

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

VIII^{то} ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ,

(ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ).

XLIII заседание, Вторникъ, 9-й Януарий, 1896 година.

(Отворено въ 2 часа послѣ пладнѣ, подѣ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя г-нъ Теодоръ Теодоровъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарь Манолъ Стефановъ ще прочете списъка на г-да прѣдставителитѣ, за да се види, кои присѣствуватъ и кои отсъствуватъ отъ днешното засѣдание.

Секретарь Манолъ Стефановъ: (Прочита списъка.)

Отсъствуватъ г-да прѣдставителитѣ: Алекс. Арсениевъ, Ангелъ Златевъ, Ахмедъ Хаджрчалъ, Ат. Данковъ, Ат. Мандажиевъ, Ат. П. Краевъ, Алекси П. Ангеловъ, Ап. Саввовъ, Бърни Г. Бърневъ, Бончо Радановъ, Велю Поповъ, Георги Добриновичъ, Георги Даскаловъ, Георги Клисурски, Григоръ Найденовъ, Георги Губидѣниковъ, Георги С. Бръчковъ, Георги Шияваровъ, Георги Шойлевъ, Георги Юрковъ, Д-ръ Минчо Цачевъ, Дамянъ Ц. Вълчевъ, Д-ръ Пав. Минчевъ, Д-ръ Цони Тотевъ, Дав. Мазничевъ, Дим. Йоновъ, Дим. Х. Ивановъ, Дим. А. Буровъ, Джорджо Момчевъ, Евл. Георгиевъ, Ж-ко Стояновъ, Илия Петровъ, Иванъ Димитровъ, Иванъ Абрашевъ, Иванъ Сръбъриковъ, Иванъ Московъ, Илия Щърбановъ, Иванъ П. Кялковъ, Илия Трифоновъ, Йови Воденичаровъ, Конст. Ранковъ, Конст. Хинковъ, Конст. Досевъ, Лазаръ Дуковъ, Лазаръ Бунджоловъ, Марко Карабелювъ, Маринъ Гайдовъ, Ник. Рухчевъ, Нони Киселковъ, Ник. Ив. Козаровъ, Ник. Ненчовъ, Ник. Мариновъ, Ник. Хр. Габровски, Петръ Гузелски, Петко Ив. Тевекеловъ, Пан. Чорбаджиевъ, Петръ Пешевъ, Петръ Папанчевъ, Петръ Николовъ, Петко Каравеловъ, Стафанъ Хр. Саввовъ, Стефанъ Х. С. Врабевски, Стефанъ Ивановъ, Тодоръ Табаковъ, Тако Пѣевъ, Тодоръ Ил. Радковъ, Филиппъ Мариновъ, Х. Вандо Бобошевски, Х. Ангелъ Йоцевъ,

Христо Меджидиевъ, Христо Неновъ, Христо Конкилевъ, Христо Топузановъ, Х. Хубанъ Ключиковъ, Христо Кюркчиевъ, Х. Яхя Юмеровъ, Христо Христовъ, Цочо Спасовъ Мариновъ, Янко С. Чучарковъ и Янаки П. Любеновъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ общото число на г-да прѣдставителитѣ отсъствуватъ: 80 души; има слѣдователно, нуждното число прѣдставители, за да се счете, съгласно чл. 114-й отъ Конституцията, засѣданието за редовно и законно и да се пристъпи къмъ разгледване въпроситѣ, поставени на дневния редъ за днешното засѣдание.

На дневния редъ сж поставени слѣдующитѣ въпроси:

I. Първо четение на законопроектитѣ и прѣдложенията: 1) за продаване маломѣрни държавни имоти на жителятѣ отъ с. Краново; 2) законопроектъ за уредбата на еснафството; 3) за монетитѣ; 4) за Екзархийскій уставъ (VI часть); 5) за измѣнение на чл. 5 отъ Закона за горитѣ; 6) за облъелото отъ мѣстно произведение на чиновницитѣ; 7) за измѣняване на чл. 13-й отъ Закона за истрѣблението на разбойничеството; 8) за измѣнение на чл. чл. 96, 97, 156, 157, 158, 162 и 169-й отъ Санитарния законъ; 9) за опрощаване на всички прѣстѣпки по Закона за тютюня; 10) за измѣнение на чл. 6 и чл. 15-й отъ Закона за тютюня; 11) за отцѣпванието на селата: Войнежа, Вългювци и Радковци отъ Търновската околия; 12) за прѣмѣстиване центра на Павликенската околия; 13) за допълнение Закона за проектирване желѣзнопътната мръжа; 14) за акциятѣ на Българското застрахователно дружество „Балканъ“ и „Отечество“; 15) сжщо само за „Отечество“

отъ П. Папанчевъ; 16) за прѣкръщаване пенсията на Фонъ Добнера; 17) за дипломитѣ и учевитѣ титли; 18) за измѣнение на чл. 14-й отъ Вжтрѣшния Правилникъ; 19) за законопроектъ за измѣнение Закона за административното дѣленіе територията на княжеството; 20) прѣдложение на Военното Министерство по приеманіе чужденци, служащи по военното вѣдомство, на българска държавна служба.

II. Второ четение на законопроекта: 1) за Наказателния законъ, и 2) за мѣрките противъ филоксерната зараза.

III. Докладъ на комисията по прѣглеждане смѣтките на бившитѣ народни събрания.

IV. Продължение доклада на комисията по прѣглеждане и провѣряване пенсийтѣ, отпущани отъ бившитѣ народни събрания.

V. Прѣдложение отъ народния прѣдставителъ П. Пешевъ, да се разиска въпросътъ: да ли е съвмѣстима длъжността на касиеръ при земледѣлческитѣ каси съ прѣдставителския мандатъ.

VI. Докладъ отъ комисията по проекто-правилникъ за вжтрѣшния редъ на Народното Събрание.

VII. Докладъ на Парламентарната Анкетна комисия.

VIII. Разискване направенитѣ запитвания къмъ г-да министритѣ.

Прѣдложението, което стои на първо мѣсто, за продаване маломѣрни държавни имоти на жителитѣ отъ с. Краново, не може да се чете сега; защото, надлѣжниятъ министръ отсъствува, по сжщитѣ причини не може да се четжтъ и законопроектитѣ: за уредбата на еснафството, за монетитѣ, за Екзархийския уставъ, за измѣнение на чл. 5-й отъ Закона за горитѣ, прѣдложението за облѣклото отъ мѣстно произведение на чиновницитѣ, прѣдложението за измѣнение на чл. 13-й отъ Закона за истрѣбление разбойничеството.

Ще се пристѣпи къмъ първото четение на прѣдложението, за измѣнение чл. чл. 96, 97, 156, 157, 158, 162 и 169-й отъ Санитарния законъ, тъй като г-нъ Министрътъ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла присѣтствува.

Г-нъ Секретарьтъ Манолъ Стефановъ ще го прочете.

Секретарь Манолъ Стефановъ: (Чете.)

„Проектъ

за допълнение и измѣнение на чл. чл. 96, 97, 156, 157, 158, 162 и 169-й отъ Санитарния законъ.

Чл. 97-й става забѣлѣжка къмъ чл. 96-й.

Чл. 97. Фелдшеритѣ се дѣлятъ на петъ класса и получаватъ заплатата споредъ классътъ, въ който сж произведени: фелдшеритѣ отъ V классъ получаватъ 1500 лева годишно; фелдшеритѣ отъ IV классъ получаватъ 1800 л.; фелдшеритѣ отъ III классъ получаватъ 2100 л.; фелдшеритѣ отъ II классъ получаватъ 2400 лева; фелдшеритѣ отъ I классъ получаватъ 2700 лева. Производството отъ классъ въ классъ става всѣки петъ години съ приказъ отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи. Ползватъ се съ право

за производство само тия, които служжтъ по санитарното вѣдомство на Княжеството, като фелдшери.

Службата, която заематъ фелдшеритѣ, нѣма значение за производството имъ.

Забѣлѣжка I. Новоназначенитѣ фелдшери се зачисляватъ въ V классъ. Всички фелдшери, които слѣдъ влизаніе въ сила на настоящия законъ сж навършили петъ годишна служба, се произвеждатъ въ IV классъ. Всички, които сж навършили десетъ и повече годишна служба се произвеждатъ въ III классъ.

Забѣлѣжка II. Деньтъ на производството на тия фелдшери се счита за начало на службата имъ въ классътъ, въ който сж произведени.

Чл. 165. Дава се разрѣшение за отваряне и съдържаніе аптека и дрогерия само на лица туземци, български подданници, които иматъ дипломъ на провизоръ или магистръ по фармацията и сж добили свободна фармацевтическа практика въ страната, иматъ повече отъ 23 години и сж практикували най-малко двѣ години, като аптекари въ нѣкоя частна или болнична аптека.

Забѣлѣжка I. Никой не може да съдържа повече отъ една аптека.

Забѣлѣжка II. Никой не може да затвори една аптека за дългове или други прѣстѣпления, или да продаде на публиченъ търгъ имуществото ѝ, безъ прѣдварителното за това съгласіе на Върховния Медицински Съвѣтъ. Съдебнитѣ власти можжтъ да налагатъ запоръ само върху приходитѣ на аптеката.

Чл. 157. Разрѣшава се отваряне на аптека по съображение съ числото на жителитѣ, тъй щото, да се пада една аптека на 6000 жители, като се взема въ съображение населението само на града, безъ да се брой войската. Ако числото на жителитѣ надминава цифрата 6000 съ половината на това число, — Върховниятъ Медицински Съвѣтъ може да разрѣши отварянаето на още една аптека, като вземе въ внимание нуждитѣ на населението, и кога числото на рецептитѣ на сжществуващата аптека надминава годишно 15 000 номера.

Забѣлѣжка. Въ малкитѣ градове съ население по-малко отъ 6000, но по-големо отъ 3000 жители, може да се разрѣши отваряне на аптека.

Забѣлѣжка къмъ чл. 158-й. — Въ мѣста, гдѣто нѣма аптека, или клонъ отъ аптека, позволява се на лѣкарьтъ да отпуща отъ себе си несложни лѣкове на нуждающитѣ се, като се съобразява съ дѣйствующата аптекарска такса и безъ да взема възнаграждение за трудътъ (taxa laborum).

Забѣлѣжка къмъ чл. 162-й. — Върховниятъ Медицински Съвѣтъ може да разрѣши, щото въ голѣмитѣ градове, разстояніето мѣжду двѣ аптеки да бжде по-малко отъ 250 метра, въ случаитѣ кога населението е много гжсто, и кога числото на рецептитѣ на сжществуващата въ тая частъ на града аптека надминува годишно 15.000 номера.

Забѣлѣжка къмъ чл. 169-й. — Ония, които затворятъ самоволно аптеката си, безъ да сж взели за това разрѣшение отъ Върховния Медицински Съвѣтъ, губжтъ за винаги правото да отварятъ на ново аптека.

Прѣдседателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори по приеманіето по принципъ на тоя законопроектъ?

Г-нъ Сакжзовъ има думата.

Янко Сакжзовъ: Желателно би било, г-да прѣдставители, комисията, която ще се занимае съ тоя въпросъ, за

измѣнението на тия членове отъ Санитарния законъ, да обърне особено внимание и върху нуждитъ, които усѣща Българското население отъ отваряние на общински аптеки. Въ много градове у насъ се появява желание, да си отворятъ общински аптеки, но това не имъ се позволява, на основание именно на тоя законъ. Заради това, комисията би трѣбвало, да обърне сериозно внимание на това и да внесе въ закона такъвъ единъ членъ, споредъ който, на всичкитъ тия общини, които желаятъ да си отворятъ на своя смѣтка общински аптеки, да имъ се позволи, и да нѣма такова запрѣщение, каквото има въ закона.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване приемането по принципъ прочетения законопроектъ, и моля ония, които го приематъ по принципъ и да се прѣпрати на надлъжната комисия, за изучаване и докладване, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Слѣдва подиръ това първо четение на прѣдложението отъ Трѣвненския народенъ прѣдставителъ, Георги Стойчевъ, за измѣнение чл. 1-й отъ Закона за въвеждане измѣнение въ административното дѣленіе територията на България, отъ 16-й Декемврий 1889 година.

Г-нъ секретарьтъ ще го прочете.

Секретарь Манолъ Стефановъ: (Чете.)

„Прѣдложение

отъ Трѣвненския народенъ прѣдставителъ — Г. Стойчевъ, за измѣнение чл. 1-й отъ Закона за въвеждане измѣнение въ административното дѣленіе територията на България, отъ 16-й Декемврий 1889 година.

Чл. 1. Селата: Войнежа, Вългювци и Радковци се отцѣпватъ отъ Търновската околия и се присѣдиняватъ къмъ Трѣвненската околия.

Трѣвненский народенъ прѣдставителъ: Стойчевъ.

Поддържатъ това прѣдложение: П. Тенекелевъ, Я. П. Любеновъ, Гавриилъ Б. Неновичъ, Т. Ил. Радковъ, И. Трифуновъ, Д. В. Храповъ, Цочо С. Мариновъ, Н. Козаревъ, Д-ръ Янколовъ, Тоне Радевъ, Х. Яхъ Юмеровъ, Х. Вандо Бобошевски, Д. Чюковъ, Ж. Д. Желѣзовъ, Ив. Срѣбърниконъ, Водичаровъ, Хр. Неновъ, Г. Найденовъ, В. И. Мазничевъ, Г. Губидѣльниковъ, Стефановъ, Г. Шиваровъ, Г. С. Маджаровъ, Д. Мишковъ, М. Бошковъ, Ф. Атанасовъ, Д. Г. Геновъ, Абрашевъ, А. Славковъ, Г. Първановъ, Анткараровъ, Д. Мазничевъ, Х. М. Поповъ, А. Бунджуловъ, М. Стефановъ, Д. С. Йоновъ, Д. Марковъ, Д. А. Шишковъ К. Аневъ, Папанчевъ, Г. С. Бръчковъ, Т. Пѣевъ, Г. Шойлевъ, Ив. Московъ, Ст. Врабевски, Ст. Таневъ, Я. С. Чучарковъ, Хр. Меджидиевъ, Д. Ц. Вълчевъ, Ат. Данковъ, Д. А. Буровъ, Д. Кузмановъ, Н. А. Мариновъ, Ив. Кирковъ, Андрей Петковъ, Д. П. Сжселовъ“.

Георги Стойчевъ: Г-да народни прѣдставители! Въ 1888 или 1889 година, бившиятъ Стамболовъ режимъ, за да напакости на тая околия, която винаги е давала прѣдставители противни нему, направи, щото селата: Войнежа, Вългювци и Радковци, да се отцѣпятъ отъ Трѣвненската

околия и да се присѣдинятъ къмъ Търновската. Тия села сж съставлявали една нераздѣлна частъ отъ Трѣвненската околия; тѣ сж свързани, както съ пѣтищата си, тъй и въ економическо отношение съ Трѣвна. И Стамболовъ, вмѣсто да вземе отъ по-големата частъ и да присѣдини къмъ по-малката, направи противното; взе отъ по-малката и присѣдини къмъ по-големата. Именно, Търновската околия, която имаше 46.000 жители, взе още 3000 жители отъ Трѣвненската околия, та ѝ направи на 49.000, а околията Трѣвненска, която имаше 17.500 жители, като ѝ се взехъ 3000 жители, останъ съ 14.500 души жители. Прѣдъ видъ на това, и прѣдъ видъ желанието на населението отъ отцѣпенитъ села, азъ ще моля почитаемото народно прѣдставителство, да приеме, щото тия села да се върнатъ пакъ на Трѣвненската околия.

Д-ръ Минчо Цачевъ: Г-да народни прѣдставители! Че сж ставали неправди при териториялното распрѣдѣление, това всѣки единъ отъ васъ го знае; но грѣшкитъ, които сж правили други, да ги правимъ и ние, азъ мисля, че не е простено. Ние трѣбва да помолимъ веднѣжъ за всегда почитаемия респективенъ Министръ на Вътрѣшнитъ Работи, да направи едно териториялно распрѣдѣление, което напълно да отговаря на нуждитъ на населението и да се сгруппиратъ именно ония общини, които иматъ интересъ, къмъ ония центрове, къмъ които тѣ непрѣменно трѣбва да бждатъ сгруппирани. Да правимъ такива палиативни мѣрки, азъ мисля, че съ това нѣщо, нѣма да направимъ добръ. Веднѣжъ за всегда териториялното распрѣдѣление да стане тъй, както го изискватъ интереситъ на населението. Азъ ще ви кажъ сѣщо такова нѣщо, което и г-нъ Стойчевъ ви каза, че бившето правителство или Стамболовото правителство отцѣпи отъ Търновската околия най-добритъ общини, които отъ турско врѣме бѣхъ привързани къмъ гр. Дръново, само и само да напакости на тая околия, защото е избирала народни прѣдставители, които нѣмали сжщитъ политически възглѣдове, както неговитъ. Но сега да правимъ сжщото нѣщо, азъ не го желя. Повтарямъ да кажъ, че подобни прѣдложения за териториялното распрѣдѣление отъ частни хора, отъ народни прѣдставители да кажъ, трѣбва да ги отблъсваме, а пѣкъ да помолимъ почитаемия Министръ на Вътрѣшнитъ Работи, да вземе всички данни, които се изискватъ за едно подобно териториялно распрѣдѣление, и той да направи това распрѣдѣление; защото, утрѣ ще скимне на кефа некому да махне центра на Павликенската околия и да го прѣнесе въ Паскалевецъ, както направихъ депутатитъ при Стамболова, като го вдигнахъ отъ Паскалевецъ и го прѣнесохъ въ Павликени. Сега напр. може да се явятъ други и да искатъ прѣмѣстваніе центра на Босилградската околия въ друго нѣкое село или центра на Тетевенската околия — въ Ябланица. Тия работи, г-да народни прѣдставители, нѣма да ни прѣпорѣчатъ; ние трѣбва да ги отхвърлимъ, и трети пътъ казвамъ, и настоятелно ви моля, да се присѣдините къмъ менъ, за да помолимъ почитаемото Министерство на Вътрѣшнитъ Работи, да направи такова териториялно распрѣдѣление, което да отговаря на интереситъ на сгруппи-

рующитѣ се общини. (Единъ Гласъ: А съ това предложение какво да стане?) Азъ казахъ, да го отхвърлимъ съвършено.

Петко Горбановъ: Г-да прѣдставители! Азъ нѣмамъ нищо противъ предложението на г-на Дръновския народенъ прѣставитель, щото правителството да направи по-добро разпрѣдѣление. Но като излизамъ отъ принципа, че ние сме пратени тукъ отъ народа, именно, за да прѣдставляваме нуждитѣ му, чрѣзъ нашето ходатайство и дѣйствие, да улеснимъ както съобщенията, тъй сжщо и да спомогнемъ на економическитѣ нужди и на живота на гражданитѣ, за туй, азъ мислѣхъ, че предложението, което г-нъ Трѣвненскиятъ депутатъ направи, е много умѣстно. Прѣдставѣхъ се прѣдъ васъ, г-да прѣдставители, ето що: три села, или три общини може да се каже, които отстоѣтъ отъ Трѣвненската община, едната на 10 километра, другата на 15 и третата на 17 километра, се отцѣпватъ отъ Трѣвненската околия и се присѣдиняватъ къмъ Търновската, а пъкъ разстоянието отъ Търново до послѣдната община, е около 52 километра, на другата 48 километра и на третата 42 километра, ми се чини. Като се има прѣдъ видъ, че разпрѣдѣлението на общинитѣ, както и на окржитѣ и околитѣ, е за по-голъма полза и за по-лесно съобщаване, както за селата, тъй и за централнитѣ градове, менъ ми се чини, че предложението на г-на Трѣвненския народенъ прѣдставитель, трѣбва да се уважи, толкозъ повече, че ако се приеме, съ него Нар. Събрание нѣма никакъ да побърка на почитаемото правителство на разпрѣдѣлението било на окржитѣ, било на околитѣ, било на общинитѣ, което разпрѣдѣление то мисли да направи. Тѣй щото, отъ моя страна, мислѣхъ, че почитаемото Народно Събрание, ще направи единъ актъ на справедливостъ и ще докаже, че то дѣйствително се подбужда отъ високи интереси и желае да помогне, щото единъ гражданинъ въ България, да може съ по-малкъ трудъ да изпълнява своитѣ граждански длѣжности, ако приеме предложението на г-на Стойчева. Азъ, отъ своя страна, напълно поддържамъ това предложение и най-настойтелно моля почитаемото Народно Събрание, да го приеме, съ което ще помогне единъ часъ по-скоро да се удовлетвори тая въпиюща нужда, за която почитаемиятъ Дръновски народенъ прѣдставитель каза, именно, за да се помами почитаемото правителство, да направи часъ по-скоро своитѣ распорѣждания, а до тогава никакъ нѣма да бѣде злѣ, ако народното прѣдставителство постанови, щото тритѣ общини, за които става дума въ предложението на почитаеми Трѣвненски прѣдставитель, да се присѣдинятъ къмъ Трѣвненската околия.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ напълно сподѣлямъ възгледетѣ на Дръновския народенъ прѣдставитель г-на Д-ра Пачева. Азъ мислѣхъ, че административно-териториалното разпрѣдѣление на нашата страна, на Княжеството, не трѣбва да става съ едно отдѣлно предложение, направено отъ единъ или двама прѣдставители, които могатъ да бѣдѣтъ заподозрѣни въ пристрастие, както бѣхъ заподозрѣни и ония прѣдставители, които по-напрѣдъ сж искали отцѣпването на извѣстни села отъ една околия,

или прѣмѣстванieto на центра на една околия отъ единъ въ другъ градъ. Не трѣбва ние да гледаме съ такава леккостъ, както по-напрѣдъ сж гледали, на административното и териториално разпрѣдѣление на Княжеството; защото, такава разпрѣдѣление е свързано съ много економически, политически и други условия, които ние отъ веднажъ не можемъ да изучимъ, нито даже да си ги прѣдставимъ. Г-нъ Стойчевъ, вѣрвамъ, ще ми позволи да кажъ, че той, като исказва извѣстно желание, извѣстни възгледи, щото нѣкои села да се присѣдинили къмъ околията, отъ която той е избранъ, може би, неговитѣ възгледи, които той прѣдстави и иска да прокара, сж въ него породени, вслѣдствие на желанието му да помогне на околията, отъ която е избранъ, или на избирателитѣ отъ околията, която той прѣдставлява; но, въ много случаи, при подобно административно разпрѣдѣление територията на Княжеството, не трѣбва да се гледа само на мѣстнитѣ интереси на страната, но и на общитѣ интереси и интереситѣ на другитѣ общини. Отъ друга страна, трѣбва да вземете прѣдъ видъ, г-да прѣдставители, и това, че, било центроветѣ на околитѣ, било тия на селата, често пжти ще бѣде по-добрѣ, повече е въ интереса имъ, да бѣдѣтъ присѣдинени къмъ единъ другъ центръ по-далеченъ, отъ колкото къмъ центра, който е по-близкъ. И въ данния случай, съобщенията по желѣзницитѣ и шосетата може да прѣдставляватъ извѣстни сгоди, които да изискватъ тия села да се присѣдинятъ къмъ Търново, отъ колкото къмъ Трѣвна, макаръ и километрически да стоѣтъ по-близо къмъ послѣдния градецъ. Така щото, споредъ менъ, това е повече отъ специалностъ на административната властъ, отъ колкото да се дава инициатива, отъ страна на единъ народенъ прѣдставитель. Ако се внесе отъ страна на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла предложение за присѣдинението на извѣстни села отъ една околия къмъ друга, тогава ще знаете поне, че Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла се е ръководило отъ общитѣ интереси на населението, а не отъ частно желание, отъ частни интереси и съображения, отъ които може да се води единъ народенъ прѣдставитель. Ако се внесе сега такава предложение отъ г-на Трѣвненския народенъ прѣдставитель, азъ ще погледнѣхъ на него тѣй, както сме гледали и на по-първитѣ такива предложения за измѣнение, присѣдинение или отцѣпване на извѣстни села или околии, станжли по инициативата на прѣдставителитѣ отъ бившия режимъ. И тогава виждаме, че заинтересовани народни прѣдставители, сж излизали съ предложение да искатъ прѣмѣстванieto на центра на една околия отъ единъ градъ къмъ другъ, или да искатъ отцѣпването на нѣкои села отъ една околия и присѣдиняването имъ къмъ тѣхната околия. Ще паднемъ, проче, въ сжщата грѣшка, въ каквата сж падали и по-напрѣдъ, ако уловимъ тоя старъ пжтъ.

Ето, виждаме едно нѣщо и по настоящето предложение. Ако бѣхъ Търновскитѣ народни прѣдставители тукъ, — сега не виждамъ нито едного отъ тѣхъ тукъ — тѣ щѣхъ да ви убѣждаватъ, че тия села трѣбва да останѣтъ присѣдинени къмъ Търновската околия, и щѣхъ да ви убѣждаватъ съ сжщото краснорѣчие, съ каквото и г-нъ Стойчевъ

ви убѣждава, че трѣбва да се присѣдиняйтъ къмъ Тръвненската околия. Кой е, въ случай, най-компетентното лице, което да ви освѣтли въ едното или другото? — То е Министрътъ на Вътрѣшнитѣ Дѣла. За туй, трѣбва да оставимъ нему инициативата за това административно-териториално разпрѣдѣление.

По тия съображения, азъ напълно се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението на г-на Д-ра Цачева, щото внесеното отъ г-на Стойчева прѣдложение, да се отхвърли, а Нар. Събрание да искаже желание къмъ Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, да прѣдстави въ едно близко бѣдѣще, законопроектъ за едно справедливо, съгласно економическитѣ отношения на страната, териториално разпрѣдѣление. И това ще задоволи всички ни.

Вълко Нейчовъ: Г-да! Азъ мисля, че има мѣсто за насъ да погледнемъ на прѣдмѣта съ по-големо внимание, отъ колкото това, което сега ние му отдаваме. Почитаемиятъ Тръвненскій народенъ прѣдставителъ, г-нъ Стойчевъ, прави прѣдложение да се отцѣпнѣтъ нѣкои села отъ Търновската околия и да се присѣдиняйтъ къмъ Тръвненската, или по-добрѣ да се въсприсѣдиняйтъ къмъ тая околия, къмъ която сж принадлежали нѣкогашъ. Азъ мисля, че отличниятъ Министръ, който прѣдсѣдателствува на тоя департаментъ, на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, да кажъ името му, г-нъ Стойловъ, е въ състояние да извърши всичко това, Той прави всички грижи за улучшение ресора на своето управление, и може да направи административното разпрѣдѣление на страната по начинъ, отговаряющъ на нуждитѣ на населението, и изобщо на страната. Но колкото и да сж похвални усилията на г-на Стойлова, колкото и да сж похвални неговитѣ стрѣмления, ние не знаемъ, кога може да ги изпълни. Но азъ мисля, че почитаемиятъ Министръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла има и желанието, щото да извърши всички улучшения, когато се прѣдстави нужда. Въ случай, добрѣ е, въ интереса на всички, за да направимъ неправда, да се съгласимъ съ прѣдложението на г-на Стойчева, щото тия три села, които той иска да се присѣдиняйтъ къмъ трѣвненската околия, да го направимъ още сега, защото, ние не знаемъ, кога ще дойде минутата, когато почитаемиятъ Министръ на Вътрѣшнитѣ Работи, ще направи едно рационално териториално разпрѣдѣление на Княжеството. Има села, на които интереситѣ страдатъ. Разстоянието, както се каза, мѣжду Тръвна и тия села, е малко, когато мѣжду Търново и тия села, разстоянието е твърдѣ голѣмо. И нѣма защо да се колебаемъ, да приемемъ исканieto на г-на Стойчева. Въ случай, за менѣ думата на г-на Стойлова ще бѣде рѣшителна по въпроса, и азъ чакамъ неговата дума.

Веселинъ Котевъ: Г-да прѣдставители! До колкото помня, за разпрѣдѣлението на общинитѣ и селата както и на околитѣ има специаленъ законъ, и споредъ тоя законъ зависи отъ желанието на селата и общинитѣ, а никога не отъ прѣдложението на единъ прѣдставителъ, присѣдинението или отцѣпванието на едно село или община, къмъ една или друга. Така щото, исказаното мнѣние отъ г-на Д-ра Цачева е право и нѣма да сбъркаме, ако се присѣдинимъ и поддържимъ това негово мнѣние, щото това прѣд-

ложение да се остави безъ послѣдствие, и въпросътъ да се остави на разрѣшение отъ г-на Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла. Имаме и ние такива села въ Босилоградската околия, които искатъ да се присѣдиняйтъ къмъ Изворската околия. Ако стане прѣдложение отъ прѣдставителя на Босилоградската околия, и ние оставимъ да се приеме, мисля, ще бѣде грѣшка, защото трѣбва да се гледа повече желанието на населението, отъ колкото желанието на единъ прѣдставителъ. Ето защо, азъ поддържамъ мнѣнието, както на г-на Д-ра Цачева, така и на г-на Д-ра Иванчева, щото тоя въпросъ за териториалното разпрѣдѣление на страната, да се остави на разрѣшение отъ Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла.

Георги Консуловъ: Искамъ да напомня на г-да прѣдставителитѣ, че най-компетентни да ни кажѣтъ интересътъ имъ, къмъ коя околия диктуватъ да бѣдѣтъ присѣдинени, извѣстни села или общини, то сж самитѣ тия села или общини. Това отъ една страна. Отъ друга страна, не можъ да се съгласимъ съ мнѣнието на г-на Д-ра Цачева, за да стане такова едно *remaniement* на административното дѣление на държавата, първо за това, защото това не е отъ такава налѣжаща нужда, и второ, ние съ това ще си отворимъ работа, която ще ни отнѣме врѣме, което може да употребимъ за други нуждни работи. За това, като се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението, направено отъ г-на Стойчева, азъ бихъ го молилъ, ако е възможно, въ друго едно заседание да подкрѣпи това свое прѣдложение и съ едно заявление на самитѣ общини, които искатъ да се отцѣпнѣтъ отъ Търновската и се присѣдиняйтъ къмъ Тръвненската околия. Тоя е най-рационалниятъ начинъ, по който можемъ да разглеждаме подобни прѣдложения. Това е моето мнѣние.

Секретаръ Манолъ Стефановъ: Г-да прѣдставители! Както г-нъ Котевъ не е правъ въ сжжденията си, сжщо така и г-нъ Консуловъ. Азъ мисля, че да се иска да се подаватъ прошения отъ селата или отъ общинитѣ, за да кажѣтъ къмъ кое село или община, или центръ искатъ да се присѣдиняйтъ, не е справедливо. Населението отъ тия общини и околии, г-да прѣдставители, има своитѣ народни прѣдставители, и тѣ за туй сж дошли да исказватъ желанието и нуждитѣ на това население. Ако постѣпимъ съ прѣдложението на г-на Стойчева така, да иска той данни, да събере и прѣдстави заявления отъ селата и общинитѣ, които искатъ да се отцѣпнѣтъ, то ще каже, да не вѣрватъ на думитѣ на единъ прѣдставителъ, който най-добрѣ знае, какво иска онова население, което го е избрало, а да вѣрватъ на 10—20 или 50 души, които ще подпишѣтъ заявлението за отцѣпванието, когато знаемъ, че това събиране на подписи става обикновенно отъ единъ бездѣльникъ и отъ 50 подписавши, едва ли ще намѣрите 5 или 10 души истински да сж подписали. Така щото, най-справедливо ще бѣде, на тоя прѣдставителъ отъ околията, отъ която е избранъ за да прѣдставлява нуждитѣ и желанието на населението, да се вѣрва, а не да искате да провѣрвате това, което тоя прѣдставителъ заявява, че е въ интереса на населението, ако се отцѣпи едно село отъ една община и се присѣдини къмъ друга. Азъ мисля, че най-истин-

ското желание се изказва отъ единъ прѣдставителъ, на когото и трѣбва да върваме, а не отъ подписавшиятъ заявления, като знаемъ какъ се събиратъ у насъ подписитѣ.

Прѣдсѣдателъ: По направеното отъ г-на Стойчева прѣдложение, за измѣнение на чл. 1-й отъ Закона за административното дѣленіе на територията на Българското Княжество, именно за отцѣпване на двѣ три села отъ Търновската околия и присѣдиняването имъ къмъ Тръвненската, се изказахъ нѣколко мнѣния.

Има изказано мнѣние отъ г-на Д-ра Цачева, щото това прѣдложение да се отхвърли, като се прѣпоръчи на правителството да се занимае съ общото прѣглеждане територияното разпрѣдѣление на Княжеството.

Има прѣдложение, направено отъ г-на Котева и поддържано отъ г-на Консулова, да се отложи това искание на г-на Стойчева, до като селата, които искатъ отцѣпването отъ едната и присѣдинението имъ къмъ друга околия, подкрѣпятъ това прѣдложение съ заявления, подписани отъ самитѣ тѣхъ.

Най-напрѣдъ ще се гласува прѣдложението на г-на Стойчева. Моля ония г-да прѣдставители, които го приематъ по принципъ, да си вдигнатъ ржката. (Болашинство.) Приема се. Това прѣдложение ще се прѣпрати на комисията по Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи.

Слѣдъ това, слѣдва второто четение на нѣкои законопроекти и прѣдложения, но по причина, че г-нъ Министрътъ на Финанситѣ и Управляющій Министерството на Търговията и Земледѣието отсъствува, то ще се пристъпи къмъ второто четение на законопроекта за Наказателенъ законъ.

Г-нъ докладчикъ Марковъ има думата.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да! Комисията по Министерството на Правосъдието, слѣдъ като тщательно проучи тия бѣлѣжки, които г-да прѣдставителитѣ направихъ при разискванията, станъли при приеманіето по принципъ законопроекта за Наказателенъ законъ и прѣпращаніето му въ комисията, напечатана, както ви е извѣстно, два доклада: първий по частъ първа, по общата частъ, и частъ втора — тая която се касае за подраздѣленията на наказанията — и ги раздаде на г-да прѣдставителитѣ. Тѣй щото, ще моля да се има прѣдъ видъ, при докладването и тоя печатанъ докладъ, за да може да ставатъ нуждитѣ обяснения и азъ да мога да ги давамъ.

„Докладъ

по общата частъ (книга първа) на проекта за „Наказателния законъ.“

Г-да народни прѣдставители!

Комисията по Министерството на Правосъдието разглежда съ длъжното внимание проекта за Наказателенъ законъ и възложи на менъ да докладвамъ общата му частъ, състояща отъ първа книга, чл. чл. 1—89-й.

Комисията намѣри, че тѣзи обща частъ съдържа въ себе си твърдѣ свободолюбиви и хуманни постановления, като прѣдостави на съдилищата най-голяма широта въ

оцѣнката на прѣстѣпнитѣ дѣяния, въ прилаганіето на наказанията и въ прѣминаването не само отъ максималното къмъ минималното наказание отъ сѣщия родъ, но и въ други родъ по-долше наказание. (чл. 62.)

Въ цѣлата глава I — „Уводни наредби“ — комисията не счете за нужно да направи каквито и да било измѣнения.

Въ глава II — „За наказанията“ — комисията прие да станжтъ слѣдующитѣ незначителни измѣнения:

Въ чл. 13-й ал. а) главни наказания п. 3 думитѣ: „легкѣтмниченъ затворъ“ се измѣни: „тѣмниченъ затворъ“ Комисията намѣри, че понятие легкѣ никакъ не съотвѣтствува на това за обикновененъ тѣмниченъ затворъ, и на всѣждѣ въ проекта прие да се махне думата „легкѣ.“

Къмъ самия членъ въ допълнителнитѣ наказания да се приложи: „п. 4. ограничение на мѣстопрѣбываніето.“

Въ чл. 16-й се отиѣняватъ думитѣ: „по единично.“

Въ чл. 17-й п. 4-й се махвату думитѣ: „за двубой“ — (кн. II. Д. X. гл. X.)

Въ чл. 19-й се махвату думитѣ: „за двубой“ — (кн. III. Д. I. гл. XVIII.)

Въ чл. 24-й послѣдний параграфъ подиръ думитѣ отъ „тѣмничното началство“ ще се прибавжтъ думитѣ: „и отъ мѣствия прокурорски надзоръ.“

Въ чл. 35-й, I-й параграфъ се оставя само максимума, като се изоставихъ думитѣ: „най-малко съ двѣ.“

Чл. 37-й се отмахва, и вмѣсто него се поставя въ края на I-та книга цѣла глава IX за възстановленіето въ права.

Въ глава III, чл. 41-й, ал. 2, думата „(немарливо),“ въ скоби, се заличава, като излишна и несъотвѣтствующа.

Въ гл. V, чл. 53-й на края се оправи вмѣсто 60 на 62.

Въ гл. IV, чл. 60-й, думитѣ: „за лицата отъ женски полъжъ“ се прѣмахвату, а вмѣсто „за лицата, които сж навършили повече отъ 60 години,“ да се приеме: „повече отъ 65 години.“ Съображенията на комисията за да не се прави исклучение въ ограниченото смъртно наказание за женитѣ сж тѣзи. Полътъ, самъ по себе, не е нито смѣгчително, нито увеличително вината обстоятелство. Въ всѣки отдѣленъ случай, сждътъ ще се произнася. Ако има смѣгчителни обстоятелства, сждътъ никога не ще накаже съ смъртъ една жена; но може да се случи нѣкога, че жена е извършила такова ужасно убийство, при таквазъ звѣрска обстановка и условия, които да накаратъ щото и законодатель, и общество, да съжалеяватъ, че най-високото наказание не може да се приложи. За това се прѣмахну исклучението въ п. 1-й отъ чл. 60-й.

Комисията намѣрва за твърдѣ умѣстно неизброяваніето на смѣгчающитѣ вината обстоятелства, като прѣдпочита и въ този случай системата на проекта, да се води отъ принципа на пълното довѣрие къмъ сжда. Прочее, то е сждътъ по сжщество, който може, при всѣки конкретенъ случай, да се произнася, да ли извѣстно обстоятелство е смѣгчавающе или утѣквавающе вината, като за това се ржководи, разбира се, отъ науката на общото наказателно право.

Прибавени сж слѣдъ чл. 39-й по проекта, а 38-й по редъ отъ комисията три члена, които измѣняватъ нумерацията на послѣдующитѣ статии съ двѣ повече.

Тѣзи членове се отнасятъ за ограничение на мѣстопрѣбиванието и тѣ гласятъ:

Чл. 39-й. Ограничението на мѣстопрѣбиванието състои въ запрѣщението на осждения да се явява отъ мѣста, за които му се съобщава отъ правителството. Ако осждений е затворенъ, съобщението става прѣди освобождението му; въ противенъ случай, като влѣзе присъдата въ законна сила.

Чл. 40. Осждениятъ на строгъ тъмниченъ затворъ, съ лишение на права, слѣдъ като истърпѣтъ наказанието си, сж подчинени по право въ продължение на 15 години на ограничено мѣстопрѣбивание. Но, осждителната присъда, може да намали срока на това ограничение или даже да постанови, че осждениятъ нѣма да бѣдѣтъ подвѣргнати на него.

Осждениятъ на смъртъ или на вѣченъ затворъ, който получи намаление или помилване на наказанието си, попада по право на ограничено мѣстопрѣбивание, въ продължение на 20 години, ако друго-яче не е распрѣдѣлено въ акта за намалението или помилванието.

Чл. 41. Просрочванието на наказанието не освобождава осждения отъ ограничението за мѣстопрѣбивание, на което той е подвѣргнатъ.

Ограничението дѣйствува отъ деня на довършване просрочиято.

Въ края на книга I, и като особенна глава IX, комисията прие слѣднитѣ постановления, за възстановяване въ правата (реабилитация).

Глава IX.

За възстановление въ правата (реабилитация.)

Чл. 91. Всѣкой осжденъ за прѣстѣпление съ лишение отъ граждански права, и който е прѣтърпѣлъ наказанието си или е билъ помилванъ, може да бѣде възстановенъ въ правата си.

Чл. 92. Молбата за възстановление въ права се подава само слѣдъ петъ години отъ деня на освобождението отъ затвора или отъ деня на помилванието на осждения. Този срокъ се намалява на три години за осждениятъ на тъмниченъ затворъ. Срокътъ за рецидивиститѣ, както и за ония, които слѣдъ като сж получили възстановление, навлѣкли сж си ново осждане на строгъ тъмниченъ затворъ, е десетъ годишенъ; а за осждениятъ само на тъмниченъ затворъ, е шесть години.

Чл. 93. На осждения на строгъ тъмниченъ затворъ, се приема молбата за възстановление само, ако е живѣлъ поне три години въ сѣщия окръгъ, отъ който двѣтъ послѣдни въ сѣщата община.

Овѣзи осждени, които сж прѣкарвали всичко или частъ отъ това врѣме подъ знамената, и ония, които зачатieto имъ застави да мѣняватъ мѣстожителството, могатъ се освободи отъ това условие, ако удостовѣрѣтъ съ достовѣрни свидѣтелства — първитѣ отъ своитѣ войнски начальници, вторитѣ — отъ своитѣ господари, за своето добро поведение.

Тия свидѣтелства трѣбва да сж съставени споредъ условията, прѣдвидени въ чл. 96-й.

Чл. 94. Осждениятъ подава молбата си за възстановление прокурору при окръжния сждъ, като бѣлѣжи въ нея: а) датата на осждението си, б) мѣстата, гдѣто е живѣлъ слѣдъ освобождението си.

Чл. 95. Молителятъ е длъженъ, освѣнъ въ случай на давностъ, да удостовѣри, че е платилъ сждебнитѣ разноси, глобата и обезщетението или че му сж били опростени.

Ако нѣма подобно удостовѣрение, той е длъженъ да установи, че е прѣтърпѣлъ, вмѣсто това, лично задържаніе, споредъ изпълнителното производство, или пъкъ, че потърпѣвшето лице се е отказало отъ тоя способъ на изпълнение.

Ако е билъ осжденъ за измамливо банкрутство, той трѣбва да удостовѣри, че е платилъ пасива на несъстоятелността въ капитали, лихви и разноси или че дългътъ му е билъ опростенъ.

Но, ако молителятъ удостовѣри, че не е въ състояние да плати сждебнитѣ разноси, сждътъ може да допусне възстановлението, макаръ тия разноси да не сж платени или сж платени отчасти. Въ случай на солидарно осждане, сждътъ опрѣдѣля каква частъ на суммитѣ се пада да плати молителятъ.

Ако потърпѣвшето лице не може се намѣри, или пъкъ то се отказва да го получи, то дължимото количество се влага прѣзъ нотариуса въ Българската Народна Банка. Ако въ продължение на петъ години, потърпѣвшето лице не се яви да получи дължимото, то, по просто искание, се връща на влогодателя.

Бѣльжска. Въ случай на неизвѣстно отсъствие на потърпѣвшия, той се извѣстява чрѣзъ единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници и „Държавенъ Вѣстникъ.“

Чл. 96. Прокурорътъ при окръжния сждъ изисква свѣдения отъ жметовѣтъ, гдѣто е живѣлъ осждения: 1) колко врѣме и отъ кога до кога е живѣлъ тамъ; 2) какво е било повѣдението му въ това врѣме; 3) съ какво се е поминувалъ.

Тия свѣдения трѣбва да съдържатъ бѣлѣжка, че ще служатъ за възстановление. При това, прокурорътъ събира свѣдения и отъ мировия сдия и началника въ околнитѣ, гдѣто е живѣлъ осждения.

Прокурорътъ си доставя още: 1) прѣписи отъ присъдата; 2) извлѣчение отъ затворническитѣ книги за повѣдението на осждения.

Чл. 97. Всички тия книжа, съ особно мнѣние, окръжниятъ прокуроръ прѣвироважда до прокурора при апелативния сждъ, въ окръга на който живѣе осждениятъ.

Произнасянието трѣбва да става въ два мѣсеца, слѣдъ внасяние книжата въ апелативния сждъ прѣзъ прокурора. Тоя послѣдниятъ прави за това писменно мотивирано заключение. Той може да иска въ всѣко врѣме, и сждътъ може по длъжностъ, да постанови за допълнителни издирвания. Дѣлото не трѣбва да се закжсѣва въ всѣки случай повече отъ 6 мѣсеца.

Чл. 98. Апелативниятъ съдъ въ общо събрание се произнася по молбата отъ какъ чуже заключенията на молителя или на неговия защитникъ и на прокурора.

Въ случай, че молбата се отхвърли, нова молба може да се подаде само слѣдъ двѣ години.

Чл. 99. Ако възстановлението се признае, опрѣдѣлението се съобщава, чрезъ прокурора при апелативния съдъ, на първостепенния съдъ, който е съдилъ молителя за да се отбѣлжи въ оригиналната присѣда, и въ книгата на съдимостта. Възстановлението въ правата си, може да си вземе безплатно прѣписи отъ опрѣдѣлението и извлѣчение отъ книгата на съдимостта.

Чл. 100. Възстановлението заличава осъждането и отиѣнява за бѣдѣе всички лишения отъ права, които сж били слѣдствие на това осъждане. Условиата на търговската реабилитация се уреждатъ въ специалния търговски законъ.

Това сж, г-да прѣдставители, краткитѣ бѣлѣжки, съ които ви внасяме на обсъждане и приемане общата частъ отъ проекта на Наказателния Законъ.

Малкото врѣме, съ което располагаше комисията, не ѝ даде възможность да се спре по-обширно върху нѣкои крайно свободолюбиви нововведения въ проекта, каквото сж напр. изобщо принципа на най-широкото довѣрие въ усмотрѣнието на съда, по прилаганието наказанието до крайнитѣ минимума, за прѣдсрочното освобождаване (чл. чл. 20—26-й,) за прѣминаването отъ единъ родъ наказание къмъ другъ и пр. Обаче, комисията, като взе прѣдъ видъ, че нашитѣ съдници ще се ползватъ отъ широкитѣ размѣри на това довѣрие и на свободата само, когато това е справедливо и умѣстно, че опитътъ слѣдъ година-двѣ ще покаже да ли не е нужно да станжтъ нѣкои измѣнения, намѣри, че може да се приематъ всички тия, инажъ, хубави и съгласни съ новата наука начала по углавното дѣло.

Докладчикъ: С. С. Бобчевъ.

Забѣлѣжка. Вѣхме разгледали проекта, когато отъ Софийското медицинско дружество ни се прѣдложихж слѣднитѣ двѣ редакции въ първитѣ двѣ алинеи на чл. чл. 42 и 43-й.

Чл. 42. Не се вѣтѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ лице, което прѣзъ това врѣме се е намирало въ сѣстояние на безсѣзнателность, или болѣзненно побъркване, или намаление на душевната си дѣятелность, по причина на което сѣстояние е било изключено свободно опрѣдѣление на волята или разбиране на наказуемостта на дѣянието.

Чл. 43. Не се вѣтѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ малолѣтно лице, което не е навършило дванадесетъ годишна възраст, както и отъ непълнолѣтно лице, което не е навършило осъмнадесетъ (18 годишна възраст), ако това послѣдното не е било въ сѣстояние, да опрѣдѣлява свободно волята си и да разбира наказуемостта на дѣянието си.

Тия измѣнения още повече распираватъ кръга на невмѣщаемостта и Нар. Събрание е свободно да ги приеме или не.

Докладчикътъ.

II

Докладъ

върху особната частъ на Наказателния законъ.

Комисията по правосъдието, като продължи запятаята си по особната частъ на Наказателния законъ, намѣри за нужно да направи нѣколко доста важни измѣнения и допълнения, както ще видите по-долу.

Чл. 89-й отъ проекта става 101-й.

Въ чл. 104-й (92¹) наказанието: „доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ“, се замѣнява съ „смъртъ“.

Отъ чл. 114-й (102) се исхвърлятъ думитѣ „български подданикъ“ и въ края на сжщия членъ, се прибавя: „ако това е направено въ военно врѣме, наказанието е смъртъ“.

Чл. 103-й отъ проекта се исхвърля.

Въ чл. 123-й (112) думитѣ: „отъ три мѣсеца“ се исхвърлятъ.

Чл. 124-й (113) се измѣнява тѣй: За насилствено дѣйствие противъ Прѣстононаслѣдника или ближнитѣ на Държавния Глава: съпруга, възходящи и нисходящи братя и сестри — до колкото извършеното дѣяние не е друго по-тежко прѣстѣпление, наказанието е: строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

Чл. 140-й (129) първата му алинея се измѣнява тѣй: за прѣстѣпления, означени въ чл. 129-й, виновниятъ може да бѣде лишенъ отъ правата, изброени въ чл. 30-й п. п. 1-й и 2-й.

Къмъ сжщия членъ се прибавя: Печатнитѣ произведения, ликове и картички, чрезъ които сж извършени прѣстѣпленията, прѣдвидени въ чл. чл. 108, 119, 123, 126-й се конфискуватъ. Сжщо става конфискация на подобнитѣ произведения въ случая на чл. 125-й, когато тия произведения сж насочени противъ Прѣстононаслѣдника.

Глава VI-а отъ проекта се измѣнява тѣй:

Прѣстѣпления по носение военната теґоба и противъ държавната въорѣжена сила.

Чл. 160-й (149) се измѣнява тѣй: Всѣки, който употреби хитрость или измама, съ цѣль, да освободи себе си или другото отъ военната теґоба или укрѣе нѣкого, наказва се съ тъмниченъ затворъ на двѣ години.

Чл. 161-й (150) се измѣнява тѣй: Всѣки български подданикъ, който по разни начини се е отклонилъ отъ н сѣнието военната служба до наврѣшването на 30-та си година, наказва се:

Ако е способенъ за военната служба — съ глоба отъ 100—2000 лева, и послѣ се взема въ постоянната войска а ако е неспособенъ — съ тъмниченъ затворъ до една година. Лицата, които сж прѣминажли 30-та си година, наказватъ се съ тъмниченъ затворъ до три години и се лишаватъ отъ правата, прѣдвидени въ п. п. 1, 2, и 3-й на чл. 30-й.

Чл. 162-й (151). Всѣки, който умишленно осакати самъ себе си или изобщо се направи неспособенъ къмъ изпълнението на военната служба, така сжщо и оня, който съ подобна цѣль осакати или направи неспособно друго лице, подѣлжаще на призивъ или намирающе се въ редоветѣ на войската, наказва се: съ строгъ тъмниченъ затворъ до три години.

Чл. 163-й (152) се измѣнява тѣй: Всѣки, който склони къмъ непожорство на призивната заповѣдъ войникъ

¹) Числата помѣстени въ скобки, означаватъ нумерацията на членоветѣ по проекта.

отъ коя да е категория войска, наказва се: въ мирно врѣме — съ тъмниченъ затворъ до една година, въ военно врѣме, въ врѣме на военно положение или при обявяване на мобилизация — съ строгъ тъмниченъ затворъ до 10 години.

Чл. 164 (153) се измѣнява тъй: Всѣкой, който склони къмъ бѣгство войникъ отъ войската, даде на тамъвъ бѣглець убѣжище или му помогне да се укрие по другъ начинъ, наказва се въ мирно врѣме съ тъмниченъ затворъ отъ 6 мѣсеца до три години, въ военно врѣме — врѣме на военно положение или подиръ обявяване мобилизация на войската — съ строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

Чл. 165. (154) се измѣнява тъй: Всѣкой, който съ измама лукавство или други хитрини разузнае распоредения и обстоятелства, които се отнасятъ къмъ въоръженитѣ сили на държавата или къмъ нейната отбрана, и за които знае или е длъженъ да знае, че трѣбва да се държатъ тайно, и то съ цѣль, да ги съобщи на чужда държава, наказва се: въ мирно врѣме — съ строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години, въ военно врѣме — съ строгъ тъмниченъ затворъ до десетъ години, а ако тия свѣдения сѣ съобщени на неприятеля и той би могълъ да се възползува отъ тѣхъ, въ врѣда на нашитѣ войски — съ смъртъ.

Чл. 166. (155) се измѣнява тъй: Всѣкий, който обнародва чрѣзъ печата свѣдения върху състоянието, разположението, движението и операциитѣ на българскитѣ въоръжени сили, върху състоянието на оржжието, военнитѣ материяли и прѣдмѣти, необходими за войската, върху хранилището, количеството, и прѣвоза на хранитѣ, ако е забранено да се разгласяватъ подобни свѣдения или ако отъ самото свойство на свѣденията или отъ други обстоятелства се разбира, че тѣхното обнародване може да поврѣди на държавнитѣ интереси, наказва се:

Въ мирно врѣме, съ строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години, въ военно врѣме — съ строгъ тъмниченъ затворъ до десетъ години.

Забѣлѣжка. Това постановление не се отнася къмъ ония съобщения, които съдържатъ свѣдения, обнародвани отъ самото правителство.

Комисията е на мнѣние, да се прибавятъ къмъ тая глава и слѣдующитѣ нови членове:

Чл. 168. Длъжностни лица, които даджтъ не вѣрни свѣдения за сѣмейното или здравословното положение на младежа, подлежащъ на военна служба, наказва се: съ тъмниченъ затворъ отъ една до три години.

Чл. 169. Длъжностни лица, които умишлено съставятъ не пълни и не правилни призователни списъци, наказватъ се: съ тъмниченъ затворъ до три години.

Чл. 170. Длъжностно лице, което допусне да се замѣни взетиятъ вече за новобранецъ младежъ съ друго, наказва се: съ тъмниченъ затворъ отъ една до три години.

Чл. 171. Всѣкой, който чрѣзъ печатъ, публични рѣчи, вѣкове на публично мѣсто, чрѣзъ картини, изображения, фотографически и други симболически емблеми, подбужда военно-служашитѣ къмъ прѣстѣпления и нарушения, забранени отъ военнитѣ закони и правилници на дисциплината, наказва се:

Въ мирно врѣме, съ тъмниченъ затворъ до три години, а въ военно врѣме и въ врѣме на военно положение, съ строгъ тъмниченъ затворъ до петнадесетъ години.

Чл. 172. Всѣкой, който безъ да има право за носение на военната форма или други военни отличия, се яви съ такива въ редовитѣ на войската, съ агитационна или изобщо прѣстѣпна цѣль, наказва се: съ тъмниченъ затворъ до три години, а въ военно врѣме или въ врѣме на военно положение съ строгъ тъмниченъ затворъ до петнадесетъ години.

Чл. 173. Чиновитѣ отъ армията, които не се намиратъ на дѣйствителна служба, за злоупотребиение съ военното си звание, било въ рѣчь на публично мѣсто, било въ печатъ, съ статии и емблеми, които иматъ агитаторско или безправствено съдържание, наказватъ се: съ тъмниченъ затворъ до три години.

Чл. 174. Чиновитѣ отъ армията, които не се намиратъ на дѣйствителна служба за разгласяване повѣреннитѣ имъ въ врѣме на службата или по другъ начинъ тайни, относящи се до войската, наказватъ се: съ строгъ тъмниченъ затворъ.

Чл. 175. (157.) За прѣстѣпления, изложени въ тая глава, виновниятъ може да бѣде лишенъ и отъ правата изброени въ чл. 30-й п. п. 1—4-й.

Всички тия нови членове комисията прие съ съгласното мнѣние на г-на Военния Министръ.

На чл. 176. (158.) Въ край се прибавятъ думитѣ: „Подобни ликове и печатни произведения се конфискуватъ.“

Въ чл. 183. (165.) Оскобената дума „войници“ се исхвърля.

Глава XII се измѣнява тъй:

Прѣстѣпления противъ гражданското състояние.

Къмъ чл. 227. (209.) се прибавятъ думитѣ: „прѣдварително обѣщание“.

Къмъ чл. 234. (216) се прибавятъ думитѣ: „подобни ликове и печатни произведения се конфискуватъ“.

Въ чл. 240. (222) думитѣ: „отъ единъ мѣсець“ се исхвърлятъ.

Въ чл. 246. (228) исхвърлятъ се думитѣ: „може да бѣде“ и се замѣстятъ съ думитѣ „обнародва се“.

Чл. 295. (277.) се измѣнява тъй: „Който лиши друго отъ свобода, и го продаде за робъ вънъ или вжтрѣ отъ прѣдѣлитѣ на Държавата, наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ до петнадесетъ години“.

Въ чл. 298. (280) прибавя се думата „умишленно“.

Въ чл. 301. (283) думата „отвѣде“ се замѣнява съ думата „отвлѣче“.

Къмъ чл. 305. (287) прибавя се: „при това му се взема имущественно поржчителство въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ съда и за срокъ, който не трѣбва да надминава една година. Въ противенъ случай, заплашителтъ се запира за не повече отъ три мѣсеци“.

Къмъ чл. 306. (288) прибавя се смѣната прибавка, както на чл. 305-й.

Въ чл. чл. 307. (289) и 308 (290-й) думата „проникнѣ“ се замѣнява съ думата „вмжкне“.

Въ чл. 309. (291) думата „потай“ се замѣнява съ думата „скрие“.

Въ чл. 312. (294) бѣлѣжката се отхвърля.

Въ чл. 313. (295) думитѣ: „до единъ мѣсець“ се отхвърлятъ, а глобата отъ „200 лева“ се повишава до „1000 лева“.

Въ чл. 314. (296) прибавя се думата: „поцитѣ, а наказанието до една година се замѣни отъ три мѣсеци до три години и се лишава отъ правата, прѣдвидени въ чл. 30-й п. п. 1 и 2-й“.

Въ чл. 315. (297) се прибавя прибавката на чл. 314-й.

Въ чл. 320. (302) думата „проникне“ се замѣнява съ думата „вмжкне“.

Въ чл. 340. (322) замѣнява се думата „найденото“ съ „намѣреното“.

Въ чл. 354. (336) се прибавя и параграфъ 4-й.

Въ чл. 356. (338) думата „възникне“ се замѣнява съ думата „произмѣне“.

Въ чл. 370. (352) думата „сторенъ“ се замѣнява съ думата „направенъ“.

Въ чл. 371. (353) думитѣ „до двѣ години“ става „до три години“.

Въ чл. 374. (356) се прибавятъ думитѣ: „отъ напата или отъ друга държава“.

Комисията, като взе прѣдъ видъ, че на всѣждѣ въ свѣта сж вземени мѣрки противъ злоупотрѣбленията съ взривнитѣ вещества, намѣри за добръ и внася слѣдующитѣ членове:

Чл. 394. Всѣко злоумышленно разрушаване на обитаеми здания, корабъ, желѣзница или друго строение съ помощта на взривни вещества се приравнява на подпалване и се наказва съ смъртъ или до животенъ тъмниченъ затворъ.

Опитването къмъ извършване на това прѣстѣпление се наказва съ сжщото наказание, както и самото дѣяние.

Чл. 395. Полагането или хвърлянето на взривни вещества на улицата или на друго мѣсто, съ цѣль да се лиши нѣкой отъ животъ, се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ до петнадесетъ години.

Чл. 396. Заплашването чрѣзъ взривъ да се лиши нѣкой отъ животъ, се наказва съ тъмниченъ затворъ.

Чл. 397. Когато е извършено прѣстѣпление съ помощта на взривни вещества, то тоя, който е фабрикувалъ това вещество, доставилъ или го е продалъ на дѣйцитѣ, като е знаалъ, че за тая именно цѣль ще се употрѣби, се наказва, като съучастникъ на прѣстѣпното дѣяние.

Чл. 398. Когато двама или повече души се съгласятъ да извършятъ едно прѣстѣпление, посрѣдствомъ взривни вещества, то, ако е имало приуготовление или начало на изпълнение, макаръ и да не е било изпълнено самото дѣяние, съгласившитѣ се наказватъ съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ до петнадесетъ години.

Чл. 399. Който е знаалъ, че ще се извърши едно прѣстѣпление съ помощта на взривни вещества и не е донесълъ на властитѣ, наказва се съ строгъ тъмниченъ затворъ до петъ години.

Чл. 400. Наказва се съ затворъ отъ три мѣсеци до една година и съ глоба отъ 200—2000 лева, който, безъ разрѣшение на правителството или въпрѣки прѣдписанията на издаденитѣ отъ него за тая цѣль правилници:

1) построи здание за фабрикуване или пазение (депо) на взривни вещества;

2) употрѣби взривни вещества въ разни прѣлприятия — като кариери, рудници, построяване пжтища, пристанища, канали, язове, пробиване тунели и други подобни работи, въ които взривнитѣ вещества се употрѣбаватъ като сила;

3) отвори магазинъ за продаване на взривни вещества и

4) настани нѣкое индустриално заведение (широ-техническо, за изготвяние на оружия, правение опити съ научна или практическа, цѣль и други), въ които взривнитѣ вещества се прѣработватъ и служатъ като срѣдство на индустриално прѣдприятие.

Чл. 401. За всѣко нарушение на прѣдписанията, изложени въ правилницитѣ относително начина за фабрикуването, пазенето, продаването, прѣвозването, употрѣблението или унищожението на взривнитѣ вещества, отъ което нарушение е могло да послѣдва или е послѣждало взривъ, виновнитѣ се наказватъ съ тъмниченъ затворъ до шесть мѣсеци.

Ако отъ взрива е причинена нѣкому поврѣда на здравието, рани, осакатяване или е послѣждало смъртъ, виновнитѣ се наказватъ съ тъмниченъ затворъ, при това солидарно съ притѣжателя на фабриката, на прѣдприятието или на взривнитѣ вещества — макаръ той и да не е билъ непосредствено виновенъ въ нещастната случка, се осжждатъ да заплатятъ обезщетение на останжалитѣ неспособни за работа потърпѣвши лица или на тѣхнитѣ сѣмейства. Освѣнъ горнитѣ наказания, виновнитѣ могатъ да бждатъ лишени и отъ правото да упражняватъ занаятието си или пъкъ се запрѣтвяа врѣменно или за винаги функционирането на заведенито имъ.

Чл. 402. Наказва се съ затворъ отъ шесть мѣсеци до три години и глоба отъ 3000—10.000 лева тоя, който тайно, безъ знанието и разрѣшението на правителството или пъкъ подъ чуждо име, а съ разрѣшение издадено на трето лице, фабрикува или внася отъ странство взривни вещества.

При означенитѣ въ тоя членъ прѣстѣпни дѣяния всичкитѣ хванжти взривни вещества, инструменти и срѣдства за прѣвозване се конфискуватъ за въ полза на държавната хазна.

Чл. 403. Наказва се съ затворъ отъ единъ мѣсець до една година и съ глоба отъ 100—1000 лева всѣкой, който държи у себе си, въ кжщата си или на друго мѣсто, каквото и да било количество взривно вещество. Освѣнъ горното наказание, всичкитѣ намѣрени у виновния взривни вещества се конфискуватъ за въ полза на държавната хазна.

Постановлението на тоя членъ не се отнася за ония лица, които съгласно съ специално постановление или пъкъ на основание на особни распорѣждания на дѣйствующитѣ въ

страната закони и наредби, иматъ право да държатъ у себе си извѣстни количества взривни вещества.

Чл. 404. Който безъ разрѣшение отъ надлѣжнитѣ власти, купува или размѣня взривни вещества отъ военни лица или чиновници отъ държавнитѣ арсенали, барутни изби, химически лаборатории и други такива се счита, като съ-участникъ въ кражба на държавно имущество и се наказва съ тъмниченъ затворъ.

На чл. 412 (383) прибавятъ се думитѣ: „и телефонъ“. Ако това дѣяние, насилственено завземане на станция, се извърши въ врѣме на мятежъ, наказанието е тъмниченъ затворъ отъ една до три години.

Къмъ чл. 413 (384) прибави се думата „и телефонъ“.

Въ чл. 446 (417) думитѣ „до двѣ години“ се отхвърлятъ.

Къмъ дѣлъ II се прибавя слѣдующата нова:

Глава I.

За нарушенията по носението военната тегиба.

Чл. 450. Български подданикъ, който, като навърши 17 годишната си възраст, не се запише въ нѣкой призователенъ участъкъ, наказва се съ глоба до 50 лева;

Който е навършилъ 19-та година — съ глоба до 100 лева;

Който е навършилъ 20-та година и е способенъ за военна служба, зачислява се въ редовитѣ на постоянната армия, безъ право на жрѣбие и облекчение, а ако е неспособенъ — съ глоба отъ 100—300 лева.

Забѣлъжка. Глобата се взема лично отъ младежа, който не се е записалъ, или ако е несъстоятеленъ—отъ неговитѣ родители, настойници или господари.

Чл. 451. Нѣкой български подданикъ, подиръ навършването 17-та си година, не може да бѣде приетъ, на каквато и да е държавна, общественна или частна служба, нито да получава паспортъ, свидѣтелство за пътувание или стипендия, до гдѣто не прѣдяви свидѣтелство, че е записанъ въ нѣкой призователенъ участъкъ. Ония, които приематъ на служба подобни младежи или имъ издаватъ горѣпоменититѣ документи, безъ да искатъ свидѣтелство за записване въ призователния участъкъ, наказватъ се:

Ако сж длѣжностни лица — съ глоба отъ 25—300 лева;

Ако ли сж частни лица — съ глоба отъ 10—100 лева.

Чл. 452. Лицата отъ общинското управление, които по небрѣжностъ съставятъ неправилни или непълни призователни списъци, наказватъ се: съ глоба отъ 50—300 лева.

Чл. 453. За несвоеврѣменното съставяние на призователнитѣ списъци, виновнитѣ се наказватъ съ глоба отъ 100—300 лева.

Чл. 454. Записания въ призователния списъкъ младежъ, който до 20-та си година, не се яви безъ уважителни причини прѣдъ наборната комисиия, или непрѣдстави законно свидѣтелство, че се учи въ признато учебно заведение въ странство, счита се за отклонивши се и се наказва:

Ако е способенъ за служба, взима се въ постояннитѣ войски, безъ право на жребие и облѣгчение;

Ако е неспособенъ — съ глоба отъ 100—300 лева.

Тия положения се установихж, съ съгласието на г-на Военния Министръ, и тѣ иматъ за цѣль да се прѣдвардѣтъ масса злоупотрѣбления, въ носение военната тегиба.

Чл. 455. Тоя, който приеме духовно звание, прѣди да е служилъ въ постоянната армия, наказва се съ глоба 1000 лева.

Глава I по проекта, става глава II.

Въ чл. 460 (425) думата „найдени“ се замѣня съ думата „намѣрени“.

Сжщо и думитѣ „до единъ мѣсецъ“ се замѣнятъ съ думитѣ „до три мѣсеци“ и глобата „до 100 лева“ се увеличава „до 300 лева“.

Въ чл. 465. (430) думата „разиждатъ“ се замѣнява съ „разотидѣтъ“.

Глава II отъ проекта, става глава III, която се измѣнява тѣй: За нарушение противъ властѣта изобщо, и разни административни наредби, отдѣлно.

Въ чл. 479 (444) се прибавятъ думитѣ „или наруши“.

Въ тая глава, по миѣнито на комисията, се прибавя единъ новъ членъ, съ слѣдующето съдържание:

Чл. 484. Съ глоба отъ 25—500 лева се наказва: 1) оня, който включава пари въ кутии съ обявена цѣнность, въ пощенски колети и въ пратки, съ и безъ обявена цѣнность; 2) оня, който съ цѣль да тури пощенското управление подъ отговорностъ, е обливилъ умишлено по-голяма или по-малка стойностъ отъ оная, която е била въ дѣйстви-телностъ вложена въ писмата, кутиятѣ, взелитѣ или прат-китѣ; 3) оня, който би включилъ, въ пощенската корес-понденция вещества, които се прѣскатъ, запалватъ или из-общо сж опасни, и могатъ да поврѣдѣтъ другата корес-понденция. За послѣдствията на такива вложения, винов-нитѣ се наказватъ на общо основание, споредъ причинената врѣда. За нарушение на п. 1-й, паритѣ се конфискуватъ и писмата се облагатъ, съ двойна такса; за нарушение на п. 2-й, вложената въ повече сума се конфискува.

Глава III по проекта, става глава IV.

Глава IV по проекта, става глава V.

Въ чл. 494. (458) думитѣ „до 100 лева“ се замѣ-нятъ съ „до 1000 лева“.

Глава V, става глава VI.

Глава VI, става глава VII.

Глава VII, става глава VIII.

Глава VIII, става глава IX.

Глава IX, става глава X.

Въ чл. 537. (501) и 538 (502-й) думата „сѣмейно“ се замѣня съ думата „гражданско“.

Въ чл. 542 (506-й) думата „който“ се замѣня съ ду-мата „като“.

Слѣдъ глава XXI, да се приложи слѣдния членъ, от-носително посѣганията върху литературната и художествена собственостъ, съ други думи — за посѣганиято върху автор-ското право. Ето тоя членъ:

„Виновниятъ въ произволно и противозаконно осжще-ствление, напълно, или отчасти, на чуждото право върху литературна, музикална, или художествена собственостъ,

когато е извършено, съ цѣль на търговска спекулация, освѣнъ гражданската си отговорностъ къмъ уврѣденитѣ, наказва се:

Съ запиране, или глоба не повече отъ 1000 лева.

Ако виновниятъ произволно е издалъ чуждо литературно, музикално или художественно произведение подъ свое име, то, той се наказва:

Съ тъмниченъ затворъ“.

Съ това ново законоположение, комисията мисли, че ще може да се уреди една материя, която е налѣжаща. Не единъ пътъ въ печата се е изисквало, щото законодателството да прѣдвиди и тая нужда. Нар. Събрание е свободно да видоизмѣни или приеме, както той, тъй и другитѣ нови членове, които комисията намѣри за умѣстно да приеме, и да прѣдложи на вниманието ви.

Докладчикъ: Д. Марковъ.“

Сега ще пристѣпимъ къмъ названието на закона. (Чете.) „Наказателенъ законъ“.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Моля ония отъ г-да прѣдставителитѣ, които приематъ заглавието на законо-проекта, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Книга първа.

Общи постановления,

Глава I.

Уводни наредби.

Чл. 1. Прѣстѣпление или нарушение, се счита онова дѣяние, което е обявено отъ закона, като такова“.

Комисията не е направила никакво измѣнение въ тоя членъ.

Д-ръ Савва Иванчовъ: Г-да прѣдставители! Азъ моля г-на докладчика да обърне внимание, че има една редакционна поправка, която, може би, въ доклада, не е напечатана.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Да. За думата за. Бѣше ми въ памѣтѣта, но пропуснахъ да кажъ.

Д-ръ Савва Иванчовъ: Да стане „отъ закона за такова“ а не „отъ закона като такова“.

Димитръ Марковъ: Съгласенъ.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 1-й съ поправката на г-на Иванчова, и моля ония г-да прѣдставители, които го приематъ така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 2. Всѣко прѣстѣпление или нарушение, се наказва съ онова наказание, което е опрѣдѣлено отъ закона, прѣди то да е извършено.

Ако мѣжду извършването на дѣянието, и издаването на присѣдата, послѣдватъ различни закони, то, въ такъвъ случай, трѣбва да се приспособява оня, който е по-мекъ“.

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 2-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

Чл. 3. По тоя законъ се наказватъ всичкитѣ прѣстѣпления и нарушения, извършени въ прѣдѣлитѣ на българската държава, освѣнъ случаитѣ:

1) когато прѣстѣпното дѣяние е извършилъ чужденецъ, който се ползува съ право на въземство (екстериториялностъ) по началата на мѣждународното право;

2) когато лицата, които сж извършили едно прѣстѣпно дѣяние, се прѣслѣдватъ и наказватъ по особенни за тѣхъ закони“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 3-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 4. Българскитѣ подданици и чужденцитѣ се сждятъ и наказватъ споредъ настоящия законъ, ако извършятъ вънъ отъ държавата прѣстѣпления: измѣна, прѣда-телство и подправка на парични знаци (книга II, дѣлъ I, глави I, II и VIII), които се приематъ отъ българскитѣ държавни каси, или ако, като чиновници на българската държава, извършятъ дѣяние, което се счита отъ настоящия законъ, като прѣстѣпление по службата.

Въ тѣзи случаи, българскитѣ подданици, или чужденецътъ се сждятъ и наказватъ, ако и да сж били сждени и наказвани въ оная страна, гдѣто е извършено прѣстѣплението; при това, прѣтърпеното наказание се взема въ внимание, при опрѣдѣление размѣртъ на новото наказание по реда означенъ въ чл. 62-й“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 4-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 5. Освѣнъ случаитѣ, посочени въ чл. 4-й, наказва се тъй сжщо по настоящия законъ и онии български подданици, който извърши вънъ отъ държавата, едно отъ прѣдвиденитѣ въ настоящия законъ прѣстѣпления“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 5-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 6. Постановленията на чл. 5-й се прилагатъ и за чужденцитѣ, когато извършеното отъ тѣхъ прѣстѣпление се наказва споредъ настоящия законъ, поне съ тъмниченъ затворъ, когато прѣдложението на чуждитѣ власти за прѣдаването имъ не бѣде прието, и Министерътъ на Правосждието се распореди за възбуждане на углавно прѣслѣдване“.

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 6-й тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 7. Постановленията на чл. чл. 5-й и 6-й не се прилагатъ:

1) ако извършеното престъпление по законите на чуждата земя не съставлява престъпно дѣяние;

2) ако отъ чуждестраннитѣ сѣдилища съществува присѣда, влѣзла въ законна сила, и е послѣдвало оправдание по сѣдѣ, опрощаване или пѣкъ, ако наказанието е изпълнено;

3) ако углавното прѣслѣдване, или изпълнението на присѣдата, споредъ законите на чуждата държава, сѣ се просрочили и,

4) ако не е послѣдвало нужното заявление отъ потерпѣвшето лице за прѣслѣдване на дѣянието въ случай, когато това се изисква отъ законите на чуждата държава.

Забѣлѣжка. Отъ постановлението на чл. 7-й п. I-й се изключаватъ българскитѣ подданици, ако е извършилъ престѣпленията, прѣдвидени въ кн. II, дѣлъ I, глава XIII и гл. XIV, чл. 202-й.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 7-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 8. Въ случайтѣ, означени въ чл. чл. 5 и 6-й, наказанието се намалява по реда, означенъ въ чл. 62-й, ако отъ законите на страната, гдѣто е извършено престѣплението, се прѣдвижда по-леко наказание, нежели отъ настоящия законъ“.

Комисията е приела тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 8-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 9. Въ случайтѣ, означени въ чл. чл. 5-й и 6-й, прѣтърпената частъ отъ наказанието вѣкъ отъ държавата всѣкога се прѣсмѣта въ наказанието, което се опрѣдѣля отъ българскитѣ сѣдилища. При това, ако чуждестраннитѣ сѣдилища сѣ опрѣдѣлили такъвъ видъ наказание, което не е прѣдвидено въ настоящия законъ, то това наказание се замѣнява съ най-съотвѣтствующето въ настоящия законъ“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 9-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 10. Ако български подданикъ е извършилъ вѣкъ отъ държавата такова дѣяние, което споредъ настоящия законъ влѣче подирѣ си лишние отъ извѣстни права, то за приложението на допълнителното наказание се възбужда углавно прѣслѣдване и въ случай, когато наказанието е било прѣтърпено вѣкъ отъ държавата или е било опростено отъ надлѣжната чуждестранна власть“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 10-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 11. Български подданикъ не се прѣдава на чужда държава за прѣслѣдване или наказание.

Чужденци не се прѣдаватъ за политически престѣпления“.

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 11-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 12. Чуждестраннитѣ присѣди не подлѣжатъ на изпълнение въ прѣдѣлитѣ на българската държава“.

Приетъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 12-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Глава II.

За наказанията.

Чл. 13. Наказанията сѣ:

а) Главни:

- 1) смъртно наказание;
- 2) строгъ тъмниченъ затворъ;
- 3) легкъ тъмниченъ затворъ;
- 4) запиране (арестъ) и
- 5) глоба.

б) Допълнителни:

- 1) лишние отъ права;
- 2) конфискация на опрѣдѣлени прѣдмети, и
- 3) обнародване присѣдата“.

Господа! Въ чл. 13-й комисията, като намѣри, че понятията легкъ тъмниченъ затворъ не отговаря на назначението си, тѣй като наказанието е или тъмниченъ, или строгъ тъмниченъ затворъ, а не легкъ или тежкъ, намѣри за добръ отъ тоя чл. 13-й, както и въ послѣдующитѣ членове на законопроекта на вредъ думата „легкъ“ да се отмахне и да остане просто: „тъмниченъ затворъ“. А въ допълнителнитѣ наказания прибави и пунктъ 4-й: „ограничение на мѣстопрѣбиванието“.

Д-ръ Савва Ивановъ: Г-да прѣдставители! Комисията на Министерството на Правосѣдието е прибавила едно ново наказание, което не бѣше прѣдвидено въ първоначалния проектъ за Наказателния законъ. Това ново допълнително наказание е: „ограничение на мѣстопрѣбиванието“. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Има го това.) Азъ го видѣхъ въ доклада на комисията, която го е прибавила, къмъ чл. 13-й и го четохъ. Въ комисията азъ бѣхъ противъ това допълнително наказание и днесъ пакъ ходатайствувамъ прѣдъ васъ, за да се отхвърли и да си останѣтъ само ония наказания, които сѣ прѣдвидени въ проекта. Членъ 35-й по нататѣкъ опрѣдѣля, какво е това допълнително наказание, и вие ще видите, като прочетете по нататѣкъ члена, че туй наказание се явява много по тежко и по трудно за прѣнасяние, отъ колкото принципалнитѣ углавни наказания. Допълнителното наказание „ограничение на мѣстопрѣбиванието“, се състои въ слѣдующето: запрѣщаване на осѣдения да се явява въ

мѣстото, гдѣто е издадена присждата и влѣзла въ законна сила. Виждате, прочее, че на единъ прѣстѣжникъ, слѣдъ като излѣжи наказанието си, може да му се наложи и друго допълнително наказание, като му се ограничи мѣстопрѣбиванието т. е. да не може да живѣе въ извѣстна частъ на Княжеството за врѣме, което ще се опрѣдѣли било отъ сѣдиштѣ, било отъ правителството. Споредъ мене, нѣма по-тежко наказание, г-да прѣдставители, отъ това да забранишъ на единъ човѣкъ да живѣе въ оная мѣстност, гдѣто се е родилъ, гдѣто е сѣмейството му, гдѣто е домътъ и кѣщата му, и да го принудимъ да отиде да живѣе на друго мѣсто. Такъвъ човѣкъ, споредъ мене, съ по-голѣма лекостъ ще прѣвесе затвора, тъмницата, защото ще се надѣва, че единъ день, слѣдъ излѣжаванието на наказанието си, или съ поправянието на повѣдението си, ще да се скрати наказанието му, ще излѣзе отъ затвора и ще влѣзе въ кръга на сѣмейството си. Но, ако му се каже: слѣдъ като излѣзешъ отъ затворъ, ще те отдѣлимъ отъ жена и дѣца и ще живѣешъ на друго мѣсто, това ще бѣде убийство за него. И вмѣсто да подѣйствува поправително, каквато е цѣльта на наказанието, ще дѣйствува разрушително, и така ще кара разбойниците да ставатъ не такива, каквито очакваме да се поправятъ, а професионални разбойници. Азъ знамъ благороднитѣ цѣли, които сж гонехъ отъ вѣкои г-да прѣдставители и членове на комисията по Министерството на Правосъдието, съ приеманieto на това допълнително наказание — ограничение на мѣстопрѣбиванието. За да се приеме то, тогава се прѣдставихъ слѣдующитѣ мотиви: първо, че имало нѣкои разбойници, нѣкои прѣстѣжници, които, ако се оставятъ и слѣдъ излѣжаванието на наказанието си, да живѣятъ въ сѣщото мѣсто, гдѣто сж извършили прѣстѣпле-нието, то присѣтствието имъ вѣчно щѣло да напомнява на тия, въ срѣдата на които живѣятъ, извършенното отъ тѣхъ прѣстѣпление, и че като живѣятъ въ сѣщата мѣстност, щѣло да имъ се дава възможность, пакъ да се сношаватъ съ своитѣ нѣкогашни ятаци, и така, по лесно да извършватъ и други прѣстѣпления. Ако и да съзирамъ, че въ тая аргументация има извѣстна правдивостъ, азъ, обаче, съмъ увѣренъ, че злото, което ще ни постигне съ мѣркѣтъ които ще вземемъ за искорението на това прѣдполагаемо зло, грѣшката, въ която ще подпаднемъ, ще бѣде слѣдствие не на друго, а на лошото положение, въ което ще поставимъ нѣкои хора, които макаръ и да сж извършили нѣкога прѣстѣпления, по-послѣ могатъ да бѣдѣтъ най-добри и порядѣчни граждани. Съ една рѣчь, лошитѣ страни отъ това нововвѣдение ще бѣдѣтъ много по-голѣми и повече ще се отразятъ, отъ колкото добритѣ страни, които очакваме отъ това нововвѣдение въ закона. Отъ друга страна, се казваше, че ограничение на мѣстопрѣбиванието сжществувало и въ други страни, като напр. въ нѣкои кантони на Швейцария. Разбирамъ, въ голѣмитѣ градове да се ограничава мѣстопрѣбиванието на нѣкои голѣми прѣстѣжници; разбирамъ, въ Парижъ, на едно лице, което е направило извѣстно прѣстѣпление, и което е уловено вече нѣколко пѣти, при извършване на разни други прѣстѣпления, да не му се позволява да живѣе тамъ, защото тамъ то

може да извърши още много такива прѣстѣпления, но у насъ не е тъй. У насъ, гдѣто градоветѣ сж малко населени, гдѣто прѣстѣпленията не сж още взели такива голѣми размѣри, каквито сж взели при голѣмата агломерация въ нѣкои градове на Европа, тая мѣрка се явява прѣжде-врѣменна. У насъ, прѣстѣжниците се указватъ съ прѣсти. Тѣ сж извѣстни и немогатъ лесно да укриятъ извършенитѣ прѣстѣпления, и то благодарение на тия обстоятелства, че прѣстѣжниците се оставятъ да живѣятъ въ тия мѣстности, гдѣто сж живѣли по-напрѣдъ. Туй, обаче, нововвѣдение ще даде възможность на нѣкои хора съ по-малко скропули, каквито днесъ имаме, и каквито ще да имаме и въ бѣдѣще, да злоупотрѣбаватъ съ тия мѣрки. Вие ще видите, че това нѣма да бѣде упражнено за професионалнитѣ разбойници, а ще бѣде упражнено въ повечето случаи, за да се спасимъ отъ нѣкои лица, които сж намъ неприятни. Азъ пакъ бихъ разбиралъ да се приемеше това нововвѣдение или допълнение, а споредъ мене, е едно много тѣжко наказание, само за извѣстни прѣстѣпления, и то отъ общъ характеръ. Тукъ, обаче, работата не е така; ако се приеме да се прилага това наказание, то както ще видите по-долу, ще се допуска да се прилага върху всичкитѣ прѣстѣжници, а въ такъвъ случай, ние ще дадемъ въ рѣцѣтъ на нѣкои, може би, не толкова добросѣвѣстни, било управители, било частни лица, едно орѣжие, което ще принася повече врѣда, отъ колкото полза. Наказателниятъ законъ е изработенъ отъ една комисия при Министерството на Правосъдието, която комисия дълго врѣме и добръ е обмислила наказанията, които се прѣдвиждатъ за извѣстни прѣстѣпления. Въ проекта на Наказателния законъ не се говори за такива допълнителни наказания. Може би, да ми се възрази, че ние правимъ Наказателенъ Законъ, за да се приспособява отъ добросѣвѣстни хора, а не отъ недобросѣвѣстни, и че тенденцията е, да се прилага правилно. Да, така е, но азъ обяснихъ въ началото на рѣчьта си, че ако се приеме това наказание, ще бѣде по тѣжко, отъ колкото углавното наказание; защото, по нататѣкъ въ чл. чл. 33-й, 39-й и 40-й е казано, че това наказание може да се проточи до 20 години. Ето защо, ходатайствувамъ прѣдъ васъ, г-да прѣдставители, и моля, да приемете допълнителнитѣ наказания да оставятъ, както сж отбѣлѣзани въ чл. 13-й, алинея б отъ проекта за Наказателния законъ, безъ ограничение на мѣстопрѣбиванието.

Янко Сакъзовъ: Г-да прѣдставители! На двѣ точки бихъ искалъ да обърнѣмъ вашето сериозно внимание върху наказанията, прѣдвидени тукъ. Първо, върху точка първа за смъртното наказание, и послѣ върху точка 4-а отъ допълнитѣ наказания. Въ първата точка е прѣдвидено смъртно наказание. Азъ, г-да прѣдставители, не щѣ да ви отнимамъ врѣмето, да ви говорѣмъ за нѣкакви хуманни чувства, за нѣкакъвъ 19-й вѣкъ, или за края на 19-й вѣкъ, въ който смъртното наказание съвсѣмъ не съотвѣтствува на цивилизацията, на понятието на днешнитѣ хора. Азъ ще обърнѣмъ на друга страна вашето внимание. Азъ ще ви попитамъ: постига ли се цѣльта, която се гони съ смъртното наказание? Смъртното наказание или партизанитѣ на това нака-

зание сж го прѣдвидѣли за това, защото било единъ видъ заплашителна мѣрка, която карала хората да не вършѣтъ извѣстни прѣстѣпления. Тѣзи, г-да прѣдставители, които се занимаватъ малко-много съ криминалната психология, знаѣтъ, че напротивъ, смъртното наказание се явява не заплашителна мѣрка, а единъ видъ прѣлѣстителна. Тѣ знаѣтъ, че мнозина, които сж ставали прѣдмѣтъ на всеобщо очудване и на всеобщо внимание съ своитѣ прѣстѣпления, сж привличали такива субекти въ 19-й вѣкъ, на които е била ратроена първата система, и които сж извършвали прѣстѣпления съ единственната цѣль, да бждѣтъ и тѣ прѣдмѣтъ на всеобщо внимание. Тѣй щото, смъртното наказание, въ такъвъ случай, е имало обратенъ резултатъ, обратна цѣль е постигнѣта отъ оная, която сж гонили партизанитѣ на смъртното наказание. Отъ друга страна, г-да прѣдставители, ако вземете малко да се вслушате, да се вгледате въ мотивитѣ, които каратъ хората да извършватъ прѣстѣпления, ще дойдете до заключение, че по-голямата частъ отъ тия субекти, които извършватъ прѣстѣпленията, ги вършѣтъ повечето по принуждение, а не доброволно. Тѣ сж принудителни злодѣи, а не доброволни. Тѣ вършѣтъ прѣстѣпления, не че сж имали възможностъ да прѣцѣнятъ за себе си това, което искатъ да извършѣтъ, а защото било по възпитанието, било по условията, въ които сж поставени, било най-сѣтне по психологически причини, тѣ сж принудени да вършѣтъ такива нѣща. Добрѣ, като какво влияние може да има тогава смъртното наказание върху такива личности, които ражда нашето общество? Споредъ мене, по никой начинъ, чрѣзъ заплашване съ смъртъ не може да се ограничи психическата организация на човѣка, още по малко, условията на възпитанието и условията, въ които той живѣе. Ми се струва, г-да прѣдставители, че тия доводи сж достатъчни да ни накаратъ да отхвърлимъ смъртното наказание. Ще ви моля, прочее, да бждете не толкова хуманни, отъ колкото достатъчно прѣдвидливи, за да отхвърлите смъртното наказание, съ което не само не се постига цѣльта, а напротивъ, има обратно дѣйствиe.

Що се касае до пунктъ 4-й отъ допълнителнитѣ наказания, менъ ме малко нѣщо очудва, защо г-нъ докладчикътъ не указа по точно, не растъгува мотивитѣ, които сж накарали комисията да вжкне такава едно важно наказание. Струва ми се, че г-нъ докладчикътъ ще се съгласи съ мене, че ограничение мѣстопрѣбиванието на българскитѣ граждани, е една такава мѣрка, която може да се прилага при всички наказания, прѣдвидени въ тоя законъ. А въ тоя законъ има прѣдвидени такива наказания, които ще се налагатъ, не само за извършенитѣ злодѣяния, но и за такива прѣстѣпления, които иматъ чисто общественъ характеръ, които днешното общество смята за прѣстѣпление. Така, въ тоя Наказателенъ законъ вие ще срѣщнете прѣстѣпления и по печата; ще срѣщнете, че се счита прѣстѣпление и това, когато работницитѣ обявѣтъ стачка противъ своитѣ господари и най-сѣтне ще стрѣщнете, че за прѣстѣпление се считатъ и такива едни грѣшки, които до сега нашето общество счита само за грѣшки, а не и за прѣстѣпление. Вънъ отъ това, г-нъ докладчикътъ не каза при какви случаи

ще се прилага това наказание. Тѣй както е прѣдвидено сега, азъ разбирамъ, че то се оставя напълно на разположението на магистритѣ, които ще изпълняватъ тоя законъ. Следователно, тукъ туй наказание, ограничение на мѣстопрѣбиванието, прѣспокойно сждатъ отъ извѣстни сждилища ще могатъ да го приспособяватъ, при което щѣтъ прѣстѣпление. Щомъ е тѣй, азъ мисля, че съ това вие давате много по-голямо оръжие въ ръцѣтъ на сждебната властъ, отъ колкото бихте дали, ако турехте по-други клаузи, взети като прѣстѣпления. Ако вие оставите 4-а точка въ 13-й чл. на Наказателния законъ, вие още единъ пжтъ потвърждавате единъ видъ интернирвания, които вече ще се вършатъ надъ българскитѣ граждани, не отъ административнитѣ, а отъ сждебнитѣ власти, нѣщо, което никакъ не би трѣбвало да допустнемъ.

Вие чухте отъ г-на Иванчова, че благородна била цѣльта на тия г-да, които сж искали вжкванието на тая клауза. Твърдѣ е възможно да бжде благородна цѣльта; обаче, вие знаемъ, че миналата година, когато се разискваше незнамъ по кой членъ отъ Закона за полицията, струва ми се по чл. 27-й за интернирванията, тогава г-нъ Министрътъ на Вътрѣшнитѣ Работи, обясни, че тоя законъ се правялъ само за лошитѣ хора, и че съ тая клауза, той ще се ползува само тамъ, гдѣто е потребно, срѣщу нѣкои злодѣйци, или въобще хора вагабонти, които нѣматъ никакво утвърдено мѣстопрѣбивание. Обаче, вие виждате, че всѣко правителство, на което е дадено такъво оръжие, си служи по нѣкога съ него, както то напѣри за добрѣ, спрямо извѣстни лица. Така щото, не се знае, да ли това наказание ще се приспособява спрямо размирници, които вършѣтъ прѣстѣпления, или тамъ, гдѣто на правителството уйдисва. Днешното правителство, на примѣръ, твърдѣ добрѣ му уйдисва, или може да иска да интернира кждѣто иска нѣкои граждани, които нѣматъ затвърдено мѣстожителство, но които не сж вагабонти. (Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Сакъзовъ! Това не е по прѣдмета. Тукъ е въпросътъ за мѣреитѣ, които ще се взиматъ спрямо прѣстѣпницитѣ.) Азъ съвсѣмъ не се отдалечавамъ отъ прѣдмета, г-не прѣдсѣдателю. Азъ съмъ на прѣдмѣта. Както сж били благородни цѣлитѣ на г-на Министра на Вътрѣшнитѣ Дѣла миналата година, когато е настоявалъ за сжществуването на чл. 27-й отъ Закона за полицията, така сжщо сж благородни и цѣлитѣ на комисията, която тя гони съ исканието да се приеме, като допълнително наказание и ограничение на мѣстопрѣбиванието. Обаче, азъ доущамъ, че както г-нъ Министръ на Вътрѣшнитѣ Дѣла си позволи да направи едно своеобразно тълкувание на тоя чл. 27-й, така сжщо може да стане и едно своеобразно тълкувание на тоя членъ отъ нашитѣ сждилища. Менъ ми се струва, прочее, че ако вие оставите пунктъ 4-й въ допълнителнитѣ наказания и оставите да сжществува това и за напѣрдъ, то отъ ваша страна нѣма да бжде друго нищо, освѣнъ голяма послѣдователностъ. Защото, вашиятъ идеалъ е, постепенно да ограничавате правата и свободата на българскитѣ граждани, постепенно да давате въ ръцѣтъ на администрацията и на сждилищата повече оръжие, съ единственна цѣль, да могатъ да прѣцѣтъ

на българските граждани. Ако приемете това, вие ще бъдете последователи, защото това е във ваш интерес.

Докладчикът **Димитър Марковъ**: Направи се упрѣкъ, че не съмъ представилъ мотивитъ за наказанието, което комисията предлага да се въведе въ 13-й чл., именно, ограничение на мѣстопрѣбиванието. Прѣди всичко, ще забѣлѣжж, че г-нъ Иванчовъ прѣдварително дойде да каже, че той съзнава напълно, че чувствата, отъ които е била побуждавана комисията, сж били благородни, и че исканието на комисията е било не за друго, а за охранение на тия, които ходѣтъ безъ присѣда, отъ кождо за тия, които ходѣтъ съ присѣда. Слѣдователно, тукъ се пледира за клаузата на хора, за които има издадена присѣда за извършени отъ тѣхъ злодѣяния, и се прѣдвижда кждѣ трѣбва да живѣятъ. Изслушайте ме, прочее, да кажж, кои сж мотивитъ и побужденията, по които комисията е внесла това наказание.

Прѣди всичко, ще отговорѣмъ на г-на Сакжзова, че тоя институтъ въ допълнителнитъ наказания, нѣма нищо общо съ втория дѣлъ, който прѣдвижда нарушенията и тѣхнитъ наказания. Слѣдователно, тия допълнителни наказания, комисията е разбирала и разбира, че ще бждѣтъ прилагани само върху лица, които се сждѣтъ за злодѣяния, за прѣстѣпления, както е казано въ отдѣлъ първи. (Единъ гласъ: Незнаехъ.) Вие казахте за стачкитъ на печатаритъ; но тѣ сж прѣстѣпления отъ общъ характеръ, тѣ нѣматъ нищо общо съ политическитъ прѣстѣпления. Нѣкой е направилъ прѣстѣпление чрѣзъ печата, което не е довело до бунтъ, до мятежъ и т. н. За политическитъ прѣстѣпления нѣма да има това ограничение, нѣма да има това значение. Ние сме се придържали на института на *surveillance*, и искаме да кажемъ, че едно лице, което е излѣжало наказанието си, строгъ тъмниченъ затворъ въ окови, да се не връща въ срѣдата на сжщото общество, което е гледало на него съ ужасъ. Вие знаете въ Ромния има Хокни, Франция има Нова-Каледония, гдѣто се пращатъ нѣкои прѣстѣпници. У насъ такива мѣста нѣма. Единъ прѣстѣпникъ, който се испрати въ Нова-Каледония, нѣма право вече да се върне въ Франция, и вслѣдствие на това, той остава жителъ на Нова-Каледония. У насъ такава нѣщо нѣма. Ние имаме въ Видинъ една крѣпостъ, която може да отговаря на духа на турския наказателенъ законъ, но не и на нашия. У насъ, тия, които излѣжѣтъ наказанието си, тѣхнитъ сродници ги срѣщамъ съ бжклици и топли пити. За да не се повтарятъ, обаче, тия работи и за напредъ, да не се припомява прѣстѣпленieto, което още хората не сж забравили, ние задѣлжаваме прѣстѣпникитъ, които сж излѣжали наказанието си, да живѣятъ за едно опрѣдѣлено врѣме въ извѣстно мѣсто. Тия сж мотивитъ, които заставихъ комисията, да тури пунктъ четвъртий въ допълнителнитъ наказания. Нека се забѣлѣжи, че това не се отnosi за политическитъ прѣстѣпления, сжщо и за стачкитъ, а се отnosi само за хора заклени прѣстѣпници, които сж прѣтърпѣли наказание за позорно прѣстѣпление.

Сега ще отговорѣмъ на г-на Сакжзова и за смъртното наказание. Азъ мислж, че говорж на хора просвѣтени, на

хора образовани, които знажтъ тия работи, за да се не правжтъ въсклицания. Вие знаете, че по въпроса за смъртното наказание има цѣла литература. Има една школа за, друга противъ. Има страни, гдѣто за извѣстно врѣме смъртното наказание е било отмѣнено, но послѣ, пакъ сж се връщали и сж го прилагали отново. Слѣдователно, като се хортува за нашия строй, за нашия „уровень“, като какъ гледа нашата масса на това наказание, ще бжде чрѣзмѣрно прибрзанъ шагъ, ако приемемъ да се унищожи това наказание. Едно нѣщо, което е утѣшително, и което вие виждате, то е, че смъртното наказание е докарано до минимумъ. Списание-Криминалистъ като Гаро, казва слѣдующето нѣщо: „утѣшително е, че три фактора даватъ ржка за умѣгчаване на смъртното наказание. Първиятъ е *la loi* законътъ, който отъ година на година все намалява случаитъ за прилагане наказанието смъртъ; вториятъ е *circumstances atténuantes* — смѣгчающи обстоятелства — *c'est le jury* т. е. журитъ сж, които щомъ признажтъ, че има смѣгчающи обстоятелства, сждѣтъ намалява наказанието; и най-сѣтне третиятъ факторъ е *la couronne* — Короната, Държавния Глава, *c'est le chef de l'Etat*, който у насъ има право да помилва. Ако се прѣдстави една смъртна присѣда за утвърждение отъ Държавния Глава, той може да покаже своето великодушие, и да не утвърди смъртната присѣда. Слѣдователно, когато сжществуватъ тия три елемента, които уменшаватъ прилаганieto на смъртното наказание, нѣма никаква опасностъ, ако го оставимъ въ нашия законъ. Даже въ Франция смъртното наказание стои въ закона. Тѣй щото, не трѣбва да се стѣсняваме, да го оставимъ и у насъ; защото, единъ народъ, колкото е напреднжлъ, колкото е прѣфиненъ, толкова и по-финни злодѣи има. Вие знаете, че у насъ се извършватъ такива прѣстѣпления, щото неможе човѣкъ да каже, че не трѣбва да сжществува смъртното наказание.

Слѣдъ тия бѣлѣжки, г-да, азъ намирамъ, че смъртното наказание, за което г-нъ Иванчовъ не казва ни дума, тѣй като той говори по пунктъ четвъртий, по ограничение на мѣстопрѣбиванието, вие ще приемете, да остане въ закона. Тия обяснения сж, които послужихъ за мотивъ на почитаемата комисия, и азъ се надѣвамъ, че ще благоволите да приемете членътъ тѣй, както го докладвахъ.

Д-ръ **Димитър Вачевъ**: Г-да прѣдставители! Азъ считамъ за нужно, да направж двѣ забѣлѣжки по отношение наказанието, което е прѣдвидено въ законо-проекта, който ще стане законъ за Българското Княжество.

По отношение на повдигнатия отъ г-на Сакжзова въпросъ за смъртното наказание, азъ се присѣдинявамъ напълно къмъ неговото мнѣние; защото, дѣйствително, смъртното наказание не е наказание, а е унищожение на самата личностъ. Наказанието нѣма за цѣль да унищожава прѣстѣпника, а има за цѣль да поправи единъ човѣкъ, който случайно, въвлеченъ отъ обстоятелствата, е подпаднжлъ въ една зла воля, и при едно зло намѣрение е извършилъ извѣстно прѣстѣпление. Така щото, наказанието, изобщо, нѣма за цѣль да унищожи човѣка, който е извършилъ извѣстно прѣстѣпление, извѣстно злодѣяние или нарушение на реда;

но има за цел да поправи тоя човек. Прѣдъ видъ, че е такава целта на наказанието, струва ми се, че хората, които поддържатъ теорията, че не трѣбва да съществува смъртното наказание, въ послѣдно врѣме, съвършено умѣстно отхвърлятъ смъртното наказание. Ето защо, азъ мисля, че мнѣнието на тия, които сж противъ смъртното наказание, е съвършено справедливо, и че, наистина, въ резултатъ отъ смъртното наказание не се сполучава друго, освѣнъ обратно дѣйствиe. Тожкова считамъ да прибавя къмъ онова, което каза г-нъ Сакжзовъ, и къмъ онова, което редъ правници сж искали по отношение на смъртното наказание.

Но азъ ще се косна до двѣ други наказания, прѣдвидени въ членъ 13-й отъ настоящия законопроектъ. Ще поговорѣмъ по двѣ отъ допълнителнитѣ наказания. Въ допълнителнитѣ наказания се прѣдвижда мѣжду прочемъ и това: „конфискация на опрѣдѣлени прѣдмѣти.“ Ако подъ конфискация на прѣдмѣти се разбира, напимѣръ: конфискация на контрабанда, на открадени вещи и тѣмъ подобни, това го разбирамъ; но, ако се разбира въобще конфискация на имотитѣ на прѣстѣпника, тогава азъ ще възстанѣмъ противъ това, защото, наистина, това е противоконституционно. (Докладчикъ Дим. Марковъ: Членъ сте на комисията.) Когато се разглеждаше тоя параграфъ, азъ отсъствувахъ. (Докладчикъ Дим. Марковъ: Конфискация на имоти у насъ не съществува.) Азъ искамъ да се обясни това, за да не се бъркаме послѣ. Ако се отнася само за тия работи, за които казахъ, а не и да се конфискуватъ имотитѣ на злодѣеца, на прѣстѣпника, тогава нѣмамъ нищо противъ. Много е желателно да се каже изрично отъ трибуната на Нар. Събрание, та когато ще се приспособява това наказание, да знайтъ сѣдилищата, при какви, именно, случаи ще се приспособява това наказание и да се не бъркатъ.

По отношение на допълнителното наказание, прѣдвидено отъ комисията, именно: за ограничението на мѣстопрѣбиванието, има да кажъ нѣколко думи. Г-да прѣдставители! Азъ възставамъ противъ това наказание, което комисията е счела за нужно да прибави къмъ чл. 13-й отъ законопроекта. Правителството, както виждаме отъ законопроекта, е било много по свободомисляще, по-либерално, отъ комисията. Азъ ще направя комплиментъ на правителството, въ това отношение, като считамъ, че то е изхвърляло ограничението на мѣстопрѣбиванието, а комисията е искала да постигне по-строга спрямо ония, които, по нещастие, сж попаднали да станѣтъ, тъй или иначе, прѣстѣпници. Г-да прѣдставители! Ограничение на мѣстопрѣбиванието, както го разбира комисията, споредъ нейния докладъ, не е друго, освѣнъ едно наказание двойно, наказание такова, както каза г-нъ Ивановъ, което е много по-тѣжко отъ онова, което е прѣтърпѣлъ прѣстѣпника, за извършеното отъ него прѣстѣпление. Ето какво обяснение намирамъ на думитѣ „ограничение на мѣстопрѣбиванието.“ Въ докладътъ на комисията на страница втора е казано: прибавени сж, слѣдъ чл. 39-й по проекта, а 38-й по редъ, отъ комисията три члена, които измѣняватъ нумерацията на послѣдующитѣ статии съ двѣ повече. Тия членове се отнасятъ за ограничение на мѣстопрѣбиванието и тѣ гласятъ: „Чл. 35-й.

Ограничение на мѣстопрѣбиванието състои въ запрѣщението на осѣдени да се явява отъ мѣста, за които му се съобщава отъ правителството.“ Отъ тукъ трѣбва да се разбира, че ако по закона се прѣдвижда и подобно допълнително наказание, ограничение на мѣстопрѣбиванието, то и безъ да е указано въ присѣдата, че такова наказание трѣбва да съществува, правителството се натоварва отъ закона да ограничи мѣстопрѣбиванието на излѣжалия вече наказанието си прѣстѣпникъ и да му каже: ти, който си родомъ отъ Тръвна и си извършилъ това и това прѣстѣпление, не може да живѣешъ тамъ до 15 год., а опрѣдѣляме ти безъ апелационно, безъ да имашъ право на кассация, безъ да имашъ право да се оплаквашъ на нѣкого, да живѣешъ, да кажемъ, въ нѣкое Трънско село. Твоео сѣмейство и дѣцата ти, защото ти случайно си попаднѣлъ и извършилъ прѣстѣпление, за което си излѣжалъ прѣдвиденото отъ закона наказание, може да измрѣтъ и да бѣдѣтъ осѣдени, заради тебе, на 15 годишно нещастие. Отъ тая практическа гледна точка, менъ ми се струва, че ограничението на мѣстопрѣбиванието, не е друго, освѣнъ двойно наказание на тоя, който е извършилъ тъй или иначе, извѣстно прѣстѣпление. Но, г-да прѣдставители, това се явява, споредъ мене и противоконституционно. Отъ когато е създадено нашето Княжество, ние, слава Богу сме се ръководили отъ единъ наказателенъ законъ, който е издаденъ въ една страна, гдѣто нито има Конституция, нито гражданитѣ се радватъ на такива права, на каквито се радваме ние, съгласно нашата Конституция. По причина на това, именно, макаръ да е прѣдвидено въ тоя законъ наказанието заточение, не е приспособявано, само заради туй, защото заточението у насъ е противъ духа на нашата Конституция. Забѣлѣжете, че въ стария наказателенъ законъ, заточението е специално наказание. Нѣма друго прѣдшествующе наказание, а то е всичкото наказание. Ако едно лице бѣше наказано въ турско врѣме на заточение, то излѣжаваше това наказание, като специално наказание, а не като допълнително. Ние, обаче, които се радваме на свобода, прѣдвиждаме още едно наказание на прѣстѣпника, което той ще трѣбва да прѣтърпи обязательно по закона, въ продължение на повече години отъ тия, които е излѣжалъ въ затвора. Още повече е лошо, че това ограничение на мѣстопрѣбиванието ще става по опрѣдѣлението на правителството, по опрѣдѣление на административната властъ, а не на сѣдебната. Азъ считамъ, г-да прѣдставители, че въ такъвъ смисълъ прието това наказание, не е освѣнъ противорѣчущо на членъ 73-й отъ Конституцията. Чл. 73-й отъ Конституцията казва: (Чете.) „Никой не може да бѣде наказанъ безъ присѣда отъ надлѣжния сѣдъ, която е вече добила законна сила.“ Наказанието, прочее, трѣбва да се опрѣдѣли отъ самия сѣдъ, а не и отъ друга административна властъ. Отъ съдържанието на чл. 39-й, който се прибавя отъ комисията, ние виждаме, че се опълномощава правителството да назначава мѣстопрѣбиванието на извѣстенъ, излѣжалъ наказанието си, прѣстѣпникъ. Това не гармонира, най-послѣ, съ прѣдписанието на Конституцията.

Ето защо, азъ съмъ противъ това наказание, и ще моля народното прѣдставителство да не се съгласява съ прѣд-

ложението на комисията, а да се съгласи да остане чл. 13-й както е въ законопроекта, т. е. като се оставят допълнителните наказания, както сж предвидени. Забълбжете, г-да представители, че ограничението на мѣстопрѣбиванието не е освѣтъ интерниране, узаконено съ единъ законъ, каквото интерниране въ минѣло врѣме ние сме осжждали и трѣбва да осжждаме винаги.

Тия забълбжки имяхъ да направя по отношение допълнителното наказание — „ограничение на мѣстопрѣбиванието“, и моля народното прѣдставителство, да не се съгласява съ прѣдложението на комисията.

Даниилъ Юруковъ: Г-да прѣдставители! Относително смъртното наказание, нѣма какво друго да кажъ, освѣтъ, че то трѣбва да си остане, както е въ законопроекта. Казвали сж се и развивали сж се разни хубави теории; но най послѣ, хората сж дошли до заключение, че това наказание трѣбва да си остане, съ условие само, да се прилага въ твърдѣ рѣдки случаи, и че за туй, то трѣбва да сжществува като плашило за тия, които би помислили да извършатъ нѣкои отъ прѣстѣпленията, които се наказватъ съ подобни наказания. При всичко, че г-нъ Сакжзовъ каза, че това нѣщо не влияе особено, азъ, обаче, ще кажъ, че то е единъ психологически въпросъ, който на нѣкои може да влияе, а на нѣкои да не влияе, но на повечето мѣста е прието, че влияе. Отъ друга страна, това наказание, г-да прѣдставители, не само влияе на хората, но даже ги кара по нѣкога да искатъ публично отмѣщение. На примѣръ, нѣкой направи едно такова прѣстѣпление, което възмущава цѣлия свѣтъ, и въ слѣдствие на това, всичкото общество вика, „на смъртъ, на смъртъ!“ Защото, тукъ има едно нѣщо, което не може да се не удовлетвори, особено, когато обществото поиска удовлетворение за стореното отъ прѣстѣпника. Прочее, ние не трѣбва сега да възставаме противъ смъртното наказание, особено, като се иматъ прѣдъ видъ всичкитѣ доводи, които приведе г-нъ Марковъ, че има сждии, че има жури, че има Държавенъ Глава, които смѣтчатъ смъртното наказание, и по тия причини, то не е толкова лошо, както викатъ хората. Защото, имаме примѣри, че у насъ въ редовно врѣме, твърдѣ рѣдко се случва да се прилага смъртното наказание.

Относително до четвъртото допълнително наказание, азъ бихъ се съгласилъ, да се тури това наказание, като главно наказание, а не като административна мѣрка. То трѣбва да се тури като главно наказание, за да се прѣдвардва едно бждще зло. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Това ще става съ присжда!) Азъ знамъ, че ще става съ присжда, но правителството ще трѣбва да оказва мѣстопрѣбиванието. Напримѣръ, случва се, че единъ човѣкъ осжждатъ на 3—4 години, и слѣдъ като излѣжи това си наказание, вие го наказвате пакъ, като го махвате отъ тамъ, гдѣто е извършилъ прѣстѣплението за да не направи второ прѣстѣпление. До сега, до колкото съмъ слушалъ, подобни случаи — за извършване на второ прѣстѣпление — нѣма; но споредъ мене, има случаи, когато трѣбва единъ такъвъ човѣкъ да го махнешъ отъ селото, или градътъ,

прѣдъ видъ на това, да не направи нѣкое злодѣяние, ако се има осязателни доказателства за намѣрението му. Въ всеки случай, никой прѣдварително не може да се наказва, а само слѣдъ като направи прѣстѣплението. По тия причини, азъ мисля, че да се поставя това наказание, като допълнително въ закона, нѣма си смисълъ. Да се постави това наказание, като главно, разбирамъ, но да се постави като допълнително, не разбирамъ. Защото, единъ човѣкъ, слѣдъ като излѣжи 5 или 10 години, и послѣ да му се налага друго наказание, то съ това ще го лишимъ отъ възможността да отиде при жената си, при дѣтцата си, при имотитѣ си и пр. и пр., а освѣтъ това, става двойно наказанието. За това, азъ казвамъ, че трѣбва да се тури и това наказание, като главно наказание въ първия отдѣлъ на чл. 13-й, а не да се поставя допълнително, както го прѣдлага комисията въ втория отдѣлъ на члена.

Христо Дограмаджиевъ: Г-да прѣдставители! Относително допълнителното наказание — ограничение мѣстожителството на прѣстѣпника, — се казахъ доволно съображения за и противъ. Но едно, което най-много бие въ очи, то е заявлението на г-на докладчика, че ние тукъ имаме за цѣлъ да защищаваме не тия, които иматъ на гърба си една присжда, но тия, които нѣматъ. Ето защо, каза той, въ извѣстни случаи, ние даваме право на сжднитѣ, щото, слѣдъ като накажътъ извѣстенъ злодѣецъ, и той си излѣжи наказанието, пакъ да го не оставятъ да се върне на своето огнище, гдѣто може да работи нивята си, или да сѣди на дюкяна си и да възбужда въспоминания за стореното отъ него нѣкога прѣстѣпление, а ще го пратѣтъ другадъ, гдѣто той може да бжде по-безвреденъ. И тѣ ще се основаватъ на това, че ще защищаватъ тия, които нѣматъ присжда върху себе си. Добрѣ, злодѣянието е извършено въ София, и Софианци, като не искатъ при себе си тоя човѣкъ, тогава ще го пратѣтъ въ Сливенъ. Азъ пакъ, който съмъ отъ Сливенъ, или Сливненци, не можътъ да бждѣтъ виновни, заради това, че е допуснато тукъ въ София да стане извѣстно прѣстѣпление, та ла имъ пращате прѣстѣпника да живѣе при тѣхъ. Щомъ го нещете вие и ние го нещемъ. Ако е лошъ човѣкъ, по-добрѣ прѣмахнете го съвсѣмъ и не дѣйте мисли, че ако той доде отъ София въ Сливенъ, ще може да стане по-добръ, когато, напротивъ, тамъ той може да направи нѣщо по-зло. Ако си остане тукъ въ София, той може да намѣри по-добрѣ поминѣкъ, но ако дойде въ Сливенъ, хората ще се научѣтъ, какъвъ човѣкъ е, и ще отбѣгватъ отъ него, и такъвъ човѣкъ не ще може да си намѣри поминѣкъ. Освѣтъ това, ще накарате Сливненци, щото и да иска тоя човѣкъ да върши нѣкаква работа, да не му даватъ възможностъ нищо да върши, защото го знаѣтъ какъвъ е. Ето защо, азъ мисля, че туй съображение, че искаме въ данния случай да защитимъ тия, които не сж осждени, е лишено отъ всека справедливостъ. По-справедливо е да се остави тоя човѣкъ тамъ, гдѣто е извършилъ прѣстѣплението, отъ колкото да се праща другадъ. Защо тогава да не махнемъ всички прѣстѣпници вънъ отъ България и да се избавимъ отъ тѣхъ, а искаме да ги пращаме отъ единъ градъ въ другъ?

Какво е направилъ най-сѣтне другиятъ градъ, та да му испращаме прѣстѣпници?

Азъ мисля, г-да, че тия съображения не може да се вземжтъ въ внимание, толкова повече, че въ данния случай, г-нъ докладчикътъ не се изрази добръ. Той трѣбваше да говори и за злодѣянията, а не само за прѣстѣпленията. Тукъ е въпросътъ, че се дава широкъ просторъ. Като се изключаватъ политическитѣ прѣстѣпления, защо да не се изключаватъ и другитѣ прѣстѣпления, по които би могълъ да бѣде наказанъ нѣкой човѣкъ отъ сѣдилището, или отъ правителството не справедливо. Азъ мисля, че съвършено сж умѣстни заблѣжкитѣ на г-дата, които казватъ, че туй наказание е не справедливо. За това, то трѣбва да се махне, защото, може би, единъ день, ще попаднемъ прѣдъ сѣдилищата и ще се каемъ, че сме приели това нѣщо тъй. Азъ съмъ съгласенъ да се приеме членътъ, както е въ законопроекта, а не както го е измѣнила комисията.

Веселинъ Котевъ: Г-да прѣдставители! Менѣ ми се струва, че пунктъ 4-й отъ допълнителнитѣ наказания на чл. 13-й трѣбва да плаши хора разбойници, хора нечестни, а не хора честни. Има такива случаи, г-да прѣдставители: осъденъ извѣстенъ злодѣецъ на 5 годишенъ затворъ, излиза отъ затвора, и тъкмо е излѣзълъ отъ него, отива и запалва къщата на свидѣтеля, който мисли, че е билъ причината за неговото арестуване и наказание. Има и такива още случаи, г-да прѣдставители. Сега знамъ единъ злодѣецъ, който е извършилъ убийство въ нашия градъ, и който се е заканвалъ още отъ затвора, че щомъ излѣзе, ще убие извѣстенъ гражданинъ, който мисли, че е билъ виновенъ за неговото осъждане. Има и осъждане на хора, нарѣчени дженчии, които вървжтъ посредъ чаршията и ваджтъ кесиятъ отъ джобовѣтъ на хората, осъждани сж десетина пкти, и нѣма какво да имъ се прави. Ако на такива хора се каже, че трѣбва да живѣжтъ на пр. въ Сливенъ, менѣ ми се струва, че то ще бѣде едно наказание, но това нѣма да бѣде прѣстѣпление, още повече, че това наказание ще се налага отъ сѣдилищата, а не отъ администрацията, или полицията, отъ която често пкти се плашимъ.

Сжщо и за смъртното наказание ще кажж, че трѣбва да си остане така, както е прѣдвидено въ законопроекта, защото, ако ние, г-да прѣдставители, видимъ още единъ такъвъ нещастенъ случай, какъвто бѣше съ сѣмейството на Шишманова, г-нъ Сакжзовъ, вървамъ, самъ ще отиде да тѣгли вжето на такъвъ злодѣецъ. Тѣй сжщо, ако се повтори случая, който бѣше съ Спаса Георгиевъ или Антонова, г-нъ Сакжзовъ ще отиде и той пръвъ ще иска, щото тоя човѣкъ часъ по-скоро да бѣде наказанъ. Така щото, това наказание ще бѣде по-скоро плашило, отъ колкото да се приспособява. Ето защо, азъ мисля, че трѣбва да стои въ главнитѣ наказания на чл. 13-й „смъртно наказание“ и въ допълнителнитѣ наказания въ 4-й пунктъ „ограничение на мѣстопрѣбиванието“.

Прѣдсѣдателъ: По чл. 13-й има направени прѣдложения отъ г-на Д-ра Иванчева и отъ г-на Сакжзова: Първото за отмѣненіето само на 4-та алинея отъ допъл-

нителнитѣ наказания — ограничение на мѣстопрѣбиванието, и второто, за отмѣненіето, както първата алинея отъ главнитѣ наказания — смъртното наказание, така и 4-та алинея отъ допълнителнитѣ наказания — ограничение на мѣстопрѣбиванието.

Ще положж на гласуване най-напрѣдъ члена, споредъ комисията. Моля ония, които приемжтъ чл. 13-й, споредъ редакцията на комисията, да си вдигнатъ ржката. (Едни гласове: Болшинство! — Други: — Меншество!) Моля г-да квесторитѣ да прѣброжтъ гласовѣтъ.

Д-ръ Димитръ Вачевъ: По-напрѣдъ трѣбва да се тури на гласуване члена по проекта на министерството!

Прѣдсѣдателъ: Споредъ приетата практика, най-напрѣдъ се тура на гласуване прѣдложението на комисията.

Моля г-да квесторитѣ да кажжтъ: колко гласа сж за прѣдложението на комисията.

Квесторъ Димитръ Шишковъ: 22 души. (Гласове: А колко сж всички?)

Секретаръ Манолъ Стефановъ: Само 22 души ли сж? Азъ ги прѣброихъ и бѣхж повече. (Гласове: Нека се гласува споредъ проекта на министерството!)

Прѣдсѣдателъ: Моля ви, г-да, най-напрѣдъ да се види: да ли се приема прѣдложението на комисията, та тогава. (Къмъ квестора.) Г-не квесторе! Колко сж вдигнали за прѣдложението на комисията?

Квесторъ Димитръ Шишковъ: Само 22 души.

Прѣдсѣдателъ: Значи, Меншество е. Прѣдложението на комисията се отхвърля.

Товага полагамъ на гласуване прѣдложението на г-на Д-ра Савва Иванчева, за да се приеме чл. 13-й, споредъ проекта на министерството, като се исхвърли думата „легкъ“. Моля ония, които приематъ чл. 13-й така, да си вдигнатъ ржката.

Моля г-на квестора да прѣброи гласовѣтъ.

Квесторъ Димитръ Шишковъ: (Слѣдъ прѣброяването.) 20 души вдигатъ. Меншество е.

Прѣдсѣдателъ: Значи, и това прѣдложение пада.

Въ такъвъ случай, полагамъ на гласуване прѣдложението на г-на Сакжзова, да се приеме чл. 13-й, безъ смъртното наказание, и безъ ограничение на мѣстопрѣбиванието. Моля ония, които приематъ това прѣдложение на г-на Сакжзова, да си вдигнатъ ржката. (Само 5 души вдигатъ.) Слѣдователно, и туй прѣдложение пада.

Значи, г-нъ квесторътъ не е прѣброилъ първия пктъ добръ гласовѣтъ.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Моля г-на Министра да се съгласи и да поддържа члена тѣй, както го е прѣдставилъ той въ проекта.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-нъ Министрътъ не само поддържа проекта, но нѣщо повече.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 13-й втори пктъ, споредъ проекта на министерството, съ исхвърлянето само на думата легкъ, и моля ония, които го приематъ така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Значи, пунктътъ ограничение на мѣстопрѣбиванието, който е внесла ком-

мисията, се зачерква и остава въ сила чл. 27-й отъ Закона за полицията, тождозъ по-злѣ. Съ зачеркването на пунктъ 4-й отъ допълнителнитѣ наказания, оставатъ безъ значение прѣдвиденитѣ отъ комисията три члена, съ които се опрѣдѣляше реда по ограничение на мѣстопрѣбыванieto.

„Чл. 14. Смъртното наказание се извършва чрезъ бѣсилка, не публично.“

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 14-й тѣй, както го прочете г-нъ докладчикътъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 15. Строгиятъ тъмниченъ затворъ е доживотенъ или врѣмененъ.“

Врѣмениятъ строгъ тъмниченъ затворъ трае непрѣкъснато отъ една година до 15 години, а въ случай на съвокупностъ на нѣколко прѣстѣпления (чл. 68-й) може да се продължи и до двадесетъ години.

Осжденитѣ на строгъ тъмниченъ затворъ се държатъ въ особено за това устроени тъмници.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване. Който приема чл. 15-й тѣй, както го прочете г-нъ докладчикътъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 16. Осжденитѣ на строгъ тъмниченъ затворъ се държатъ въ общи отдѣления, и добиватъ храна и облѣкло, отредени въ тъмницата.“

Затворницитѣ отъ тоя родъ се дѣлятъ на два разряда:

- 1) осждени най-малко на петъ години, и
- 2) осждени на по-малко отъ петъ години.

Затворницитѣ отъ първия разредъ денемъ, споредъ правилника на тъмничното управление, се употребяватъ на тѣжки работи, а нощемъ, по възможностъ, се отдѣлятъ на само (по единично.)

Комисията е исхвърлила думата поставена въ скоби. „по единично.“ (Продължава да чете.)

За извършенитѣ си работи, както вътрѣ, така и вънъ отъ тъмницата, затворницитѣ не получаватъ никакво възнаграждение; обаче, на тъмничното управление се прѣдоставява право да разрѣшава на затворницитѣ съ доказано добро поведение, слѣдъ истичанието на двѣ трети отъ наложеното имъ наказание, да се занимаватъ съ работи по свой изборъ, като получаватъ въ своя полза една третя часть отъ чистия приходъ на извършената отъ тѣхъ работа.

Подобни затворници за лошавото си поведение могатъ да бждатъ винаги повръщани отъ тъмничното управление къмъ първото имъ сѣстояние — на тѣжки работи.

Затворницитѣ отъ втория разредъ се занимаватъ съ работи по свой изборъ, до колкото това не е противно на тъмничния правилникъ; при това една третя отъ чистия приходъ отъ работата на всѣкото се отдѣля за въ негова полза, а другитѣ двѣ трети се задържатъ за поддържанieto на затворницитѣ въобще.

Забѣлжка. Тѣжкитѣ работи се опрѣдѣлятъ съ особенъ правилникъ отъ Министерството на Правосѣдието.“

Никакви други измѣнения не е направила комисията.

Янко Сакъзовъ: Г-да народни прѣдставители! Имамъ една малка бѣлѣжка да направѣмъ, при всячко, че по тоя членъ би могли да се направѣтъ много бѣлѣжки. Моята бѣлѣжка се отнася до алинеята: „за извършенитѣ си работи, както вътрѣ, така и вънъ отъ тъмницата, затворницитѣ не получаватъ никакво възнаграждение.“ Менѣ ми се струва, г-да народни прѣдставители, че както и да гледате на прѣстѣпницитѣ, като общественъ социалистически фактъ е, въ всѣки случай, че човѣшката природа е способна да се улучшава. При извѣстни добри условия поставена човѣшката природа, може да се подобри. Така щото, ако откъснете единъ членъ отъ срѣдата, въ която се е възпиталъ, срѣда, която му е съдѣйствувала и спомогнала да стане прѣстѣпникъ; щомъ го откъснете, казвамъ, отъ тая срѣда, поставите го въ по-добри условия, и му дадете цѣлъ денъ да се занимава съ нѣкакво физическо занятие, което му е при сърдцѣ, азъ вѣрвамъ, че съ това ще помогнете за исправлението на неговата прѣстѣпна воля. Заради това, азъ искамъ, че по-добрѣ ще бжде, ако му се дава работа и сжщеврѣменно му се даде възможностъ да печели отъ тая работа. Сега, азъ искамъ по тоя членъ да станѣтъ слѣдующитѣ измѣнения. Тамъ, гдѣто се говори, че на затворницитѣ се разрѣшава, слѣдъ истичанието $\frac{2}{3}$ отъ наложеното имъ наказание да се занимаватъ съ работа по свой изборъ и чакъ тогава да имъ се разрѣшава, да се замѣни съ $\frac{1}{3}$. Достатъчно е, г-да народни прѣдставители, единъ затворникъ, който е осжденъ на 5 годишенъ затворъ, да лѣжи само половинъ година, за да се види, да ли той ще се поправи или не. Слѣдъ измѣняването на $\frac{1}{3}$ часть отъ наказанието, ще може да се увѣри надзорникътъ на тъмницата, че поведението на затворника се улучшава и, слѣдователно, трѣбвало би да му се дава възнаграждение за работата, която извършва.

За туй, азъ прѣдлагамъ, вмѣсто $\frac{2}{3}$ да се тури $\frac{1}{3}$. Това едно. Второ. По-надолу е казано: „получаватъ въ своя полза $\frac{1}{3}$ часть отъ чистия приходъ на извършената отъ тѣхъ работа.“ Азъ прѣдлагамъ, вмѣсто $\frac{1}{3}$, да се каже: „ $\frac{1}{2}$ отъ чистия приходъ и пр.“, а по-нататѣкъ, въ чл. 18-й, гдѣто е казано $\frac{1}{2}$, азъ ще прѣдложѣ да стане $\frac{2}{3}$, а другата $\frac{1}{3}$ часть, да остане за поддържанieto имъ.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване прочетения чл. 16-й тѣй, както го е приела комисията, и моля ония, които го приематъ въ тоя видъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 17. Отъ тѣжки работи се освобождаватъ:

- 1) лицата отъ женския полъ;
- 2) невъзрастнитѣ до двадесетъ и една година, и прѣстарелитѣ отъ шестдесетъ години нагорѣ;
- 3) лицата, които тъмничниятъ лѣкаръ намѣри за неспособни да извършватъ тѣжки работи, и
- 4) осжденитѣ за двубой (кн. II, д. I, гл. VIII), и за политически прѣстѣпления (кн. II, д. I, гл. I и II.)

Но, осжденитѣ отъ горнатѣ четири категории, се занимаватъ съ лежки работи, опрѣдѣлени по усмотрѣнието на

тмничното управление, като получават и тѣ въ своя полза една трета частъ отъ чистия приходъ на извършената отъ тѣхъ работа, споредъ условията, прѣдвидени въ чл. 16-й.“

Вие навѣрно, г-да, сте забѣлижили въ доклада на комисията, че е казано, че отъ тоя членъ, пунктъ 4-й, се махвату думитѣ „за двубой“. При първото прѣглеждане на проекта, понеже се гледа два пѣти, се взе рѣшение да се отхвърли тая дума, като се прие по начало да нѣма двубой. Обаче, при второто прѣглеждане, сѣщата комисия намѣри за добръ, щото двубоятъ да остане. Така щото, гдѣто се казва въ доклада, че се махвату думитѣ „за двубой“, не се прѣмахвату, а оставату, както е въ проекта.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Азъ щѣхъ да говорѣхъ, ако се махваше думата „за двубой“, но понеже самата комисия е приела да не се зачерква, то азъ нѣма какво да говорѣхъ, освѣнъ да моля и азъ да остане тѣй, както е въ проекта.

Прѣсѣдатель: Полагамъ на гласуване чл. 17-й тѣй, както е приетъ при второто прѣглеждане отъ комисията, а именно, членътъ да си остане така, както е внесенъ отъ министерството. Моля ония, които го приемату така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 18. Легкиятъ тмниченъ затворъ трае не по малко отъ единъ день и не повече отъ три години, а въ случай на съвокупностъ на нѣколко прѣстѣпления (чл. 68-й), може да бжде продълженъ и до четири години.

Затворниците се държатъ отдѣлно отъ осжденитѣ на строгъ тмниченъ затворъ и се занимавату съвмѣстно съ работа по свой изборъ, споредъ тмничния правилникъ. Тмъ се позволява, ако желажатъ, да иматъ своя храна и лѣгло; тѣ носятъ свое собствено облѣкло, но ако желажатъ, могатъ да бждатъ снабдени и съ тмнично облѣкло. При това, по възможностъ, пощемъ се распрѣдѣлявату на-самъ (по единично).

Половината отъ чистия приходъ отъ работата на затворника се отдѣля за негова полза, а другата половина се задържа за поддържанieto му“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Г-да прѣдставители! Въ чл. 16-й, комисията е отмахнула думата „по единично“. По сжщитѣ съображения трѣбва да се отмахне тая дума и тукъ въ края на алинея 2-а.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣсѣдатель: Полагамъ на гласуване чл. 18-й тѣй, както е приетъ отъ комисията, и съ поправката, направена отъ г-на Д-ра Иванчева, и моля ония, които го приемату въ тоя видъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 19. Осжденитѣ за двубой (кн. II, д. I, гл. XVIII,) или политически прѣстѣпления (кн. II, д. I, гл. I и II,) както и осжденитѣ не възрастни лица, а така сжщо и ония отъ женски полъ, се държатъ въ особенни отдѣления, като се има прѣдъ видъ полътъ на осжденитѣ и родътъ на наказанието имъ“.

Моля и по тоя членъ да се сматра бѣлжката въ доклада за двубой за несжществуваща.

Прѣсѣдатель: Полагамъ на гласуване чл. 19-й тѣй, както го е приела комисията, и моля ония, които го приемату така, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 20. Осжденитѣ на тмниченъ затворъ може да бжде освободенъ прѣди свършека на затворния срокъ при слѣдующитѣ условия:

1) осжденитѣ на строгъ тмниченъ затворъ отъ петъ години на горѣ, да е излѣжалъ поне двѣ години въ тмницата, да е прѣтърпѣлъ три четвърти отъ наложеното му наказание, и да е, при това, заслужилъ за доброто си поведение да бжде прѣмѣстенъ отъ категорията на тѣжкитѣ работи къмъ работи по свой изборъ;

2) осжденитѣ на строгъ тмниченъ затворъ отъ петъ години или тмниченъ затворъ, да е излѣжалъ поне една година въ тмницата, и да е прѣтърпѣлъ сжщо три четвърти отъ наложеното му наказание.

Прѣдсрочно освободенъ може да бжде и осжденитѣ на строгъ тмниченъ затворъ до животъ, слѣдъ като излѣжи не по-малко отъ петнадесетъ години въ затвора“.

Г-да! Вие знаете, че прѣдсрочното освобождаване е едно нововвѣдение и е твърдѣ хуманно, и именно по тия причини, комисията не направи никакво измѣнение, а го прие съ готовностъ. Хора, които сж прѣтърпѣли известна частъ отъ своето наказание, и съ своето добро поведение показвату, че сж заслужили такова едно прѣдсрочно освобождение, да могатъ да се ползувату отъ тоя членъ. Вмѣсто да се явявату разни ходатайства за помилване, вмѣсто да ставату разни несправедливости на врѣмето, и да се помилвату хора, които иматъ голѣми протекции, а пѣкъ на други да се вижда това криво, законътъ се явява и урегулирва веднжжъ за винаги това, и хора съ добро поведение, атестирани по налѣжни и редъ, да бждатъ прѣдставяни за освобождение и по-рано.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Азъ тукъ има да направѣ една редакционна поправка. Казано е въ чл. 20-й: „Осжденитѣ на тмниченъ затворъ може да бжде освободенъ“ и пр. а пѣкъ въ чл. 13-й ние приехме, че тмничниятъ затворъ е едно специално наказание. Ако се остави чл. 20-й така, тогава ще се разбира, че той се отнася само до ония, които сж осждени на тмниченъ затворъ, но и не до ония, които сж осждени на строгъ тмниченъ затворъ. За туй, азъ прѣдлагамъ, да се каже: „осжденитѣ на затворъ“, за да се отнася, както до осжденитѣ на простъ тмниченъ затворъ, така и до ония, които сж осждени на строгъ тмниченъ затворъ. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Съгласенъ съмъ.)

Освѣнъ това, има да направѣ или по-добръ да искамъ едно обяснение по едно обстоятелство, което не ми се вижда твърдѣ ясно. Въ първия пунктъ е казано, че осжденитѣ на строгъ тмниченъ затворъ отъ 5 години на горѣ, трѣбва да е излѣжалъ поне двѣ години въ тмницата, да е прѣтърпѣлъ $\frac{3}{4}$ отъ наложеното му наказание

и пр. за да може да бжде освободенъ прѣди свършека на затворния срокъ; значи, двѣ сж условията за това: да е прѣтърпѣлъ $\frac{3}{4}$ отъ наложеното му наказание и да е излѣжалъ поне 2 години, и това се отнася, забѣлжете добръ, за ония, които сж осждени отъ 5 години на горѣ. Г-да народни прѣдставители! Отъ това излиза, че подъ никакъвъ начинъ второто условие да е излѣжалъ поне двѣ години, си нѣма мѣстото, защото ако се прилага това правило за ония, които сж осждени отъ 5 години на горѣ, то значи, че тѣ нещѣмънно трѣбва да излѣжтъ $3\frac{1}{2}$ години, за да могатъ да се освободятъ прѣди срока. Защо тогава да се туря и условието да е излѣжалъ поне 2 години? Това си нѣма мѣстото. За туй, азъ прѣдлагамъ да се махнатъ тия думи: „да е излѣжалъ поне двѣ години въ тъмницата“ и да се остави: „да е прѣтърпѣлъ $\frac{3}{4}$ отъ наложеното му наказание“.

Докладчикъ Дим. Марковъ: Това и комисията е разбирала. Ние приехме, че за да може да стане въпросъ за прѣдсрочно освобождение, трѣбва единъ затворникъ, осжденъ на 5 години затворъ, да е излѣжалъ поне двѣ години; а за ония, които сж осждени на повече отъ 5 години, пропорцията да е еднаква — $\frac{3}{4}$. Това е съображението на комисията и то е твърдѣ ясно.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Азъ намирамъ, че по никой начинъ членътъ нѣма да бжде ясенъ, ако остане така редактиранъ, защото ще съдържа въ себе си едно противорѣчие. Какъ ще искаме да е излѣжалъ само 2 години, когато $\frac{3}{4}$ отъ 5 години нѣма да бждтъ двѣ години, а нѣщо повече, а пъкъ това се отнася къмъ ония, които сж осждени отъ 5 години на горѣ. За туй, азъ прѣдлагамъ, щото за всички да става освобождението слѣдъ, като прѣтърпятъ $\frac{3}{4}$ отъ наложеното имъ наказание.

Докладчикъ Дим. Марковъ: Значи, вашето прѣдложение е, да се заличятъ думитъ: „да е излѣжалъ поне двѣ години въ тъмницата“. Добръ! Азъ отъ името на комисията, приемамъ това прѣдложение — да стане: „осждениятъ на строгъ тъмниченъ затворъ отъ 5 години на горѣ, да е прѣтърпѣлъ $\frac{3}{4}$ отъ наложеното му наказание“ и пр.

Иванъ Ст. Гешевъ: Да остане споредъ проекта, защото той е по-хуманенъ.

Министръ Д-ръ Константинъ Стоиловъ: Азъ мисля, г-да прѣдставители, че тоя членъ не се разбира правилно. Смыслътъ на пунктъ първи, е такава, че се изисква осждениятъ на строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ години на горѣ, да е излѣжалъ три четвърти отъ наложеното му наказание, и въ всѣки случай, да е излѣжалъ не по-малко отъ двѣ години въ тъмницата, за да бжде прѣдсрочно освободенъ. Това, че е тѣй, потвърждава се и отъ чуждитъ законодателства. И въ другитъ законодателства — защото тоя нашъ законъ се основава на Германския законъ — сжществуватъ тия двѣ условия, една пропорция за прѣзъ врѣмето, за което е осжденъ, и единъ абсолютенъ минималенъ срокъ за излѣжаване наказанието. Германскиятъ законъ, чл. 23-й изисква тоже три четвърти отъ врѣмето да е излѣжалъ осждениятъ; но казва, най-малко една година да е излѣжалъ въ тъмницата. У насъ, това послѣдно условие, е замѣ-

нено съ двѣ години. Така щото, азъ мисля, че съ тия обяснения би трѣбвало да се приеме, членътъ защото, да се приеме инакъ, не ще има смисълъ.

Д-ръ Димитръ Вачевъ: Азъ мисля, г-да прѣдставители, че ще бжде по-добръ, ако не приемемъ члена така комплениранъ, както го е редактирало министерството. Най-добръ ще бжде, споредъ мене, да приемемъ само двѣтъ години, а другото да изоставимъ. Защото, има и друго условие, което е най-важно, и то е условието: „и да е при това заслужилъ за доброто си поведение да бжде прѣмѣстенъ отъ категорията на тѣжкитъ работи къмъ работи по свой изборъ.“ — Така щото, цѣльта на самото наказание, което е поправлението на тоя човѣкъ, като е постигната, и то е най-важното условие, затворникътъ може да се ползува отъ прѣдсрочното освобождение, прѣдвидѣно въ чл. 20-й. Ето защо, азъ прѣдлагамъ слѣдующата редакция на пунктъ първи: „Осждениятъ на строгъ тъмниченъ затворъ отъ петъ години на горѣ, да е излѣжалъ поне двѣ години въ тъмницата, и да е при това заслужилъ по своето добро поведение, да бжде прѣмѣстенъ отъ категорията на тѣжкитъ работи къмъ работи по свой изборъ.“ А да се исхвърлятъ думитъ: „да е прѣтърпѣлъ три четвърти отъ наложеното му наказание“. Защото, щомъ имаме човѣкъ поправенъ — за това, ще има той свидѣтелство отъ прокурора и другитъ надлѣжни власти — защо нещѣмънно да изискваме да е излѣжалъ три четвърти отъ наложеното му наказание? Двѣ години като е излѣжалъ, и има прѣдставени доказателства, че се е поправилъ, защо властта да не смѣе да го освободи, и приспособи чл. 20-й съ смѣтченията? Защо да изискваме отъ такъвъ човѣкъ нещѣмънно да е излѣжалъ три и половина години най-малко? — Азъ мисля, че е достатъчно единъ човѣкъ, който е наказанъ на петъ години тъмниченъ затворъ, да е излѣжалъ двѣ години, и да има достатъчно доказателства, че е поправилъ поведението си, за да прѣмине отъ категорията на тежката къмъ полѣгката работа. Това измѣнение счетохъ за нужно да направя, като по-умѣстно, и моля, да се съгласите съ минимума двѣ години.

Д-ръ Стоянъ Даневъ: Г-да прѣдставители! Вамъ е извѣстно, че прѣдсрочното освобождение на осжденъ на строгъ тъмниченъ затворъ, исхожда отъ мисълта, че затворътъ не е толкозъ за наказание, колкото за поправление на затворника, и че щомъ се констатира това поправление, може затворникътъ да се пушне на свобода, и пакъ да стане полезенъ гражданинъ, и членъ на обществото. Ето мисълта, а тя е нова, и толкова нова, щото, нѣмаме още достатъчно данни, за да можемъ да се произнесемъ върху полѣзността, върху цѣлесъобразността ѝ. Трѣбва, прочее, чини ми се, да бждемъ осторожни при прилаганието на тая нова система. И дѣйствително, защо приемаме по принципъ да се не уголѣмяватъ случаитъ за прѣждеврѣмненото пушане затворниците на свобода? За това, защото такава прѣждеврѣмнено пушане е въпросъ, който зависи не отъ рѣшението на единъ сждъ, а отъ усмотрѣнието на една административна власт. Ще рѣче, самото прѣтърпяване на наказанието, е въпросъ, свързанъ съ произвола на адми-

нистративната власт. А менѣ ми се чини, че за правилното раздаване на правосъдието, ще трѣбва по възможности, да се избѣгва да зависи участието на единъ затворникъ отъ волята на административната власт, отъ директора на затвора или (Не се чуе.) Щомъ се поставимъ на тая гледна точка, чини ми се, че добръ ще бѣде да приемемъ основната мисль, проведена въ проекта, съ ограничението, че трѣбва да бѣде прѣтърпено отъ наказанието най-малко три четвърти. Въ особености трѣбва да се придръжаме о тоя минимумъ, 3.70, защото викой отъ г-да прѣдговорившиятъ оратори не се сѣти да се косне до пунктъ вторий отъ чл. 20-й. Тоя пунктъ допуска прѣдсрочно освобождение, но изисква най-малко $\frac{3}{4}$ отъ наказанието затворъ да е излѣжалъ. Е добръ. Пита се, ако за осъждения на по-малко отъ 5 години се изисква да е излѣжалъ $\frac{3}{4}$ отъ наказанието, на какво основание ще искаме на осъждения за повече отъ 5 години минимумътъ да бѣде двѣ години, а не $\frac{3}{4}$? Чини ми се, че щомъ за осъждения по пунктъ 2-й на чл. 20-й се изисква да е излѣжалъ $\frac{3}{4}$ отъ наказанието, нѣма причина да намаляваме годинитѣ по първия пунктъ. Така щото, напълно съмъ съгласенъ съ г-на Иванчова, че въ пунктъ първий на чл. 20-й, думитѣ: „двѣ години“ си нѣматъ мѣстото. За туй, моля, да се приеме чл. 20-й, тъй, както е прѣдставенъ въ проекта, съ исквърляние на думитѣ: „двѣ години“, т. е. прѣдсрочното отпущание на свобода да бѣде допускано само тогава, когато е излѣжано $\frac{3}{4}$ отъ наказанието.

Прѣдсѣдателъ: Вие прѣдлагате осъдениятъ на повече отъ петъ години да е излѣжалъ $\frac{3}{4}$ отъ наказанието, за да бѣде прѣди срока освободенъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Азъ се съгласявамъ да остане $\frac{3}{4}$, и отбѣглямъ фразата „да е излѣжалъ поне двѣ години въ тъмницата“.

Министръ Д-ръ Константинъ Стоиловъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 20-й тъй, както се прѣдлага той въ послѣдната редакция, съ която е съгласенъ г-нъ докладчикъ. Който го приема въ тоя видъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 21. Не могатъ да бѣдѣтъ прѣдсрочно освободени вторично осъденитѣ за кражба, грабежъ, изнудване, обсебване, укривание, измама и палежъ“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 21-й. Който го приема тъй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 22. Прѣдсрочно освободенитѣ се нахождатъ подъ надзора на полицията“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Г-да народни прѣдставители! Бихъ желалъ да се обясни въобще тоя членъ отъ г-на докладчика на комисията; обаче, не знамъ, да ли и той ще знае повече отъ колкото азъ, защото и азъ бѣхъ въ комисията, какъ трѣбва да се разбира тоя надзоръ, да

ли като наказание, което изрично е исказано въ присѣдата, или като чисто административна полицейска мѣрка, която може да се взима отъ административнитѣ власти, слѣдъ като се съобщи, че извѣстно лице, което е било осъдено на извѣстно наказание, е освобождено прѣдсрочно. Второ, би трѣбвало да се каже, какви ще бѣдѣтъ правилата, по които ще се ръководи полицията или съдебната власт, за да опрѣдѣли разиѣра на това наказание, което може да бѣде наложено. Това не се прѣдвижда; нищо подобно азъ не виждамъ. Нито въ правиланитѣ за полицията, нито въ тия на съдебнитѣ власти, нито въ нѣкой другъ членъ на закона. Въ случая, ако приемаме да могатъ прѣдсрочно да се отпущатъ такива лица, то добръ е да се опрѣдѣли врѣмето, до кога ще се нахождатъ тѣ подъ полицейски надзоръ. (Прѣдсѣдателъ: Това се разбира до истичание на срока.) Не се разбира. Трѣбва да се каже, че такива лица се намиратъ подъ полицейски надзоръ до истичание срока на наказанието, и тогава да се разбира. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Това именно се разбира.) Но това не е казано въ члена. За това, трѣбва да бѣде опрѣдѣлено казано, че „прѣдсрочно освободенитѣ се нахождатъ подъ надзора на полицията, до гдѣто трае срокътъ на наказанието, опрѣдѣлено въ присѣдата“.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Приемамъ тъй да бѣде редактиранъ членътъ.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 22-й. Който го приема тъй, както е въ текста и съ направената отъ г-на Иванчева добавка, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Но трѣбва да се не забравя това тѣлкувание на прибавката, че полицията наблюдава, ако затворениятъ не изпълни това, което е постановено, той се връща пакъ въ затвора. (Чете.)

„Чл. 23. Прѣдсрочното освобождение може да бѣде всекога отмѣнено, ако освободениятъ наруши условията, подъ които е билъ освободенъ.“

Врѣмето, истекло отъ деня на прѣдсрочното освобождение до отмѣната му, не се смѣта въ срока на наказанието.

Затворникътъ, прѣдсрочното освобождение на когото е отмѣнено, не може вторично да бѣде прѣдсрочно освободенъ и повръща се къмъ първото си състояние въ тъмницата споредъ присѣдата.

Срокътъ на наказанието се счита за свършенъ, ако истече, прѣди да бѣде отмѣнено прѣдсрочното освобождение“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Полагамъ на гласуване чл. 23-й. Който го приема тъй, както е въ текста на проекта, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 24. Прѣдсрочното освобождение и неговата отмѣна ставатъ по распорѣждане на Министра на Правосъдието, основано върху мнѣнието на единъ комитетъ, състоящъ отъ слѣдующитѣ по право лица: прѣдсѣдателътъ на мѣстния окръженъ съдъ, или лицето, което изпълнява неговата длѣжност, прокурорътъ при същия съдъ, дирек-

торът на тъмницата; тъмничният свещеник и един член от местното общинско управление по назначение от кмета.

Членове на комитета се свикват от председателя на окръжния съд, който и председателствува въ съвещанията.

Прѣдсрочното освобождение трѣбва да почива върху несъмнени доказателства от тъмничното началство за прикрито поведение и прилежание на затворника.

Къмъ тоя членъ, г-да прѣдставители, има направена от комисията слѣдующата прибавка, а именно: въ последната алинея слѣдъ думитъ: „доказателства от тъмничното началство“, се прибавятъ думитъ: „и от местния прокурорски надзоръ“.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване чл. 24-й. Който го приема съ прибавката, направена от комисията, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 25. Формата на отпустителнитъ свидѣтелства за прѣдсрочно освободенитъ, ще се урежда от Министерството на Правосъдието съ особенъ правилникъ“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване чл. 25-й. Който го приема тъй, както е въ текста на проекта, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 26. Запиранието трае не по-малко отъ единъ день и не повече отъ три мѣсеци.“

Затворницитъ отъ тая категория се държатъ въ особенни помѣщения“.

Комисията го прие, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване чл. 26-й. Който го приема тъй, както е въ текста на проекта, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 27. Сроковетъ на наказанията се опрѣдѣляватъ въ присждата съ пълни дни, седмици, мѣсеци и години, а се изброяватъ, като се смѣтатъ годинитъ и мѣсецитъ по календара; седмицитъ отъ седемъ дена, а деньтъ отъ двадесетъ и четири часа.“

Началото на сроковетъ почнува:

1) за ония, които се намиратъ подъ стража по същото углавно дѣло, по което е издадена присждата, отъ деньтъ, когато тя встъпи въ законна сила, и

2) за останалитъ отъ дена, когато бждтъ задържани за изпълнение на присждата“.

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Д-ръ Савва Иванчовъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ прочетения чл. 27-й ще видите, че, когато дойде да се считатъ сроковетъ на наказанията, не се взима въ внимание и времето измѣжано въ прѣдварителенъ затворъ. (Чете.)

Началото на сроковетъ почнува:

1) за ония, които се намиратъ подъ стража по същото углавно дѣло, по което е издадена присждата, отъ деньтъ, когато тя встъпи въ законна сила, и

2) за останалитъ — отъ дена, когато бждтъ задържани за изпълнение на присждата“.

Значи, всичкото онова време, което сж прѣкарвали подъ стража, за неотклонение, остава не като затворъ, който трѣбва да се счита къмъ наказанието, а като затворъ съвсѣмъ отдѣленъ. Азъ не съмъ на мнѣние, че прѣдварителниятъ затворъ не трѣбва да се счита къмъ наказанието; азъ съмъ на мнѣние да се счита, като измѣжана частъ отъ наказанието.

Вамъ е извѣстно, г-да прѣдставители, углавнитъ процеси съ каква бавностъ се движатъ: много пжти хората лѣжатъ въ прѣдварителенъ затворъ по 4—5 години. Ами по Дунавското дѣло 5—7 години се протака прѣдварителното слѣдствие и обвиняемитъ лѣжахъ много повече време въ прѣдварителенъ затворъ, отъ колкото можехъ да бждтъ осждени съ една присжда. Защо тогава и тоя затворъ да не се зачита? По моето мнѣние, по е добръ да живѣе човѣкъ въ Черната джамия, отъ колкото въ участъцитъ, а особено въ 5-й участъкъ. Защо да се не счита и прѣдварителниятъ затворъ къмъ наказанието, прѣдвидено въ присждата, когато тя влѣзе въ законна сила?

Като вземемъ прѣдъ видъ бавността при воденито на углавнитъ процеси, азъ съмъ на мнѣние, да се измѣни първия пунктъ отъ чл. 27-й, въ слѣдующия видъ: „За ония, които се намиратъ подъ стража, по същото углавно дѣло, по което е издадена присждата, да се счита отъ дена на задържанieto имъ подъ стража“, т. е. да се счита и прѣдварителниятъ арестъ.

Маню Бояджиевъ: Г-да народни прѣдставители! Въ държавитъ и мѣстата, отъ гдѣто е заетъ нашиятъ законопроектъ, може би тоя членъ да си бжде тъй, както го виждаме въ нашия законопроектъ прѣведенъ, но по тия мѣста хората иматъ извѣстни по-добри условия, за да се приеме тоя принципъ, който виждаме, иска се да се промѣне и въ нашия Наказателенъ законъ. Прѣди малко, г-нъ Иванчевъ много на мѣсто каза, че у насъ е имало случаи набѣдени хора да излѣзатъ на съдъ и съдътъ да се произнесе за тѣхъ едвамъ подиръ 5—6 години. Вънъ отъ това, г-нъ Иванчевъ на мѣсто посочи, че неудобствата на прѣдварителния затворъ у насъ, сж до такава степенъ голѣми, че не подлѣжи на съмнѣние, поне за хората, които сж ходили по тия затвори, че е по-лошо човѣкъ да бжде въ прѣдварителния затворъ, отъ колкото въ постоянния затворъ. При туй положение на работата у насъ, разбира се, че ще бжде една несправедливостъ, едно много голѣмо неудобство, да се приеме това начало, и то само за туй, че било прѣдвидено въ законопроектитъ, или законитъ, отъ гдѣто е извлѣченъ тоя законъ. Особеннитъ условия, въ които се намиратъ другитъ просвѣтени нации, може би, оправдава стоението на това начало въ наказателнитъ имъ закони, но колкото се отнася до насъ, гдѣто нѣма още никакви уредени затвори — и даже свѣрхъ това самото правосъдие се раздава много бавно — азъ мисля, че мнѣнието на г-на Иванчова е напълно на мѣстото си, и отъ моя страна, бихъ ви молилъ, щото прѣдварителния затворъ да се зачита. Па и защо да се не зачита? И той е единъ видъ наказание, даже ако щете, не е единъ видъ, а чисто и просто наказание. Може би, нѣкои ще кажатъ, че това е прѣдохранителна мѣрка. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Въ чл. 63-й се казва, че се зачита!) Тамъ е прѣд-

видно, но се дава простор на сжда, ако иска, да го зачете. Моето желание не е да се произнася сждът, а *de juri* да се зачита тѹ. За туй, поддържамъ г-на Иванчева, щото тоя членъ да се измѣни въ смисълъ, че прѣдварителниятъ затворъ се зачита *de juri*. Да не оставяме това на усмотрѣнието на сждиятъ.

Янко Сакжзовъ: Поддържамъ напълно казаното отъ г-на Иванчева и се отказвамъ да говоря.

Христо Дограмаджиевъ: Противъ това распорѣждане, или по-добрѣ, въ полза на распорѣжданieto, да се не зачита прѣдварителния затворъ за тия, които сж биле задържани по-рано за сжщото дѣло, можеше да се прѣдстави само това съображение, че легално гледано, прѣдварителниятъ затворъ не е наказание. Но ние виждаме, както въ проекта, тѣй и по мнѣнието на комисията, че отъ това съображение и правителството и комисията сж отстъпили. Въ такъвъ случай, не може да съществува никакво друго сериозно съображение, което да ни заставя да не приемемъ по право да се счита и прѣдварителния затворъ. Ние искаме да прокараме единъ наказателенъ законъ въ не хуманна форма. Азъ мислѣ, че ние тукъ нѣма да извършимъ само човѣколюбие, а нѣщо повече — една длѣжностъ, като имаме прѣдъ видъ, че и у насъ правосѣдието се раздава много бавно. По тия съображения, мислѣ, че мнѣнието на г-на Савва Иванчева, е съвършено справедливо, и не трѣбва да се остави на сжда това, което ние можемъ да направимъ въ интереса на хуманността и на правдата.

Христо Теодоровъ: Човѣкъ би се съгласилъ съ съображението, което г-нъ Савва Иванчевъ прѣдстави, но това противорѣчи на принципа. Защо трѣбва да вземемъ прѣдварителния затворъ като наказание или да го вземемъ като прѣдварителна мѣрка. Ако го вземемъ като наказание, тогава какъ ще гледаме на оня, които невинно лѣжатъ, и които послѣ оправдае сждътъ. Напримѣръ, 5 души сж затворени, сждътъ оправдалъ тримата, а двамата осѣдилъ. Какво ще направимъ за тия, които сж оправдани? Какво ще наречете тѣя затворъ за тѣхъ? Ето защо, за да си не противорѣчимъ, ми се струва, че трѣбва да си остане членътъ тѣй, както е прѣдставенъ, толкова повече, че чл. 63-й дохажда на помощъ, защото, въ него се обясняватъ тия работи. Тамъ се провеждатъ тия съображения. Тукъ прѣдварителниятъ затворъ въ едни случаи го наричаме наказание, а въ други не (Не се чуе.)

Д-ръ Стоянъ Даневъ: Г-да прѣдставители! Азъ съмъ на мнѣние, че трѣбва да правимъ разлика мѣжду прѣдварителния затворъ и наказанието, защото, прѣди всичко, самиятъ законъ прави тая разлика. Осѣдениятъ на строгъ или легкъ тъмниченъ затворъ се третира и трѣбва да се третира по другъ-яче, отъ както оня, който е въ прѣдварителенъ затворъ. Ако и да съмъ съгласенъ съ г-на Иванчова, че у насъ, въ вѣкои помѣщения, прѣдначинени за прѣдварителенъ арестъ, е по-лошо да се стои, отъ колкото въ тъмница, но това е една несъобразностъ съ закона, която трѣбва да се отстрани, и която ние не можеме да имаме прѣдъ видъ, когато разискваме проекта. Но ще кажете, какъ ще вотираме единъ законъ, безъ да обърнемъ внима-

ние на условията, при които се намираме, и при които самия законъ ще се прилага. Добрѣ, г-да прѣдставители, но тогава, най-добрѣ е да не вотираме въобще пѣлия законъ; защото, прѣди всичко, имаме ли ние въ България тъмници, каквито се изискватъ споредъ тоя законъ? При всичко това, ние пакъ гласуваме закона, гласуваме и наказания: строгъ и легкъ тъмниченъ затворъ и т. п., а всичко това го правимъ, като имаме прѣдъ видъ, че въ скоро врѣме ще се снабдимъ съ добрѣ наредени тъмници, както и съ достаточни органи, които да могатъ бързо да раздаватъ правосѣдие. Въ такъвъ случаи, това, което се каза, че за прѣдварителния затворъ помѣщенията били негодни, ще изчезне, и ще иматъ възможностъ сждилищата да прилагатъ закона въ всичката му цѣлостъ.

Отъ друга страна, трѣбва да се обърне внимание на слѣдующето. Ако се случи нѣкой да стои по-дълго врѣме въ прѣдварителния затворъ, той ще има извѣстни льготы прѣлъ оня, който е билъ по-скоро осѣденъ; защото, скоро осѣдениятъ ще бѣде облѣченъ въ особенно облѣкло, особено храненъ, ще работи и пр., ограничения, които не могатъ да се приложатъ на оня, който е въ прѣдварителенъ затворъ. Тогава, ако смѣтнемъ всецѣло и прѣдварителния затворъ, ще излѣзе, че много по тѣжко е наказанието за тоя, който е веднага осѣденъ на легкъ тъмниченъ затворъ. А това е несправедливо. Менѣ ми се струва, че тукъ едно нѣщо само ще бѣде право. Право ще бѣде, щото прѣдварителниятъ затворъ, все нѣкакъ да се вземе въ внимание, при прилагане на наказанието — нѣщо, за което, отъ друга страна, ще прѣдставлява пѣлна гаранция чл. 63-й. Азъ ви увѣрявамъ, г-да прѣдставители, че ако дадете на нашитѣ сждилища такова орѣжие, каквото се прѣдвижда въ чл. 63-й, тѣ никакъ нѣма да оставятъ безъ внимание прѣдварителния затворъ. За нашитѣ сждилища, не може да се каже, че сж строги, напротивъ. Заради това, за насъ ще бѣде достаточна гаранция, че законътъ ще бѣде прилаганъ отъ тѣхъ. Азъ ви молиж, прочее, слѣдъ като искажете желание, щото прѣдварителниятъ затворъ да се взима въ внимание, при опрѣдѣляване на наказанието, да приемете члена, както си е, като имате пѣлно довѣрие въ сждилищата, че тѣ за прѣдварителния арестъ ще прилагатъ непрѣменно постановленията на чл. 63-й.

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Г-да прѣдставители! Въпросътъ, повдигнатъ отъ г-на Иванчова, е въпросъ, който бѣше повдигнатъ и въ комисията. И въ комисията прѣобладаваше мнѣние, прѣдварителниятъ арестъ да се зачита; но обясни се, че прѣдварителниятъ арестъ въ нѣкои случаи не е, освѣнъ способъ за неотклонение отъ дирението, а не и наказание. Заради това, комисията се съгласи да остане членъ 27-й, както е редактиранъ въ законопроекта. И ми се струва, най-правилно е, да не смѣсваме понятието на наказанието съ понятието на прѣдварителния способъ или мѣрка за неотклонение отъ дирението. Въ данния случай, ние опрѣдѣляваме отъ кога трѣбва да почне наказанието на лицето, което е осѣдено отъ сждилището. Опрѣдѣляме отъ тогава, отъ когато влѣзе въ законна сила присѣдата. Какъ може да се каже, отъ когато е взетъ подъ гаранция

за да се неотклони отъ прѣдварителното слѣдствие, което може да има за резултатъ или да се прѣкрати дѣлото или да му се даде далѣйши ходъ. Тѣй щото, съображението на комисията, въ това засѣданіе, въ което бѣхъ и азъ, бѣше именно, че не трѣбва да се смѣсва понятието за наказание, съ понятието за мѣрка за неотклонение отъ дирението, и струва ми се, че, при такива условия, прѣдложението на г-на Иванчова не може да бѣде прието. Ако той иска да поддържа това, то нека го направи подататѣкъ, при разискванието на чл. 63-й отъ законопроекта, гдѣто се говори за прѣдварителния арестъ, и тогава можемъ да видимъ, да ли може да се зачита непрѣменно прѣдварителния арестъ или не. Но споредъ мене, неправилно е да се остави тая свободна воля на съднитѣ, съгласно обстоятелствата на дѣлото, да зачитатъ прѣдварителния затворъ или не. Защото, ако прѣдварителниятъ арестъ е билъ много тѣжъкъ, непоносимъ или по-тѣжъкъ отъ самото наказание, само по себе си, съдилищата ще го взематъ въ съображение, и ще зачитатъ прѣдварителния арестъ. Иначе, ще ги наказватъ по процедурата, прѣдвидена въ закона. Заради това, считамъ, че членъ 27-й трѣбва да се приеме, както е въ проекта.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 27-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да се вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 28. Глобата се налага въ размѣръ не по-малко отъ петъ лева, и опрѣдѣлява се отдѣлно за всѣко лице. Въ присъдата, която налага парична глоба, трѣбва да е опрѣдѣлено едновременно, въ случай, че не се внесе глобата, съ колко врѣме лишението отъ свобода се тя замѣнява, като се прѣсметатъ за всѣки петъ лева не повече отъ единъ день тъмниченъ затворъ или запиране, и като се има прѣдъ видъ, за какво е осъденъ виновния: за прѣстѣпление или нарушение.

Най-високия размѣръ на запираніето, съгласно чл. 26-й, е до три мѣсеца, а най-високиятъ размѣръ на тъмничния затворъ въ този случай, е до шесть мѣсеца.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение. Заличи само думата „легка“.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 28-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 29. За исплащаніе на глобата може да се даде на осъдения единъ срокъ отъ три мѣсеци отъ денятъ на влизаніето присъдата въ законна сила; обаче, осъдениятъ на глоба, може да влѣзе въ затвора за изпълнение на присъдата, безъ да чака платежния срокъ на глобата.

Той има право всѣкога да се освободи отъ затвора, като прѣдварително исплати остатѣка отъ глобата.

Тоя остатѣкъ отъ глобата се отнася къмъ цѣлото и количество тѣй, както остатѣка отъ затвора къмъ цѣлия неговъ срокъ.

Глобата се изисква отъ наслѣдството само въ такъвъ случай, когато присъдата е влѣзла въ законна сила, прѣди смъртта на осъдения.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 29-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 30. Въ опрѣдѣлени отъ настоящия законъ случаи, виновниятъ се лишава или може да бѣде лишенъ чрѣзъ присъда независимо главното наказание и отъ слѣдующитѣ права:

- 1) да заема държавни или общественни длѣжности изобщо, или опрѣдѣлени длѣжности;
- 2) да носи знакове на отличия;
- 3) да бѣде избирателъ или избираемъ, при какви и да е избори, които ставатъ по распорѣждане на надлежната власть;
- 4) да бѣде членъ на нѣкои роднински съвѣти, управителъ по назначение отъ съдъ, настойникъ надъ невъзрастни, и на лица, лишени отъ гражданскитѣ си права;
- 5) да упражнява опрѣдѣлени звания, искусства, занаяти или търговия;
- 6) да бѣде началникъ, възпитателъ, или учителъ въ каквото и да е училище, и
- 7) да бѣде свидѣтель, при извършванието на всѣкакви актове и договори, които, споредъ закона, трѣбва да бѣдѣтъ скрѣпени съ свидѣтели“.

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Янко Сакъзовъ: Азъ, г-да прѣдставители, съвсѣмъ не можъ да разберъ точка втора отъ тоя членъ, която гласи: „да носи знакове на отличие“. Като че ли това се счита отъ нашия законодатель, за нѣкаква привилегия, за нѣщо добро, за нѣкакво особено благоволение. Какво напирѣтъ лошо може да бѣде за единъ човѣкъ, ако съдѣтъ го лиши отъ правото да носи знакове на отличие? Нима това е едно голѣмо наказание? (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Като какво бихте направили за единъ воененъ човѣкъ, който има ордени за храбростъ?) Има воененъ законъ. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Но тоя законъ е общъ за всички.) Така ли? Азъ незнаехъ това; но въ всѣкой случай, това показва, до колко вие цѣните ордентѣ.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приематъ чл. 30-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 31. Лишенитѣ отъ права, изброени въ чл. 30-й, можѣтъ, слѣдъ истичаніето срока на допълнителното наказание, отъ ново да упражняватъ ония права, които имъ сѣ били отнети чрѣзъ присъда“.

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 31-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 32. Независимо отъ прѣдвиденитѣ въ закона случаи, лишенията отъ права, изложени въ п. п. 1-й и 2-й на

чл. 30-й, могат да бъдат налагани от съда при всяко осъждане, за каквото и да е престъпление по служба.
Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнени.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 32-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 33. Независимо отъ прѣдвидениятъ въ закона случаи, лишение отъ право за настоянничеството, може да послѣдва:

1) ако настояникътъ бѣде осъденъ за престъпление, въ което умишлено е участвувалъ, заедно съ лице нему подвластно;

2) ако настояникътъ бѣде осъденъ за престъпление, прѣдвидено въ кн. II, дѣлъ I, гл. гл. XII, XIV, XVI, XVII, XIX и XX и посочено срѣщу лице нему подвластно.
Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 33-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 34. Осъденитъ на смъртъ или строгъ тъмниченъ затворъ за не по малко отъ петъ години, губятъ своитъ родителски и съпржечески права. само въ случаитъ, точно отъ закона омръдѣдени, а брачния разводъ мѣжду такива лица, се допуска само по настояване на останалия на свобода съпругъ.

Осъденитъ на строгъ тъмниченъ затворъ се турятъ подъ запрѣщение, и могатъ да располагатъ съ имота си само чрезъ завѣщание.

Подробнитъ правила върху всичко това, както и върху редътъ за управлението имота на осъденя, сж изложени въ гражданскитъ и духовни закони.

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнени.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 34-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 35. Сроковетъ за лишение отъ права, се опредѣляватъ отъ съда, и надминуватъ сроковетъ на главнитъ наказания най-малко съ двѣ и най-много съ 5 години.

Началото на срока получава отъ деня, когато присъдата може да бѣде турена въ изпълнение“.

Въ първата алинея на тоя членъ се остави само максимумъ, като се изхвърлихъ думитъ „най-малко съ двѣ“, и остана максимумъ „до 5 години“.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 35-й, както е измѣненъ отъ комисията, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 36. Осъдениятъ на смъртно наказание или на строгъ тъмниченъ затворъ до животъ, губи опредѣленитъ отъ съда права за винаги“.

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 36-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 37. Лишениятъ отъ какви годѣ права, изброени въ чл. 30-й, може да моли мѣстния окръженъ съдъ да му възстанови правата, по установения за това редъ, ако, слѣдъ истичанието срока на главното наказание, е истекло положавата отъ допълнителното наказание.

Молбата си просителътъ придружава съ свидѣтелство за доброто си поведение, издадено отъ надлѣжната полицейска власть, и отъ общинското управление, и одобрено отъ надлѣжната прокуратура“.

Тоя членъ комисията го отхвърли, понеже третира реабилитация, и вмѣсто него, както виждате и отъ доклада, въ краи на първата книга е добавено отъ комисията цѣла глава, за възстановяване на права.

Чл. 38-й става чл. 37-й (Чете.)

„Чл. 37. Найдевитъ у виновния прѣдмѣти, на които направата, продажта, распространяването, притѣжанието или пазението сж забранени, а въ прѣдвидениятъ отъ закона случаи и вещитъ, които принадлежатъ на виновния, и които сж били прѣдначинени или сж служили за извършване на престъплението, се отнематъ, и ако не подлежатъ на истрѣбление, се продаватъ за въ полза на държавнитъ тъмници.

Тая наредба се приспособява отъ съда и тогава, когато подсъдимиятъ бѣде оправданъ или освободенъ отъ наказание“.

Комисията замѣни въ тоя членъ думата „Найденитъ“ съ „Намѣренитъ“.

Д-ръ Савва Иванчовъ: Г-да прѣдставители! Тукъ имаше да се направи една бѣлѣжка отъ г-на докладчика, която не се направи. Азъ си спомнихъ, че въ послѣдната алинея комисията прие да се тури „наказанието за конфискувани вещи се отнася само до забранениятъ прѣдмѣти“. Горѣ сж опредѣлени нѣколко вида прѣдмѣти, като фалшиви монети, и др., и въ комисията се каза, г-нъ докладчикътъ да обясни тукъ, че само за забранениятъ прѣдмѣти се допуска конфискация. На примѣръ, нѣкой се обвинява въ убийство, и се оправдава, тогава оржжието, пушката, не може да се конфискува, а ще му се повърне. Може да се конфискуватъ само забранени прѣдмѣти, като на пр. фалшиви монети. Азъ моля г-на докладчика, до потвърди това обяснение, което давамъ, като обяснение, което трѣбваше той да даде.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Понеже не виждамъ да е напечатано подобно нѣщо въ доклада, и не си спомнямъ такова нѣщо, за това не можъ да го кажъ.

Д-ръ Савва Иванчовъ: Ако е тъй, тогава да се разбере. Азъ мисля, г-да, че ще бѣде несправедливо да се конфискуватъ всичкитъ прѣдмѣти, освѣтъ забранениятъ. На какво основание ще конфискувате на едно лице оржжието, ако съдътъ го е оправдалъ, или ако е намѣрилъ, че това лице е имало право да го употреби противъ своя неприятель? На какво основание тогава ще се конфискува, толкова повече, че оржжието е прѣдмѣтъ, който може да

притѣжава всѣки човѣкъ. Настоявамъ, прочее, тая втора алинея да се измѣни въ такъва смисълъ, че конфискуване да става само на забраненитѣ вещи. Под-горѣ се обясняватъ кои сж тѣ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Нека да се не забравя, че може да има такива случаи, когато да не се спираме само при думитѣ „оправданъ“, защото сждѣтъ може да абсолютира, може би, и друго наказание. Сждѣтъ може да признае, че лицето е извършило прѣстѣпление, и да го оправдае по нѣкои причини, но той може, въпрѣки това, да постанови да се конфискува оржжието, съ което е извършено прѣстѣплението. На примѣръ, Стоянъ, безъ да иска, убива майка си или баща си, и за това, трѣбва да се конфискува пушката, защото е послужила за извършване на единъ немораленъ актъ. Такива нѣща всѣки денъ се случватъ (Гласове: Не е прѣстѣпление.) Абсолютиране, не значи невинностъ. Признаватъ се оправдателнитѣ причини и не се налага наказание. Заради това, моля, да остане члена, както е въ законопроекта.

Прѣсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 37-й споредъ комисията, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Миланъ Макавѣевъ: Исканъ думата, но не ми ѣждоохте. Хайде отъ първия денъ още да се не караме.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 39-й става 38-й (Чете.)

„Чл. 38. Въ прѣдвидени отъ закона случаи, ако сждѣтъ опрѣдѣли присждата — когато вѣтши въ законна сила — може да бѣде обнародвана за смѣтка на виновния.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 38-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Прѣдвиденитѣ отъ комисията три члена по ограничение на мѣстопрѣбыванието се заличаватъ. (Чете.)

„Глава III.

За вмѣняемостта и прѣстѣпността.“

Чл. 40-й става чл. 39-й. (Чете.)

„Чл. 39. Прѣстѣпление по настоящия законъ се счита само умишленно извършеното дѣяние, ако не слѣдва противното отъ съдържанието на закона.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 39-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 41-й става 40-й. (Чете.)

„Чл. 40. Прѣстѣпното дѣяние е умишленно, ако виновниятъ, когато го извърши, иска или допуца такива послѣдствия, каквито сж послѣдвали, или има да послѣдватъ отъ туй дѣяние.

Прѣстѣпното дѣяние е непрѣдпазливо (немарливо), ако виновниятъ, когато го извършва, макаръ и да е прѣдвиждалъ послѣдствията, които сж послѣдвали отъ него, не е мислилъ

да ги прѣдварди, или ако и да не ги е прѣдвиждалъ, можлъ е или е билъ длѣженъ да ги прѣдвиди.

Непрѣдпазливитѣ прѣстѣпни дѣяния се наказватъ само, въ прѣдвиденитѣ отъ закона случаи.“

Въ тоя членъ, комисията отхвърли само думата „немарливо“, която е турнжта въ скобки.

Прѣсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 40-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 42-й става чл. 41-й. (Чете.)

„Чл. 41. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ лице, което прѣзъ това врѣме не е могло да разбира неговото свойство и значение или да ржководи постѣпнитѣ си по недоразвитостта, умственното растройство или безсѣзнателността си.

Въ тия случаи, сждѣтъ, ако признае за необходимо, или подлага такова лице подъ отговоренъ надзоръ на неговитѣ сродници или на други лица, които би пожелали да се грижѣтъ за него, или пакъ го настанява въ нѣкоя лечебница, доплъ оздравѣе.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 41-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Членъ 43-й става чл. 42-й. (Чете.)

Чл. 42. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ малолѣтно лице, което не е навършило десетъ годишна възраст, както и отъ непълнолѣтно лице, което не е навършило седемнадесетъ годишна възраст, ако това послѣдното е дѣйствувало безъ разумѣние.

Въ тия случаи, подобни лица или се подлагатъ подъ отговоренъ надзоръ на родителитѣ, настойниците или ония, които би пожелали да се грижѣтъ за тѣхъ, или пакъ се настаняватъ въ нѣкое въспиталище.“

Комисията, г-да, както видите въ доклада ѣ, въ края въ една забѣлжка казва, че бѣхме разгледали вече проекта, когато отъ Софийското медицинско дружество се получи искание, съ което искаше измѣнението на първитѣ алинеи на членоветѣ 42-й и 43-й по проекта въ слѣдущата смисълъ. (Чете.) „Чл. 42-й. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ лице, което прѣзъ това врѣме се е намирало въ състояние на безсѣзнателностъ, или болѣзненно побъркване, или намаление на душевната си дѣятелностъ, по причина на което състояние, е било исклучено свободното опрѣдѣление на волята или разбиране на наказуемостта на дѣянието.“

„Чл. 43. Не се вмѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ малолѣтно лице, което не е навършило дванадесетъ годишна възраст, както и отъ непълнолѣтно лице, което не е навършило осемнадесетъ (18) годишна възраст, ако това послѣдното не е било въ състояние да опрѣдѣлява свободно волята си и да разбира наказуемостта на дѣянието си.“

Тия измѣнения още повече разширяватъ кръга на вмѣняемостта, и Нар. Събрание е свободно да ги приеме

или не. Комисията докладва тия членове, както сж прѣдставени въ проекта; обаче, тия измѣненія, които прѣдлага Софийското медицинско дружество, комисията смята за по-добъръ да ги прѣпорѣчи на Нар. Събрание, и то, ако иска, може да измѣни тия законоположения, приети отъ комисията, или да ги замѣни съ това, което прочетохъ и което прѣдлага Софийското медицинско дружество. Азъ говорѣхъ за чл. 43-й, който става 42-й. Тукъ работата се касае главно за възрастта.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Когато дойде да се опрѣдѣля невмѣняемостта поради възрастта, не ще съмнѣние, че лѣкаритѣ сж много по-компетентни да дадѣтъ най-добри свѣдѣния, коя възраст трѣбва да се счита като прѣдѣлъ, при опрѣдѣленне на невмѣняемостта за извършено прѣстѣпление. Менѣ ми се струва, че тия размѣри, които сж прѣдвидени въ измѣнението на членоветѣ 42-й и 43-й отъ страна на медицинското дружество въ София, сж по-правилни, по-редовни и по-приемливи. Заради туй, азъ бихъ ходатайствувалъ да се приемѣтъ чл. чл. 42-й и 43-й, както се прѣдлагатъ отъ медицинското дружество.

Прѣдсѣдателъ: Понеже чл. 42-й отъ законопроекта, който става 41-й, се вотира и прие отъ Нар. Събрание, то сега не може да става дума за него, освѣнъ при третото четение. Ще положж на гласуване чл. 43-й, който става чл. 42-й, и който, споредъ мнѣнието на медицинското дружество, трѣбва да се редактира така: (Чете.)

„Чл. 43. Не се вѣнѣнява въ вина дѣяние, извършено отъ малолѣтно лице, което не е навършило дванадесетъ годишна възраст, както и отъ непълнолѣтно лице, което не е навършило осемнадесетъ годишна възраст, ако това послѣдното не е било въ състояние, да опрѣдѣлява свободно волята си и да разбира наказуемостта на дѣянieto си.“

По-напрѣдъ ще положж на гласуване чл. 43-й, който става чл. 42-й тѣй, както е въ законопроекта, и както е приетъ отъ комисията. И ако се не приеме, тогава ще положж на гласуване измѣнението, което прѣдлага медицинското дружество. Ония г-да, които приематъ чл. 42-й, както се прочете отъ г-на докладчика, че е приетъ въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Членъ 44-й става чл. 43-й. (Чете.)

„Чл. 43. Не се вѣнѣнява въ вина онова дѣяние, послѣдствията на което дѣецътъ не е могълъ да прѣдвиди (случайно дѣяние).“

Фактическитѣ обстоятелства, които припадѣжжѣтъ къмъ състава на прѣстѣплението, не могатъ да се вѣнѣняватъ въ вина на извършителя, ако той не е знаелъ за тѣхъ, при извършването на дѣянieto.

Настоящото правило може да се прилага и къмъ дѣяния, които сж извършени по непрѣдпазливостъ, само въ такъвъ случай, когато и самото незнание не е било слѣдствие отъ непрѣдпазливостта.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 43-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Членъ 45-й става чл. 44-й. (Чете.)

„Чл. 44. Не е прѣстѣпно онова дѣяние, което е извършено въ изпълнение на закона, или на служебна заповѣдъ, ако е дадена отъ надлѣжната властъ по установенитѣ правила, и ако тя не налага очевидно прѣстѣпление.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Янко Сакжзовъ: Азъ не можъ да разберж добъръ съдържанието на тоя членъ, особено неговия конецъ. Тоя членъ казва (Чете): „Не е прѣстѣпно онова дѣяние, което е извършено въ изпълнение на закона.“ Значи, когато нѣкой служител направи нѣкое прѣстѣпно дѣяние, той не се наказва, ако заповѣдта е дадена отъ надлѣжната властъ по установенитѣ правила, и ако тя не налага очевидно прѣстѣпление. Питамъ, какво се разбира подъ „тя“? (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Властта. Властта може да прѣдпише да се направи това, което е противъ закона, въ такъвъ случай, не трѣбва да се изпълнява заповѣдта.) Азъ не можъ да разумѣж, да ли даването заповѣдъ въ време на изборитѣ, да се угасѣтъ свѣщитѣ, е прѣстѣпление или не е прѣстѣпление? Искамъ да се обясни, смѣта ли се това за прѣстѣпно дѣяние. Желателно е г-нъ докладчикътъ да обясни това.

Прѣдсѣдателъ: Повдигнатия въпросъ нѣма никаква свръска съ закона, за това, нѣма и какво да се обяснява.

Полагамъ на гласуване чл. 45-й, който става 44-й. Който приема тоя членъ, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Членъ 46-й става чл. 45-й. (Чете.)

„Чл. 45. Не е прѣстѣпно онова дѣяние, което е извършено при неизбѣжна отбрана, за да се отблѣсне противозаконното и непосредственното нападение върху личността или имота на нападатѣля или на другиго. Прѣвишаванieto границитѣ на неизбѣжната отбрана не се наказва, ако е станжло отъ уплашване или смущение.“

Комисията прие тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 46-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Членъ 47-й става чл. 46-й. (Чете.)

„Чл. 46. Не се наказва онова дѣяние, което е извършено отъ нѣкого, за да спаси своя животъ или живота на своитѣ ближни отъ непосредствена опасностъ, която произхожда отъ крайна нужда или заплашване или непрѣодолима сила, ако тая опасностъ не може да бжде отклонена по другъ начинъ.“

При сжщитѣ условия не е прѣстѣпно онова дѣяние, което е извършено отъ нѣкого, за да спаси своето здравие, свобода, цѣломудрие или други лични или имотни блага, ако причинената отъ него врѣда бжде призната за маловажна, сравнително съ спасяваното благо.

Тия правила не се приспособяватъ, когато самото отклонение отъ опасността съставлява прѣстѣпно дѣяние.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 46-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 48-й става чл. 47-й. (Чете.)

„Чл. 47. Незнаянието или кривото разбиране на Наказателния законъ не извинява никого.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 47-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Глава IV.

За опитванието.“

Чл. 49-й става чл. 48-й. (Чете.)

„Чл. 48. Дѣйствието, съ което е наченжто, но още не довършено изпълнението на намисленото прѣстѣпно дѣяние, съставлява опитване.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 48-й заедно съ заглавието на гл. IV, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 50-й става чл. 49-й. (Чете.)

„Чл. 49. Опитванието, сравнително съ извършеното прѣстѣпно дѣяние, се наказва въ умаленъ размѣръ по реда, установенъ въ чл. 61-й.

Опитванието не се наказва:

1) когато дѣецътъ, по собствено побуждение, се е отказалъ да довърши намисленото прѣстѣпно дѣяние;

2) когато дѣецътъ, прѣди да се открие дѣянието му, по собствено побуждение, прѣмахне онова послѣдствие, което принадлежи къмъ състава на прѣстѣпното дѣяние, и

3) когато прѣдмѣтътъ му е нарушение.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение. Само нумерацията на указания въ първата алинея чл. 62-й, се измѣнява на 61-й, както ще се измѣнява и въ послѣдующитѣ членове.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 49-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 51-й става чл. 50-й. (Чете.)

„Чл. 50. Ако това дѣяние, въ което се е проявило опитване, не се наказва като такъво въ посоченитѣ въ чл. 49-й случаи, но при все това, съдържа въ себе си законенъ съставъ на друго прѣстѣпно дѣяние, то наказуемостта на това послѣдното не се прѣмахнува отъ съдържащитѣ се въ чл. 49-й постановления.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 50-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Глава V.

За съучастието.“

Чл. 52-й става чл. 51-й. (Чете.)

„Чл. 51. Съучастници на извършено прѣстѣпление сж:

1) непосредственитѣ извършители на прѣстѣпното дѣяние;

2) подбuditелитѣ, които чрѣвъ дарове, обѣщания, заплашвания, злоупотрѣбления на авторитетъ или власт, или по другъ нѣкой начинъ сж придумали друго да извърши стореното прѣстѣпно дѣяние;

3) помагачитѣ, които умышленно сж помогнали било съ съвѣти и разяснения, било като набавжтъ срѣдства или отстраняватъ спѣнитѣ или по другъ начинъ, за да бжде прѣстѣпното дѣяние извършено.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 51-й, заедно съ заглавието на глава V, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 53-й става чл. 52-й. (Чете.)

„Чл. 52. Непосрѣдственитѣ извършители и подбuditели се наказватъ съ сжщото наказание, което законътъ прѣд-вижда за извършеното прѣстѣпно дѣяние, а помагачитѣ се наказватъ по реда, установенъ въ чл. 59.“

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 52-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 54-й става чл. 53-й. (Чете.)

„Чл. 53. Личнитѣ свойства или отношения на едного отъ извършителитѣ или съучастницитѣ, които исклучаватъ наказуемостта на извършеното дѣяние, или пѣкъ смѣгчаватъ или увеличаватъ наказанието, не се взематъ въ внимание, относително останжалитѣ извършители или съучастници.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 53-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 55-й става чл. 54-й. (Чете.)

„Чл. 54. Ако дѣецътъ е извършилъ дѣяние, което влѣче подирѣ си по тѣжко наказание, отъ колкото онова, къмъ което го е придумалъ подбuditеля, то това дѣяние, което по-тѣжко се наказва, не трѣбва да се виѣнява въ вина на подбuditеля. Това сжщо правило се прилага и къмъ помагачитѣ.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 54-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 56-й става чл. 55-й. (Чете.)

„Чл. 55. Освобождава се отъ наказание онзи съучастникъ, който, прѣди да е прѣстѣплението довършено, се отрѣче отъ своето по-нататѣшно участие и стори своеврѣ-

менно всичко възможно отъ негова страна, за да бжде прѣ-
стижлението прѣдварено.“

Коммисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 55-й,
както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката.
(Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 57-й става чл.
56-й. (Чете.)

„Чл. 56. За нарушение, извършено отъ вѣколцина
сговорници, прѣслѣдватъ се само непосредственитѣ извър-
шители; останалитѣ се прѣслѣдватъ само въ прѣдвиденитѣ
отъ закона случаи.“

Коммисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 56-й,
както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката.
(Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 58-й става чл.
57-й. (Чете.)

„Глава VI.

За замѣната и смѣгчаванieto на наказанието.

Чл. 57. За непълнолѣтнитѣ отъ десетъ до седемна-
десетъ години, които сж дѣйствували съ разумѣние, нака-
занията се замѣняватъ:

1) смъртното наказание и доживотния строгъ тъмни-
ченъ затворъ, съ врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ отъ
петъ до десетъ години;

2) строгия тъмниченъ затворъ отъ десетъ години на
горѣ, съ строгъ тъмниченъ затворъ отъ една до петъ години;

3) строгия тъмниченъ затворъ не по-вече отъ десетъ
години и не по-малко отъ петъ — съ тъмниченъ затворъ
до двѣ години;

4) строгия тъмниченъ затворъ до петъ години — съ
тъмниченъ затворъ до една година;

5) тъмничниятъ затворъ — съ запитане, или настаня-
ване въ вѣспиталище; а на мѣсто запитане или глоба —
съ мжрzenie отъ сждѣтъ, или настаняване въ вѣспиталище;

6) непълнолѣтниятъ не може да бжде лишенъ отъ права
и наказанието му не може да бжде усилено споредъ чл. 67.“

7) непълнолѣтнитѣ прѣстѣпници могатъ да се държатъ
въ вѣспиталище само до двадесетъ и една година.“

Коммисията приема тоя членъ, безъ измѣнение. Само
думитѣ „легко“ се заличаватъ.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 57-й
заедно съ заглавието на глава VI, както се прочете отъ
г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 59-й става чл.
58-й. (Чете.)

„Чл. 58. За пълнолѣтнитѣ прѣстѣпници отъ седемна-
десетъ до двадесетъ и една година, наказанията се замѣ-
няватъ:

1) смъртното наказание се замѣнява съ петнадесетъ
годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ;

2) до животниятъ строгъ тъмниченъ затворъ се замѣнява
съ врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ
петъ години;

3) всичкитѣ други срокове на затвора се намаляватъ
съ една третя; и

4) лишението отъ права се прилага само въ такива слу-
чай, когато главното наказание надминува петъ годишенъ
строгъ тъмниченъ затворъ.“

Коммисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдатель: Ще се гласува. Който приема чл. 58-й,
както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката.
(Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 60-й става чл.
59-й. (Чете.)

„Чл. 59. Смъртното наказание се замѣнява съ дожи-
вотенъ строгъ тъмниченъ затворъ:

1) за лицата отъ женски полъ;

2) за лицата, които сж навършили по-вече отъ шест-
десетъ години въ началото на изпълнението присждата.“

Въ тоя членъ, както що виждате отъ доклада, ком-
мисията прие пунктъ първий, който гласи: „За лицата отъ
женския полъ,“ да се зачеркне, а въ пунктъ вторий, който става
първий, вмѣсто „60 години“, коммисията направи „65 години“.

Съображенията на коммисията, за да не се прави исклю-
чение въ ограниченото смъртно наказание за женитѣ сж
тѣзи: (Чете.) „Полътъ, самъ по себе, не е нито смѣгчително,
нито увеличително вината обстоятелство. Въ всѣки отдѣ-
ленъ случай, сждѣтъ ще се произнася. Ако има смѣгчителни
обстоятелства, сждѣтъ никога не ще накаже съ смъртъ една
жена. Но може да се случи нѣкога, че жената е извър-
шила такова ужасно убийство, при таквасъ звѣрска обста-
новка и условия, които да накаратъ, щото и законодатель,
и общество, да съжالياватъ, че най-високото наказание не
може да се приложи. За това се прѣмахнж изключението
въ п. 1-й отъ чл. 60-й.“

Коммисията намѣрва за твърдѣ умѣстно неизброява-
нието на смѣгчающитѣ вината обстоятелства, като прѣд-
почита и въ този случай системата на проекта, да се води
отъ принципа на пълното довѣрие къмъ сжда. Прочее, то
е сждѣтъ по същество, който може при всѣки конкретенъ
случай да се произнася, да ли извѣстно обстоятелство е
смѣгчавающе или утѣквавающе вината, като за това се ржко-
води, разбира се, отъ науката на общото наказателно право.“

Миланъ Макавѣвъ: Г-да прѣдставители! Когато се е
разисквалъ въпросътъ за смъртното наказание, прието като
принципиално въвѣдение въ тоя законъ, азъ не бѣхъ тукъ.
Нѣма да скриж, обаче, че ще бждж всѣкога противъ смърт-
ното наказание; но толкова повече ще бждж противъ смърт-
ното наказание, когато се касае до жени и старци. Мотиви
за това всѣки интелигентенъ човѣкъ може да намѣри за
и противъ. Едни отъ мотивитѣ трѣбва да се дирижтъ въ
социалното положение на жената въ свѣта, въ държавата.
Трѣбва да се види, до колко жената, по мѣрѣ своето поло-
жение, по мѣрѣ своето нравственно образование, може да е
изложена на извѣстни външни влияния. До колко една
жена, по мѣрѣ своето развитие умствено, може да бжде повлияна

отъ злия гений на порока. Едно общество, за което нѣмамъ право да казвамъ, че стои на висотата на своето развитие, всѣкога трѣбва да постига своето развитие чрѣзъ жената; така щото, щомъ допускаме, че у насъ мъжете не стојатъ на висотата на своето развитие, то колко повече трѣбва да бждемъ отстъпчиви къмъ жената, която е изложена на повече влѣчения, на извѣстни удавления. Това отъ една страна. Отъ друга страна, самото положение на жената, която, по много причини, не може да бжде поставена въ икономическо, или ако щете въ имотно, или образователно отношение, каквото да може да спира всѣкакви свои влѣчения, кара мъжете всѣкога да сж наклонни да правятъ отстъпка на женитѣ, благодарение на извѣстнитѣ ползи, които тя носи за човѣчеството въобще. Тия нѣколко мотиви сж създали силно течение въ много чужди законодателства, гдѣто смъртното наказание е крайно ограничено или изхвърлено.

Азъ ще кажа нѣколко думи по тоя случай за руското законодателство. Въ Русия, смъртното наказание за женитѣ се допуска само за царубийство и отцеубийство. Както виждате, изобщо, смъртното наказание не е допуснато. Въ случая, ние правимъ обратното. Ние не допускаме исклучение, ние не оставяме на съдитѣ, и да го замѣняватъ съ друго наказание, когато има смѣгчающи вината обстоятелства. Съ една рѣчь, изобщо, допускаме прилагането смъртното наказание за жената. Отъ прочетенитѣ отъ г-на докладчика мотиви се вижда, че комисията е била по-жестока, отъ колкото самия авторъ на законопроекта, защото той исклучава женитѣ и старцитѣ отъ смъртното наказание. (Докладчикъ Димитръ Марковъ: Старцитѣ сж исклучени.) За тѣхъ не говорѣмъ. Както виждате, мотивитѣ, споредъ мене, не сж много силни, за да ни убѣдятъ да приемемъ едно нововвѣдение, което може да коштува живота на единъ гражданинъ, или гражданка. Не бихъ се заловилъ да говорѣмъ, ако да бѣше въпроса за годинитѣ. На примѣръ, ако въ законопроекта бѣше прѣдвидено 5, а комисията прѣдвидеше 10 години, азъ нѣмаше да говорѣмъ нищо; но тамъ, гдѣто се касае до живота на една гражданка, която, по своето социално положение, по своето развитие, по своето економическо положение, и по своитѣ отношения къмъ другитѣ граждани, е изложена на повече съблазнения и давлениа, азъ не бихъ се съгласилъ да се допуска, като общо правило наказанието: лишение отъ животъ. Има ли нѣкой отъ васъ да откаже, че една жена при масса условия прѣживѣва по-неблагоприятенъ животъ отъ мъжа? Ние даже отиваме по-нататѣкъ и ограничаваме жената да продължава своето развитие по-далеко. Овзи денъ имаме случай по едно прошение отъ нѣкои дами, макаръ глупаво по съдържание, но благодарение на нѣкои съображения, чисто мъжски, отказахме това, което тѣ искаха. И съ това ние признахе, че женитѣ, по умъ, трѣбва да стојатъ по-ниско отъ насъ, а пъкъ отъ друга страна, по отговорностъ, ги третираме наравно съ насъ. Това е много несправедливо, и не естествено, и за това, азъ ви моля, г-да прѣдставители, да се спремъ по тоя въпросъ, та да се искажатъ всички. Азъ намирамъ, че смъртното

наказание за жената трѣбва да се допусне само за отцеубийство и дѣтеубийство. (Гласове: А за мъжеубийство?)

Христо Тодоровъ: Менѣ ми се струва, че ще направимъ по-добре да се присѣдинимъ къмъ законопроекта, отъ колкото къмъ прѣдложението на комисията. Комисията казва, че нѣма никаква рационална причина, за да се не наказва жената съ смъртно наказание. Би могли да се намерятъ нѣкои причини за това. Изучаването на жената, нейната психология, споредъ новитѣ школи, се поставя . . . (Не се чуе.) Тя е сжщество на крайности, защото, въ повечето случаи, тя отива или къмъ добро или къмъ зло. Следователно, по-скоро би трѣбвало да се туримъ на страната да се не прави зло, отъ колкото да се наказва жената съ лишение отъ животъ . . . (Не се чуе.) При туй, прѣстъпленията, направени отъ жена, въ сравнение съ ония, направени отъ мъжъ, сж твърдѣ малко. Въ Франция 14% отъ прѣстъпленията се правятъ отъ женитѣ, когато другадѣ това число е само 9%. Тая статистика доказва, че ако се наложи смъртно наказание на жената, при такива рѣдки случаи, ще послѣдва голѣмо възмущение на публичната съвѣсть. Едно оправдание на смъртното наказание може да има, и то е, че публичното мнѣние може да иска това наказание, за да се удовлетвори; но това публично мнѣние нѣма да иска такова удовлетворение отъ една жена. (Не се чуе.) Прѣстъпленията, правени отъ жената, сж по-рѣдки, отъ колкото прѣстъпленията на мъжа. И за това, едно малко наказание наложено на жената, повече възмущава публичната съвѣсть, отъ колкото ѣ възмущава едно смъртно наказание, наложено на мъжа. Ето защо, ми се струва, ако ние, като държавници, при всичкото ни желание да се откажемъ отъ смъртното наказание за мъжа, не можемъ да направимъ това . . . (Не се чуе.) Смъртното наказание не разбирамъ така . . . (Не се чуе.) Азъ бихъ разбиралъ да остане смъртното наказание въ закона, но, ако се падне да го прилагаме, да не го прилагаме . . . (Не се чуе.) Азъ считамъ смъртното наказание за . . . (Не се чуе.) възмущение на публичната съвѣсть; за туй, колкото е възможно, да се ограничава. Това отговаря на нашитѣ чувства. Въ данния случай, можемъ да направимъ така именно, да се присѣдинимъ къмъ стария законъ. Ето защо настоявамъ, и ще гласувамъ да се приеме членътъ, както е въ законопроекта.

Д-ръ Стоянъ Даневъ: По въпроса за системата на наказанията, за цѣльта на наказанията, които трѣбва да се гони, азъ съмъ привърженикъ на системата, че наказанията трѣбва да се смѣгчаватъ. . . (Не се чуе.) За това съмъ привърженикъ на тая идея, защото е най-хуманната, а по-неже законопроектътъ на правителството е по-хубавъ, по-хуманенъ и по-човѣколюбивъ, азъ, като оставамъ всички други съображения на страна, ще потирамъ за законопроекта на правителството.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да прѣдставители! Комисията, независимо отъ тия мотиви, имаше прѣдъ видъ и слѣдующето нѣщо. Тукъ не може да има алтернатива. Или сте за смъртното наказание или сте противъ. Едно отъ двѣтѣ. Защо сега идете да правите ограничение за

жената, да не ѝ се налага смъртно наказание? Това показва, че не сте последователни. Като искате изключение за една провинивша се, тогава гласувайте против смъртното наказание изобщо за жената. А този законопроект, който приемаме днес, допуска смъртно наказание за жената, но го замънява по чл. 60-й с доживотен строг тъмничен затвор. Съ една реч, законопроектът не иска нейното екзекутиране по съображения такива и такива.

Сега, г-нъ Макавѣвъ иска изкази съображения, които си имат мѣстото. Напр. за царевичество въ Русия, се наказва жената съ смъртно наказание, също и за отцеубийство. Неможе ли по същия този случай да разширим това наказание, защото, неможе ли една жена да убие мъжа си, когато лъга и става при него, неможе ли да го отрови, или убие съ нъж? Трѣбва да охранимъ и себе си; и вие сте мъжъ, г-нъ Макавѣвъ. Вие искате вашата сестра да не убива баща си, а допускате да убие своя мъжъ. Азъ мисля, едно отъ двѣтѣ: или има смъртно наказание за жената или нѣма. Една жена може да посѣгне на живота на Князя, на баща си, на брата си или на своя мъжъ. Следователно, за едно убийство, което може да бѣде извършено по всичкитѣ форми, не може да се прави абстракция, и да се казва, че авторътъ му билъ жена, че жената била мѣтко същество, че била същество на крайности, както каза Шуменскиятъ прѣдставителъ, или на много добро или на много зло. Ние не туряме разлика, и за това, поддържамъ мнѣнието на комисията. Вие имате три елемента, които всѣки пакъ може да служатъ като палиативи. Има законъ, съдъ на присяжени и Корона. За една жена, която е осъдена съ присяжени, за такива дѣяния, за които се прѣдвижда смъртно наказание, съдътъ може да допусне смѣгчающа вината обстоятелства и да не ѝ осъди на смъртъ. Това става и въ Франция, гдѣто не се екзекутиратъ жени, но тамъ смъртното наказание пакъ стои, като стражъ, като плашило и за мъжетъ и за женитѣ. За туй, вие сте гарантирани съ ходатайство за помилване и смѣгчающа вината обстоятелства, тъй щото, жената нѣма да ходи на гилотината.

Христо Дограмаджиевъ: Г-да прѣдставители! Азъ мисля, че българската жена е извоювала туй право, което ѝ дава законопроектъ на правителството, именно, да не бѣде наказвана съ смъртъ. За това нейно право имаме и традиции. Азъ не знамъ случай, до гдѣто бѣхме подъ турското владичество, щото поне една смъртна присѣда да е била издадена противъ нѣкоя жена и да е изпълнена. Азъ знамъ само единъ случай, следъ освобождението. Една жена бѣде обѣсена въ г. Стара-Загора, вслѣдствие на една съдебна присѣда. Но ще кажете, че това е фактъ; но фактоветъ въ повечето случаи не ни даватъ право. Азъ мисля, че поведението на нашата жена, е такова, че оправдава напълно нашето желание, да не приемаме това наказание. Съ това, че въ турско врѣме не сѣ екзекутирани женитѣ, и съ това, че до сега въ България само една жена е била екзекутирана, прѣстѣпниенията угодмили ли сѣ се поне съ 10⁰/₀? Не сѣ се. Азъ ви увѣрявамъ, г-да прѣдставители, че нѣма да намѣрите нито 5⁰⁰/₀₀ жени прѣстѣпници. По тия

съображения, азъ намирамъ, че не само съвършено справедливо, но и хуманно ще бѣде, да се отнесемъ къмъ нашата жена тъй, както тя заслужава, именно, да не ѝ казнимъ и наказваме съ смъртно наказание.

Веселинъ Котевъ: Г-да! Азъ до колкото знамъ, много на рѣдко се срѣщатъ мъже, които да убиватъ женитѣ си, а напротивъ, повечето се срѣща, че женитѣ убиватъ мъжетѣ си. Има такива млади и бѣдни жени, които, следъ като се оженватъ за стари мъже, измамватъ се отъ други млади момци, та убиватъ старитѣ си мъже, съ цѣлъ, да отидатъ при тѣхъ. Защо тогава да отиваме да наказваме само селянина, който не е слизалъ даже въ града, а да не наказваме и една жена, която е свършила гимназия, и има гимназиялно образование, а е убила мъжа си, съ цѣлъ, да вземе младъ мъжъ? Имало е много случаи, гдѣто много майки убиватъ дѣцата си, само и само за да присвожатъ имотитѣ имъ. Ето защо, азъ намирамъ, че членътъ трѣбва да се приеме тъй, както се прочете отъ г-на докладчика.

Михаилъ Такевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ още при първото четение на настоящия законъ се обявихъ за смъртното наказание, подъ условие само, че то ще се прилага тамъ, гдѣто може да служи като оррекъ на она политически развратъ, вслѣдствие на който ние не смѣхмъ да излиземъ на улицата, безъ да се страхуваме, че ще получимъ куршума или камата въ гръдитѣ си. За мене, наистина, не може да има основания да поддържамъ едно наказание, което отдавна е отживѣло въкътъ си, и за което много философи сѣ се произнесли противъ приложението му; но, понеже ние живѣемъ въ такава епоха, когато нѣмаме гаранция за живота си, толкова, колкото може да расчитаме само при нормални врѣмена, и като считаме, че е възможно у насъ за една ока вино да дойде нѣкой да забие камата въ гръдитѣ ти, както имаме примѣри, че сѣ се убивали хора за половина ока вино, то, съ полагане на единъ злодѣецъ перспективата, че ще получи обратно въ своитѣ гръди камата на правосъдието, ще го заставимъ да си помисли, да ли да извърши прѣстѣпнението или не. Само тия бѣхъ моитѣ съображения, които ме карахъ да поддържамъ смъртното наказание; но, възъ отъ тия съображения, ние трѣбва да унищожимъ смъртното наказание, както се е почнало да се унищожава и другадѣ.

Като е така, може ли тогава да има резонъ да се прѣдвижда такова наказание и за жената? Може ли да се расчита, че и жената може да попадне въ това блато на политическия развратъ, въ който ние се намираме? Може ли да се прѣдполага, че жената, за да постигне една политическа цѣлъ, ще отиде да забие камата въ гръдитѣ на своя политически противникъ? У насъ, жената никога не може да отиде до тамъ, до гдѣто може да достигне мъжътъ. Независимо отъ това, нашата политическа и социална история не знае тая теория, която поддържаше г-нъ Марковъ, че женитѣ може да бѣдѣтъ авторки на не знамъ какви злодѣяства. Тия работи не влияятъ на нашата жена. Разбралъ бихъ, че е възможно да се намѣрѣтъ такива жени въ Франция, гдѣто ветрило е едно отъ най-главнитѣ срѣдства, за да се домогватъ нѣкои до богатство; разбралъ

бихъ да се намѣржтъ и въ Италия, гдѣто всички тия срѣдства се употрѣбаватъ отъ женитѣ само и само за да се домогнатъ до богатство или до нѣкой любимецъ; но у насъ това го нѣма. Нашата история не знае тия крайни сѣдни и ние сме щастливи, че ги не знае. Слѣдователно, като законътъ не може да бѣде друго, освѣнъ отпечатѣкъ на правитѣ, то ние не трѣбва да отиваме да гледаме чуждитѣ прави, когато създаваме закони за насъ, а трѣбва да гледаме нашитѣ прави. Азъ мислѣхъ, че ние трѣбва да създаваме закони, които да сж съобразни съ нашия животъ и съ нашитѣ обичаи. Ако въ Франция женитѣ употрѣбаватъ ветрилоа, ако въ Италия женитѣ убиватъ мжжетѣ си, когато спжтъ, то тамъ нѣможе да не прѣдвиждатъ смъртно наказание. И понеже е желателно, както и самъ г-нъ Министръ-Президентъ заяви, смъртното наказание да се прилага само тамъ, гдѣто е крайне необходимо, и понеже всички сме съгласни, че не е жената, която ще направи такова ужасно убийство, азъ мислѣхъ, че не може да става и дума за налагане смъртно наказание на женитѣ.

Много справедливо забѣлѣжи г-нъ Дограмаджиевъ, че нашитѣ прави и нашитѣ традиции, не ни ауторизиратъ да опрѣдѣляме за такива прѣстѣпления смъртно наказание. Независимо отъ това, азъ не можъ да разберѣхъ, какъ така, когато се явява едно правителство по-хуманно и по-либерално, като поставя такива начала, които може да правжтъ честь, като на едно конституционно управление на единъ свободолюбивъ народъ, може да се явява една парламентарна комисия, която да отиде до тамъ, щото, въ замѣна на тоя либерализмъ, да желае да проведе едни други начала, които сж съвършенно противоположни на тии, които, дѣйствително, сж въ убѣждението на всички ни. Като е така, азъ не можъ да разберѣхъ, какъ комисията ся явява по-жестока отъ правителството. Що съ правителството не желае да си служи съ такива срѣдства, азъ не разбирамъ, какъ може една парламентарна комисия да иска да се гласуватъ едни распорѣждания, които никакъ не гармониратъ съ необходимостта, нито съ нашитѣ прави. Ето защо, азъ казвамъ, че тукъ не трѣбва да се прилага смъртното наказание, и за това ще моля, да гласуваме членътъ така, както е въ законопроекта на правителството. Смъртното наказание, дѣйствително, е прието по принципъ въ Белгийския Наказателенъ законъ, само че не се прилага по отношение на женитѣ. Самиятъ законъ отмѣнява това и го замѣнява съ друго наказание.

Г-нъ Марковъ каза, че ние имаме Корона, която, споредъ Конституцията, се ползувала съ правото на помилване. Азъ много скърбѣхъ, че нашата Конституция е приела туй начало, защото, съ туй е деморизирала нашитѣ власти, и е поставила нашия наказателенъ институтъ въ такова положение, да не е въ състояние самъ да намалива наказанията за извѣстни прѣстѣпления. Ако сте съгласни, че не трѣбва да съществува смъртното наказание по принципъ, тогава да не го приемаме, но тѣй, както сега вие прѣдоставяте правото въ ржцѣтъ на властта, на Короната, да унищожава мнѣнието на сждѣтъ и мнѣнието на обществото, и да замѣнява смъртното наказание съ друго наказание, и,

ако обича даже, да замѣнява затвора съ друго наказание, или да пуска на свобода прѣстѣпниците, и да оправдава хора, които въ очигъ на обществото сж виновни; ако вие не допускате, че за единъ прѣстѣпникъ, за единъ убийца, безъ да влѣзе въ затвора, може да се получава рапортъ или прѣдставление, за да бѣде освободенъ, за добро поведение, тогава азъ апелирамъ къмъ г-на Министра, и го моля да види, има ли въ министерската архива, че единъ човѣкъ, злодѣецъ, безъ да е влизалъ въ затвора, е билъ прѣдставенъ на помилване за добро поведение. (Прѣдсѣдателъ: Говорете по прѣдмета, г-нъ Такевъ.) Азъ съмъ на прѣдмета. Това помилване трѣбва да се ограничи; то даже и не трѣбва да съществува, защото, ние виждаме единъ развратъ, който тоя институтъ въдворява у насъ.

Прѣдсѣдателъ: Моля ви, г-нъ Такевъ, имайте прѣдъ видъ, че тукъ не се говори за правото на помилване. Г-нъ Марковъ не каза тѣй.

Михаилъ Такевъ: Какъ да не е? Смъртното наказание, по проекта, се замѣнява за женитѣ, съ до животенъ затворъ, а вие казвате, нека Короната го замѣнява. За това, азъ казвамъ, че не трѣбва да се прѣдоставя право на Короната, да замѣнява наложеното наказание.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-нъ Такевъ, такова нѣщо не е казано.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Такевъ, вие виждате, че такова нѣщо, не е казано, за това не трѣбва да говорите тѣй.

Михаилъ Такевъ: Ако г-нъ Марковъ каже, че нѣма властта да се мѣси въ атрибутитѣ на нашиятъ наказателенъ институтъ, добръ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Има три гаранции за това: законътъ, сждѣтъ съ журитѣ и Короната.

Михаилъ Такевъ: Значи, Короната има право на помилване, значи разбрали сме се.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Такевъ! Моля ви, говорете по чл. 60-й, да ли да се прилага смъртното наказание върху женитѣ или не?

Михаилъ Такевъ: Но забѣлѣжете добръ, г-не прѣдсѣдателю, че, за да можъ да докажъ това, трѣбва да оборжъ мотивитѣ на комисията.

Прѣдсѣдателъ: По петъ часа не може да се говори по единъ параграфъ.

Михаилъ Такевъ: Азъ говорѣхъ, защото Конституцията ми дава това право. Ами ако законътъ има 5000 члена, не трѣбва ли да се говори? Нигдѣ въ свѣта наказателнитѣ закони не се приематъ въ една сессия. Ако щете, азъ бихъ билъ повече съгласенъ да се приеме en bloc.

Иванъ Ст. Гешовъ: Имало е и случаи, когато такива закони сж се приемали en bloc.

Михаилъ Такевъ: Добръ, но вие сте рѣшили членъ по членъ да се приема и единъ пжтъ рѣшено това, азъ ще говорѣхъ. Азъ дойдохъ до заключение, че понеже е най-опасенъ институтътъ на помилването, то не съмъ съгласенъ да се прѣдоставя такова право на Короната.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Короната има това право, по силата на Конституцията.

Михаилъ Такевъ: Въ такъвъ случай, ние ще говоримъ, за да се ограничи това право на Короната.

И така, г-да прѣдставители, чл. 60-й трѣбва да си остане тъй, както е въ законопроекта, и молиж правителството, да се не съгласява съ комисията. Смъртно наказание за женитѣ да нѣма, а така сжщо и за старцитѣ, отъ 65 години на горѣ. Въ всѣки случай, азъ прѣдлагамъ, да се приеме членътъ тъй, както е въ законопроекта.

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Г-да прѣдставители! Азъ не виждамъ сериозни мотиви отъ комисията, за да се изключи, за да се зачерква пунктъ първий отъ чл. 60-й, а сега 59-й, по отношение замѣнението смъртного наказание на женитѣ съ единъ вѣченъ или 15-годишенъ затворъ. Съображенията на комисията не сж освѣнѣ, че не може да се прави разлика въ пола, т. е. да ли е прѣстѣпникътъ отъ мъжки или отъ женски полъ. Това е единственното ѣ съображение. Но комисията е забравила най-новата криминална наука, върху която, именно, правителството е основало своя законопроектъ. И сега, на васъ остава: да приемете съображенията на комисията, които, споредъ мене, сж ретроградни, или прѣдложението на правителството, както е изложено въ проекта и мотивитѣ къмъ него, особено, че за смъртното наказание, проектътъ е основанъ на най-новата криминална наука. Какво казва правителството, за поддържане на своя проектъ, по отношение на смъртното наказание, и какво казва комисията? Азъ казахъ, че комисията нѣма други съображения, освѣнѣ, че не могло да се прави разлика на прѣстѣпника по пола, т. е. да ли той е отъ мъжки полъ или отъ женски. Не е тъй. Хората сж размишлявали върху тоя въпросъ, и най-сѣтне сж дошли до убѣждение, че не е едно и сжщо да бжде прѣстѣпникътъ мъжъ или жена. Разликата е голѣма, и тая разлика не искамъ да повтарямъ, защото самото правителство въ резюме горѣ-долѣ ѣ изказало. Ето какво казва правителството, по отношение на смъртното наказание, специално за жената: (Чете.) „Върху въпроса: да ли трѣбва да се задържи това наказание — това се отнася за смъртното наказание — въ нашия проектъ, станахъ дълги и всестрани разисквания. Нѣма съмнѣние, че щѣхме да бждемъ по-последователни съ началата, които сме провели въ законопроекта, и съ духътъ му, ако отстранявахме смъртното наказание; но и тукъ не е най-доброто, но най-справедливото и най-полезното при даденитѣ условия трѣбваше да се избере . . .“

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Д-ръ Вачовъ! Не е ли възможно да не четете доклада на правителството?

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Г-не прѣдсѣдателю! Това е мое право.

Прѣдсѣдателъ: Това е веднѣжъ прочетено, г-нъ Д-ръ Вачовъ, и г-да прѣдставителитѣ иматъ на рѣка доклада.

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Това е мое право. Азъ ще привѣдъ съображенията на правителството и съображенията на комисията, и ще искамъ Нар. Собрание да прѣдпочете единтъ прѣдъ другитѣ, защото сж основани на най-новата криминална наука.

Казано е по-нататкъ: „и трѣбванията на суровата дѣйствителность да прѣдолѣжтъ надѣидеалнитѣ съображения на науката.“

Г-да прѣдставители! Не забравяйте, че ние тукъ се считаме едно събрание отъ тъй названитѣ интелигентни хора, и трѣбва да се ръководимъ безъ съмнѣние отъ началата не на суровата дѣйствителность, както е казано въ мотивитѣ къмъ законопроекта, а отъ идеалнитѣ съображения на науката. Вие виждате, че съображенията на комисията, не почиватъ на тия идеални съображения, а тѣ клонѣтъ да отиватъ къмъ оная сурова дѣйствителность, която е вече отживѣла своя вѣкъ. Ето защо, по-нататкъ правителството казва: (Чете.) „Комисията, като взе прѣдъ видъ географическото положение на нашата страна и опитътъ на нашитѣ сѣдилища, както и разнитѣ степени на културното развитие, които се срѣщатъ възъ нашата територия, счете за нужно да не отстранява отъ арсенала на нашия Наказателенъ законъ и смъртното наказание.“ Ето съображения, а не такива, каквито има въ доклада на почитаемата комисия. Тѣ сж сериозни съображения, които ние трѣбва да изслушаме и да се основемъ на тѣхъ, като на най-добри. „Като взе прѣдъ видъ географическото положение на нашата държава, и опита на нашитѣ сѣдилища,“ казва се въ доклада — „както и разнитѣ степени на културното развитие, които се срѣщатъ възъ нашата територия, счете за нужно да не отстранява отъ нашия Наказателенъ законъ смъртното наказание“, но въ съвършено ограниченъ смисълъ, а именно само върху 4 случая. И по-нататкъ казва по отношение на жената: „ . . . 2) То не е вече абсолютно наказание, защото сѣдята всѣкога може да го замѣни, съ строгъ тъмниченъ затворъ (чл. 62-й); и 3) то се не приспособява за лицата отъ женския полъ и на прѣстарелитѣ (чл. 60-й).“ Не се приспособява смъртното наказание на лицата отъ женския полъ, не за туй, че нѣма разлика въ пола на прѣстѣпника, а за туй съображение, защото е крайно ретроградно да вземете за едно прѣстѣпление и да повѣсите една жена, която не се ръководи въ прѣстѣплението си отъ ония елементи, отъ които се ръководи мъжътъ. Както каза и г-нъ Макавѣвъ, жената може да се увлѣче отъ скроения отъ мъжа ѣ планъ и т. н., или въобще отъ други съображения. И най-сѣтне, прието е, че самото положение на жената трѣбва да съставлява едно смѣгчающе, така да кажъ, обстоятелство, поради което, не се приспособява смъртното наказание на жената, когато се случи да се опрѣдѣли такова наказание ней.

Г-да прѣдставители! Самиятъ Турски наказателенъ законъ прѣдвижда обгѣчение за жената, а ние днесъ, които отиваме ужъ съ началата на най-новата наука, по отношение на това, отиваме по-назадъ и отъ турския наказателенъ законъ. Турскиятъ наказателенъ законъ, наистина, не прави разлика въ пола на прѣстѣпникитѣ, но казва въ чл. 43-й: (Чете.) „Не се прави разлика въ законнитѣ наказания мѣжду жена и мъжъ. Обаче, въ начинитѣ на извършванието на нѣкои наказания, трѣбва да се вземе въ видъ особното положение на женитѣ.“ Виж-

дате, че и турският наказателен законъ прѣдвижда едно съображение, че трѣбвало да се вземе прѣдъ видъ особното положение на женитѣ, а пакъ ние днесъ слушае отъ комисията съображения, че нѣмало основание да се прави разлика мѣжду прѣстѣпниците: да ли прѣстѣпникътъ е отъ мъжки или отъ женски полъ. Ето защо, г-да прѣдставители, азъ ви моля, да вземете въ съображение туй, което въ резюме правителството е изложило въ доклада си, като съображение, основано на най-новитѣ начала на науката, а не това ретроградно начало, което се прѣпорѣчва отъ комисията, и което е съществувало въ сръднитѣ вѣкове. Моля, прочее, да се съгласите съ прѣдложението на тия, които прѣдложихъ по-рано, и съ това, което азъ казахъ, а именно, да се остави чл. 60-й, а сега чл. 59-й тѣй, както е въ законопроекта.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Само двѣ думи ще кажа. Чудно е, че г-нъ Д-ръ Вачовъ, криво тълкува съдържанието на чл. 43-й отъ турския наказателен законъ. Турският наказателен законъ не прави никаква разлика въ пола на прѣстѣпника, да ли е той мъжъ или жена, но казва, да се вземе прѣдъ видъ особното положение на женитѣ, и то е за начина за привѣжданieto на присъдата въ изпълнение; напр. ако е бременна, да се остави да роди, ако е осъдена на затворъ въ окови, да не ѝ се тургатъ желѣза на краката и пр. Това нѣма нищо общо съ тая прѣпорѣка, която прави г-нъ Д-ръ Вачовъ, за хуманнитѣ распорѣждания на турския наказателен законъ отъ 1800 и еди-коя година, или Зелхидже не знаеж, коя година по турското лѣточисление.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване чл. 60-й отъ законопроекта, който сега става чл. 59-й тѣй, както е приетъ отъ комисията, и моля ония, които го приематъ въ тоя видъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 61-й става чл. 60-й. (Чете.)

„Чл. 60. Кога се опрѣдѣля наказанието, трѣбва да се взематъ въ съображение обстоятелствата, които утѣгчаватъ или смѣгчаватъ вината.“

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване чл. 60-й. Който го приема тѣй, както го прочете г-нъ докладчикътъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 62-й става чл. 61-й. (Чете.)

„Чл. 61. Ако смѣгчающитѣ вивата обстоятелства бждатъ толкова важни или толкова многобройни, щото дори и най-ниската мѣрка на опрѣдѣленото въ закона за дѣянието наказание се покаже извънредно строга, то съдътъ може:

1) да слѣзе изъ — подъ най-низкия прѣдѣлъ на наказанието, прѣвидено въ закона за прѣстѣпното дѣяние, съ една третя;

2) ако ли пъкъ не е прѣвиденъ най-низкиятъ прѣдѣлъ отъ наказанието за прѣстѣпнението, то да прѣмине

къмъ други родъ наказание по такъвъ редъ: отъ смъртно наказание — къмъ строгъ доживотенъ или врѣмененъ тъмниченъ затворъ на петнадесетъ години; отъ доживотенъ строгъ тъмниченъ затворъ къмъ врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ десетъ години; отъ врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ — къмъ легъ тъмниченъ затворъ;

3) да намали глобата до най-низкия ѝ размѣръ, споредъ чл. 28-й.“

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣдседателъ: Ще положж на гласуване чл. 61-й. Който го приема тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 63-й става чл. 62-й. (Чете.)

„Чл. 62. Прѣдварителниятъ арестъ, цѣлиятъ или частъ отъ него, може да се спадне по усмотрѣнието на съда отъ наложения съ присъдата тъмниченъ или врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ.“

Това правило може да се приспособи и тогава, когато едновременно виновниятъ се прѣслѣдва за нѣколко прѣстѣпления, а присъдата е изрѣчена за друго прѣстѣпление, нежели онова, за което осъдениятъ е билъ подложенъ на прѣдварителенъ арестъ.“

Прѣдседателъ: Г-нъ Бояджиевъ има думата. Моля Ви само, да се не повтаря тона, което се каза по-рано.

Маню Бояджиевъ: Азъ съжалявамъ, г-не прѣдседателю, че Вие правите бѣлѣжка, прѣди още да съмъ почналъ да говоря. Трѣбва да оставите Нар. Събрание да се искаже.

Прѣдседателъ: По същата материя по-рано говорихте, та за това казахъ, да не повтаряте същото, и това не трѣбваше да ви осѣрбява.

Маню Бояджиевъ: Азъ пакъ моля, да не правите бѣлѣжка, прѣди да сте чули какво ще кажа.

Г-да народни прѣдставители! По тоя членъ има да кажа само нѣколко думи. На по-напрѣжнитѣ господа, които поддържатъ да остане чл. 27-й тѣй, както е въ законопроекта, съображенията бѣхъ, че въ Наказателния законъ трѣбва да се остави една рѣзка разлика мѣжду наказанието затворъ и прѣдварителния затворъ, и всички по начало приемахме, че прѣдварителниятъ затворъ трѣбва да се зачита. Тоя членъ 62-й прѣдвижда случаитѣ за зачитане на прѣдварителния затворъ; обаче, тукъ е оставено на произвола на съдиитѣ: ако искатъ да го зачитатъ, ще го зачитатъ, ако ли не, нѣма да го зачитатъ. По съображенията, които по-напрѣдъ бѣхъ исказани отъ мене, азъ моля Нар. Събрание, да направи едно измѣнение въ тоя членъ, въ смисълъ, че прѣдварителниятъ затворъ трѣбва непременно да се спадне, слѣдъ като присъдата влѣзе въ законна сила, и именно, правя прѣдложение въ тоя членъ да се каже така: (Чете.) „Прѣдварителниятъ арестъ се спада отъ наложения съ присъда тъмниченъ или врѣмененъ строгъ тъмниченъ затворъ.“ Така щото, отъ редакцията на члена да се разбира, че съдътъ е длъженъ, при произнасянето на присъдата, да има прѣдъ видъ и колко врѣме

обвиненият е излъжалъ въ прѣдварителенъ затворъ, да бѣде длъженъ да го зачете. Или пакъ най-малкото, което може да се иска, то е поне $\frac{3}{4}$ отъ това врѣме, да бѣде длъженъ сждѣтъ непрѣменно да го зачете въ наказанието.

Миланъ Макавѣвъ: Само за една дума ще ратувамъ. Въмѣсто думата „може“, да се каже, „трѣбва.“ Мотивитъ за това се искаахъ и по-рано, когато се разглеждаше чл. 27-й, както и сега се казахъ отъ г-на Бояджиева по тоя чл. 62-й.

Д-ръ Савва Иванчевъ: Г-да народни прѣдставители! И по-напрѣдъ, когато се разискваше чл. 27-й, азъ искаахъ съображения и пожелахъ, щото непрѣменно да се зачита и прѣдварителниятъ затворъ. И не дѣйте се жга да прѣдполагате, че сждитѣ ще го зачитатъ и азъ боравѣхъ съ сждилищата и знаехъ, до колко тѣ го зачитатъ. Сѣ ще се намѣратъ извѣстни обстоятелства, които обвинителната власть ще прѣдложи, за да не се зачете прѣдварителниятъ затворъ. А пакъ най-тѣжкото наказание за единъ обвиняемъ о прѣдварителниятъ затворъ, защото той е по-лошъ и по-тѣжкъ отъ наложеното редовно наказание. Зарадъ туй, нека се прѣдвиди въ чл. 62-й, че непрѣменно прѣдварителниятъ затворъ трѣбва да се зачита като наказание. Азъ се присъединявамъ напълно къмъ прѣдложението, което направи г-нъ Макавѣвъ, за да се замѣни думата „може“ съ думата „трѣбва.“

Михаилъ Такевъ: Щѣхъ да кажъ, че ако остане тоя членъ така, както е сега, ще бѣде несправедливо, и ще противорѣчи и на Конституцията. По нашата Конституция, у насъ всички граждани сж равни. Ако не зачитате прѣдварителния арестъ, тогазъ какво правите? — Това, че богатитѣ хора, които всекога ще намѣрватъ гаранция, нѣма да лѣжатъ, а бѣднитѣ хора, като нѣматъ това срѣдство, ще лѣжатъ, до като излѣзе присждата. Особено трѣбва да се вземе прѣдъ видъ, какъ у насъ мудро се гледатъ процеситѣ, и какъ медленно се издаватъ присждитѣ. Слѣдъ това, кажете за Бога, може ли да бѣде това: човѣкъ да лѣжи три години въ прѣдварителенъ арестъ, и да му се не зачита тоя арестъ? Слѣдъ три години лѣжание въ арестъ, той излиза, а неговитѣ другари, като хора богати, сж прѣдставили гаранция отъ 10.000 лева, и сж излѣзли на свобода, за да печелѣтъ още за своитѣ дѣца. Ето законната точка, отъ която, като излѣземъ, не може да се приеме тоя членъ така, както е. Защото, внакъ излиза, че за едни ще бждемъ майка, а за други мащеха. Значи, къмъ едни ще бждемъ майка, и ще имъ зачитаме прѣдварителния арестъ, а къмъ други ще бждемъ мащеха, и нѣма да имъ го зачитаме; или, едниѣ — богатитѣ — ще пушаме вънъ отъ ареста на свобода, а другитѣ — бѣднитѣ — не, когато и на едниѣ и на другитѣ трѣбва да гледаме еднакво. Защото, нѣма защо да държимъ едни въ прѣдварителния арестъ толкова врѣме, а други да освобождаваме.

Независимо отъ това, защо прѣдварителниятъ арестъ да се не зачита? — Нима той не е *privation de la liberté*? — Нима това не е лишение отъ свободата и благата на живота на затворения? — Защо да не му зачитаме тогазъ оня прѣдварителенъ затворъ, онова наказание, което той е прѣтърпѣлъ, прѣди да получи присждата? — Нима еднакво не е опозоренъ и прѣди да влѣзе, и послѣ, като е влѣзла

присждата въ законна сила? — Нима той не е прѣтърпѣлъ всички ония работи, които законодателятъ иска да му наложи, да прѣтърпи? — Азъ, въ всеки случай, не намирамъ за резонно, защо да се не зачита тоя затворъ. Законодателятъ ще бѣде крайно несправедливъ още и за тога, ако не зачита тоя арестъ, когато му кажѣтъ, че тоя човѣкъ не е направилъ приписваното нему дѣяние. Прѣставете си — което не е било тѣй рѣдко — че единъ се арестува, прѣдава се на сждъ, и сждѣтъ, въ послѣдствие каже, че тоя човѣкъ е невиненъ, но той вече е излъжалъ извѣстно врѣме. За туй, е крайно несправедливо, ако не се зачете тоя арестъ. И какъ единъ, който е излъжалъ една година затворъ, ще търси удовлетворение за своето честолюбие, когато го оправдае сждѣтъ? Двѣ години арестъ сж излъжани отъ него, и той пакъ се връща на мѣстото мѣжду своето общество. Възнаграждавате ли го слѣдъ това съ вѣщо? — Прѣдвиждате ли института за възмѣздие на оправданитѣ по сждъ? — Не прѣдвиждате това. Защо въ единия случай сте крайно строги, като несправедливо може едного да обвините, да го държите въ затворъ, и послѣ, когато го оправдаете, не му давате право на възмѣздие, а въ други случай, не му зачитате това, което прѣдварително е лѣжалъ? Въ първиятъ случай се явяватъ много строги въ защитата интереситѣ на държавата, а въ вториятъ случай, много свободни къмъ хорскитѣ, къмъ частнитѣ интереси. Както искате да гарантирате държавнитѣ интереси, така трѣбва да възнаградите и хората, които сж оправдани по сждъ. Слѣдователно, бждете защитници и на частнитѣ интереси. Вие това не го направихте по-напрѣдъ, можете да го направите сега. За туй, дайте да зачетемъ прѣдварителния арестъ въ срока, прѣдвиденъ въ присждата, влѣзла въ законна сила. Нѣма нищо много да направите; само въ чл. 62-й да кажете така: „Прѣдварителниятъ арестъ цѣлъ се зачита отъ сжда.“ Само ще се прибавѣтъ думатѣ слѣдъ „цѣлъ“ — „се зачита отъ сжда.“ Трѣбва, или, се зачита, все е императивно, повелително. За това, моля Събранието да приеме това прибавление. Прѣди всичко, моля г-на Министра на Правосъдието, както и г-на докладчика, да се съгласѣтъ съ това измѣнение, и то ще бѣде една справедливостъ.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Г-да прѣдставители! Комисията, като имъ прѣдъ видъ, че прѣдварителниятъ арестъ е мѣрка за неотклонение, а не наказание; като имъ прѣдъ видъ, че единъ човѣкъ може мѣсець, два и една година да лѣжи въ прѣдварителенъ затворъ и да бѣде осжденъ на двѣ, четири и повече години строгъ тъмниченъ затворъ, и че това нѣма нищо общо съ способа на изпълнението присждата, и че разликата мѣжду прѣдварителния затворъ и тоя по присжда, влѣзла въ законна сила, е твърдѣ голѣма; като имъ прѣдъ видъ, че има разни категории прѣстѣпления, за които не се прѣдвиждатъ наказания, така щото, ако се зачита прѣдварителния затворъ *de plein droit* нѣма минимално и максимално наказание, за да се зачете прѣдварителния арестъ; като имъ прѣдъ видъ, че настоящиятъ законъ е твърдѣ либераленъ въ своитѣ максимуми и минимуми на наказанията, които сждѣтъ може да наложи; като

има прѣдъ видъ, че на дискусивната власт, на съдебната власт е прѣдоставено право, изключително, по свое вжтрѣшно убѣждение, да взема прѣдъ видъ смѣгчающитѣ вината обстоятелства, и че помѣ има този регулаторъ, съдѣтъ може да прѣмине отъ единъ родъ наказание въ други и да приложи минималното наказание, а да не прилага максималното; като имѣ прѣдъ видъ и това, че ако вие вържете рѣцѣтъ на съда, и му кажете да зачита прѣдварителния арестъ, тогазъ съдѣтъ, ако извѣстенъ човѣкъ е направилъ едно прѣстѣпление, за което може да му се наложи наказание по-малко, напр. 7 години, ще го осъди на 10 години, и че съ това, което сега се иска отъ прѣдговорившитѣ, нѣма нищо да се помогне на обвиняемия, рѣши: да се остави свобода, да се даде довѣрие на съдиитѣ, и тѣ ще направятъ всѣкога онова, което е въ интереса на правосъдието и на обвиняемитѣ.

Прѣдсѣдателъ: Понеже никой не иска думата, ще турж члена на гласуване. Който приема чл. 62-й, споредъ както го прочете г-нъ докладчикътъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Глава VII.

За съвкупността и повторението на прѣстѣпнитѣ дѣяния.“

Чл. 64-й става чл. 63-й. (Чете.)

„Чл. 63. Ако едно и сжщо дѣяние нарушава нѣколко постановления на настоящия законъ, то се прилага само онзи членъ отъ закона, който опрѣдѣля най-тѣжко наказание.“

Комисията приема този членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приеме чл. 63-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 65-й става чл. 64-й. (Чете.)

„Чл. 64. Ако едно и сжщото лице е извършило нѣколко прѣстѣпни дѣяния, или е извършило нѣколко пжти едно и сжщо прѣстѣпно дѣяние, то, отъ какъ му се опрѣдѣли за всѣко прѣстѣпно дѣяние, особено наказание, налага му се най-тѣжкото отъ тѣхъ.“

Ако най-тѣжкото е строгъ тъмниченъ затворъ, или тъмниченъ затворъ, или запитание, или пакъ глоба, и за едно или нѣколко отъ останалитѣ прѣстѣпни дѣяния, се налага еднородно съ най-тѣжкото наказание, то съдѣтъ може:

1) ако е най-тѣжкото наказание, строгъ тъмниченъ затворъ, да го увеличи най-много съ една година;

2) ако е то тъмниченъ затворъ, да го увеличи най-много съ шестъ мѣсеци;

3) ако е запитание, да го увеличи най-много съ единъ мѣсець.

4) ако ли пакъ е глоба, да ѣхъ увеличи, най-много двойно.

Забѣлъжка. Най-високиятъ предѣлъ на увеличеното, най-тѣжко наказание, не трѣбва да надминува размѣра на общата сума на наказанията, опрѣдѣлени за всѣко прѣстѣпно дѣяние особено.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 64-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 66-й става чл. 65-й. (Чете.)

„Чл. 65. Сравнителната тѣжнина на наказанията се опрѣдѣля по постепенността, изложена въ чл. 13-й, но легкиятъ тъмниченъ затворъ е по-тѣжко наказание отъ строгия тъмниченъ затворъ, ако е два пжти по-дълготраенъ отъ послѣдния, тѣй сжщо, и запитанието е по-тѣжко отъ легкия тъмниченъ затворъ, ако е два пжти по-дълготрайно.“

Комисията е приела тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 65-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 67-й сега става чл. 66-й. (Чете.)

„Чл. 66. Ако за едно или нѣколко отъ извършенитѣ прѣстѣпни дѣяния, виновниятъ подлѣжи на допълнителни наказания, то тия послѣднитѣ се прибавятъ къмъ наказанието, наложено по правилата на съвокупността.“

Комисията не е направила никакво измѣнение въ тоя членъ.

Прѣдсѣдателъ: Ще се гласува. Който приема чл. 66-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се. (Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателътъ Д-ръ Георги Янколовъ.)

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 68-й става чл. 67-й. (Чете.)

„Чл. 67. Ако двѣ или нѣколко прѣстѣпни дѣяния, които подлѣжатъ на наказанията по правилата на съвокупността, сж еднородни и извършени по навикъ, или въ видъ на занаятъ, то съдѣтъ може:

1) да удвои най-тѣжкото наказание;

2) ако наложеното най-тѣжко наказание е петнадесетъ годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ, да го увеличи до двадесетъ години;

3) ако е то тригодишенъ тъмниченъ затворъ — да го увеличи до четире години;

4) ако най-тѣжкото наказание е запитание или глоба, то и въ двата случая може да се наложи най-много въ двоенъ размѣръ; ако пакъ глобата е единствено наказание, и въ най-високъ размѣръ, то наедно съ нея — може да се наложи и тъмниченъ затворъ до шестъ мѣсеци.

Забѣлъжка. Въ първиятъ случай удвоеното най-тѣжко наказание, не трѣбва да надминува петнадесетъ годишенъ строгъ тъмниченъ затворъ, и три годишенъ тъмниченъ затворъ.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Христо Дограмаджиевъ: Прѣди да се гласува членътъ, да се прочетатъ г-да народнитѣ прѣдставители. Нѣма 40 души.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Моля г-да квесторитѣ да прѣброжатъ г-да прѣдставителитѣ, които присѣствуватъ.

Квесторъ Атанасъ Славовъ: (Прѣброжава прѣдставителитѣ.)

Христо Дограмаджиевъ: Колко сж г-нѣ квесторе?

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Моляж, да се провѣржѣ само тукъ присѣтствующия г-да народни прѣдставители.

Квесторъ Атанасъ Славовъ: (Слѣдъ прѣброяванието.) 59 души присѣтствуватъ.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Има достаточнo число прѣдставители, за да се продължава доклада по Наказателния законъ.

Моляж ония г-да народни прѣдставители, които приематъ чл. 67-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 69-й става чл. 68-й. (Чете.)

„Чл. 68. Правилата на съвкупността се прилагатъ и въ случаи, когато нѣкой е осѣденъ съ разни присѣди на различни наказания, състоящи въ лишение отъ свобода.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Моляж ония отъ г-да народния прѣдставители, които приематъ прочетения членъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 70-й става чл. 69-й. (Чете.)

„Чл. 69. Ако за едно или нѣколко прѣстѣпни дѣяния, лицето е вече осѣдено съ присѣда, влезнала въ законна сила, и, като е прѣтърпѣло исцѣло, или частъ отъ наказанието, се окаже, че подлѣжи на наказание и за друго прѣстѣпно дѣяние, извършено прѣди да почне изпълнението на първата присѣда, отговаря по правилата за съвкупността.“

При това, излѣжаното наказание се спада отъ размѣра на най-тѣжкото, като се счита годишния строгъ тъмниченъ затворъ за три годишенъ тъмниченъ затворъ, а тъмничния затворъ за двойно запитание.

Ако подирното наказание е затворъ, и по рода си е по-леко, то се присѣдинява къмъ първото.

Ако пакъ то по родъ си е по-тѣжко, то първото наказание се присѣдинява къмъ второто.“

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Моляж ония, които приематъ чл. 69-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 71-й става чл. 70-й. (Чете.)

„Чл. 70. Който, отъ какъ вече е прѣтърпѣлъ едно наказание, извърши друго прѣстѣпно дѣяние, отговаря по общия правила.“

Ако, обаче, това ново прѣстѣпно дѣяние е подобно, или однородно съ първото, или пакъ подлѣжи на по-тѣжко отъ прѣтърпеното наказание, то новото наказание може да бѣде усилено по реда, указанъ въ чл. 67-й, ако при това, отъ свѣршека на прѣтърпеното наказание, до извършаването на второто прѣстѣпно дѣяние, не сж изминали:

1) за прѣстѣпление повече отъ 5 години;

2) за нарушение повече отъ една година.“

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Който приема чл. 70-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Иванъ Ст. Гешовъ: Правя прѣдложение да се вдигне засѣданието, тѣй като намирамъ, че достаточнo сме работили днесъ.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Понеже се прави прѣдложение за вдигане на засѣданието, и тѣй като часътъ е миналъ 5, то ще положя на гласуване прѣдложението на г-на Гешова. Моляж ония, които приематъ да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Мѣшество.) Мѣшество вдига. Ще се продължава засѣданието.

Христо Дограмаджиевъ: Кой каза, че е мѣшество?

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Глава VIII.

За причинитѣ, които исклучаватъ главното прѣслѣдване и наказанието.“

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Нѣма болшинство.

Христо Дограмаджиевъ: Да се прочетѣ прѣдставителѣ. Нѣма болшинство. Съ 40 души искате да приемете законъ отъ такава важность.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 72-й става чл. 71-й. (Чете.)

„Чл. 71. Углавното прѣслѣдване се исклучава:

1) когато виновниятъ умре;

2) когато се измине одрѣдѣлената въ закона давность и

3) когато се даде амнистия.“

Приетъ отъ комисията, безъ измѣнение.

Прѣсѣдателствующия Д-ръ Георги Янколовъ: Който приема заглавието на глава VIII, заедно съ прочетения чл. 71-й, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 73-й става чл. 72-й. (Чете.)

„Чл. 72. По давность на прѣстѣплението углавното прѣслѣдване се исклучава, когато срѣщу виновния не е възбудено прѣслѣдване по установения за това редъ:

1) въ течение на двадесетъ години — за прѣстѣпление, което се наказва съ смъртъ;

2) въ течение на петнадесетъ години — за прѣстѣпление, което се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ не за по-малко отъ десетъ години;

3) въ течение на десетъ години — за прѣстѣпление, което се наказва съ строгъ тъмниченъ затворъ до десетъ години;

4) въ течение на петъ години — за прѣстѣпление, което се наказва съ тъмниченъ затворъ и

5) въ течение на една година — за всички нарушения.“

Приетъ, безъ измѣнение.

Д-ръ Димитръ Вачовъ: Длѣженъ съмъ да констатирамъ, че сме само 46 души, и не можемъ да гласуваме, и моляж, прочее, още веднажъ, да се съгласите съ мѣшението на г-на Гешова, да се вдигне засѣданието.

Иванъ Ст. Гешовъ: Азъ го отглаголихъ, щомъ не се прие.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Г-нъ квесторътъ напредъ прочете присѣдствующитѣ г-да прѣдставители, и излѣзе болшинство. И азъ не могъ, освѣнъ да слушамъ квестора какво казва.

Христо Дограмаджиевъ: Ама кога ги чете?

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Който приема чл. 72-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 74-й става чл. 73-й. (Чете.)

„Чл. 73. Давността на прѣстѣпленіето почнува:

1) за довършенитѣ прѣстѣпленія — отъ деня на извършването имъ;

2) за прѣстѣпленіята, които сж се спрѣли на опитването — отъ деня на извършването послѣдното дѣйствиє; а за онова прѣстѣпленіе, което трае непрѣкъснато — отъ деня, когато се то прѣкрати“.

Комисията приема тоя членъ, безъ измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 73-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 75-й става чл. 74-й. (Чете.)

„Чл. 74. Ако възбужданіето или продълженіето на углавното прѣслѣдваніе стои въ зависимостъ отъ разрѣшеніето на нѣкой прѣдварителенъ въпросъ, който трѣбва да се разрѣши съ влѣзло въ законна сила рѣшеніе на надлѣжната власть, то теченіето на давността спира, до окончателното разрѣшеніе на прѣдварителния въпросъ“.

И въ тоя членъ комисията не е направила никакво измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 74-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 76-й става чл. 75-й. (Чете.)

„Чл. 75. Всѣко дѣйствиє на съдебнитѣ органи, насочено противъ нѣкои отъ дѣйциѣ или съучастницитѣ по поводъ на извършеното прѣстѣпно дѣяніе, прѣкъсва давността“.

Давността се счита за прѣкъснато само по отношеніе на ония лица, срѣщу които е било насочено дѣйствието на съдебнитѣ органи.

Слѣдъ свършването на тия дѣйствия, почнува да тече нова давностъ“.

Комисията не е направила въ тоя членъ никакво измѣнение.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 75-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 77-й става чл. 76-й. (Чете.)

„Чл. 76. Привежданіето въ изпълненіе на наказание, опрѣдѣлено съ влѣзла въ законна сила присѣда, се исключава:

1) когато осѣдениятъ умре;

2) когато осѣдениятъ се помиля;

3) когато се измине опрѣдѣлената отъ закона давностъ“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 76-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 78-й става чл. 77-й. (Чете.)

„Чл. 77. Давността исключава изпълненіето на наказаніето:

1) слѣдъ истичаніето на двадесетъ и петъ години, ако опрѣдѣленото въ присѣдата наказание е наказание съ смъртъ;

2) слѣдъ истичаніето на двадесетъ години, ако опрѣдѣленото въ присѣдата наказание е строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ десетъ години;

3) слѣдъ истичаніето на петнадесетъ години, ако опрѣдѣленото въ присѣдата наказание е строгъ тъмниченъ затворъ не по-малко отъ петъ години;

4) слѣдъ истичаніето на десетъ години, ако опрѣдѣленото въ присѣдата наказание е строгъ тъмниченъ затворъ не повече отъ петъ години или тъмниченъ затворъ;

5) слѣдъ истичаніето на двѣ години, ако виновниятъ е осѣденъ за нарушение“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 77-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 79-й става чл. 78-й. (Чете.)

„Чл. 78. Давността на наказаніето се брои:

1) отъ деня на вѣтхиваніето на присѣдата въ законна сила, а ако изпълненіето на наказаніето е вече захванало, то отъ деня на прѣкъсването на изпълненіето, чрезъ избѣгване на осѣденія;

2) отъ деня, когато прѣдсрочното освобождение бѣде отмѣнено.

Ако по законни причини изпълненіето на присѣдата е отложено или лицето е било по други причини затворено, то давността не тече“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 78-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 80-й става чл. 79-й. (Чете.)

„Чл. 79. Давността на наказаніето не се простира върху прѣдвиденитѣ въ чл. 30-й п. п. 1-й, 2-й и 3-й допълнителни наказания, ако тѣ сж опрѣдѣлени съ присѣда, влѣзла въ законна сила“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 79-й тѣй, както се прочете

отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 81-й става чл. 80-й. (Чете.)

„Чл. 80. Давността се прѣкъсва съ всѣко распорѣждане на надлѣжната власть, което распорѣждане е насочено къмъ изпълнение на присъдата, — а особено съ задържането на осъдения.

Обаче, отъ деня на такъво распорѣждане почнува да тече нова давностъ“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 80-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 82-й става чл. 81-й. (Чете.)

„Чл. 81. За прѣстѣпления, които се прѣслѣдватъ само по тѣжба отъ потърпѣвшия, углавно прѣслѣдване не се възбужда, ако не е послѣдвала такава тѣжба отъ него или опълномошеното отъ него за това лице, или ако той, потърпѣвшиятъ, е непълнолѣтенъ или душеболенъ — отъ неговитѣ родители, настойници или изобищо отъ оногова, комуто по закона прѣдлѣжи да се грижи за него.

Ако, обаче, прѣстѣплението е извършено отъ родителитѣ или настойниците на потърпѣвшия или отъ оногова, комуто по закона прѣдлѣжи да се грижи за него, то углавното прѣслѣдване се възбужда служебно“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 81-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 83-й става чл. 82-й. (Чете.)

„Чл. 82. Ако въ указания въ чл. 63-й случай, заедно съ прѣстѣплението, което се прѣслѣдва не иначе, освѣнъ по жалбата на пострадавшия, бѣде извършено друго прѣстѣпление, което се прѣслѣдва независимо отъ тѣжбата на пострадавшия, то углавното прѣслѣдване спрямо послѣдното не се изключавя, макаръ пострадавшиятъ и да не се е възползувалъ отъ правото си да се тѣжи или даже да е заявилъ, че се отказва отъ това си право.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 82-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 84-й става чл. 83-й. (Чете.)

„Чл. 83. За прѣстѣпления, които се прѣслѣдватъ само по тѣжба отъ потърпѣвшия или отъ неговитѣ законни прѣдставители, наказанието не се налага:

1) ако тѣжбата е послѣдвала макаръ и прѣди свършека на давността, но сѣ се изминѣли шестъ мѣсеци отъ какъ тѣжителтъ е узналъ за прѣстѣпното дѣяние;

2) ако тѣжителтъ е пожелалъ да се прѣкрати дѣлото, прѣди да се почне изпълнението на присъдата.

Забѣлъжка. Правилата: прѣдвидени въ този членъ, не се при-
способяватъ спрямо ония прѣстѣпления, които се прѣслѣдватъ по частна
жалба, оттеглянето на които не се допуска.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 83-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 85-й става чл. 84-й. (Чете.)

„Чл. 84. Ако потърпѣвшето лице се помине, прѣди истичанието на прѣдвидения въ чл. 83-й, п. 1-й, срокъ, и безъ да е прѣдявило тѣжба или безъ да се е отказало отъ нежъ: то прѣзъ останѣлата частъ отъ срока тая тѣжба можѣтъ да прѣдѣвятъ и възходящитѣ и нисходящитѣ, родни братя и сестри, съпруги на потърпѣвшото лице, а въ случай на прѣстѣпление противъ имота — наследниците му.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 84-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 86-й става чл. 85-й. (Чете.)

„Чл. 85. По прѣстѣпления, които се прѣслѣдватъ само по тѣжба отъ потърпѣвшия, бѣде ли дѣлото прѣкратено отъ одного изъ тѣжителитѣ, то виновниятъ не се освобождава отъ отговорность спрямо другитѣ тѣжители; сѣщо тѣй, бѣде ли дѣлото прѣкратено спрямо одного отъ съучастницитѣ, то другитѣ съучастници не се освобождаватъ отъ отговорность.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 85-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 87-й става чл. 86-й. (Чете.)

„Чл. 86. Наложено на осъдения наказание може да се отиѣви или смѣгчи, по помилование отъ Държавния Глава.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 86-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Чл. 88-й става чл. 87-й. (Чете.)

„Чл. 87. Исклучванието на наказанието съ смъртта на виновния или неговото помилование не унищожавя гражданския искъ за възвръщание на прѣметитѣ и възнаграждението за причинения врѣдъ и загуби, освѣнъ ако тоя граждански искъ е просроченъ, споредъ правилата на гражданския законъ.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 87-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.)
Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Комисията, въ особѣнна глава прие слѣднитѣ постановления за възстановяването хората, осъждани, въ правата имъ. (Чете.)

„Глава IX.

За възстановление въ правата (реабилитация).“

Чл. 91-й споредъ доклада, става 88-й. (Чете.)

„Чл. 88. Всекой осжденъ за прѣстѣпление съ лишение отъ граждански права, и който е прѣтърпѣлъ наказанието си или е билъ помилванъ, може да бжде възстановенъ въ правата си.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 88-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 89. Молбата за възстановление въ права се подава само слѣдъ петъ години отъ деня на освобождението отъ затвора или отъ деня на помилванието на осждения. Този срокъ се намалява на три години за осждениятъ на тъмниченъ затворъ. Срокътъ за рецидивиститѣ, както и за ония, които, слѣдъ като сж получили възстановление, навѣкли сж си ново осждане на строгъ тъмниченъ затворъ, е десетъ годишенъ; а за осждениятъ само на тъмниченъ затворъ, е шесть години.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 89-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 90. На осждения на строгъ тъмниченъ затворъ се приема молбата за възстановление само, ако е живѣлъ поне три години въ сжщия окръгъ, отъ който двѣтъ послѣдни въ сжщата община.“

Онизи осждени, които сж прѣкарали всичко или частъ отъ това врѣме подъ знамената, и ония, които занятieto имъ застава да мѣняватъ мѣстожителство, могатъ се освободи отъ това условие, ако удостовѣржтъ съ достовѣрни свидѣтельства — първитѣ отъ своитѣ войнски начальници, вторитѣ отъ своитѣ господари, за своето добро поведение.

Тѣзи свидѣтельства трѣбва да сж съставени споредъ условията, прѣдвидени въ чл. 93-й.“

Въ послѣдната алинея числото 96 се измѣни на 93.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 90-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 91. Осждениятъ подава молбата си за възстановление прокурору при окръжния сждъ, като бѣлѣжи въ нежъ: а) датата на осжданието си, б) мѣстата, гдѣто е живѣлъ слѣдъ освобождението си.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 91-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 92. Молителъ е длѣженъ, освѣжа въ случай на давность, да удостовѣри, че е платилъ сждебнитѣ разности, глобата и обезщетението или че му сж били опростени.

Ако нѣма подобно удостовѣрение, той е длѣженъ да установи, че е прѣтърпѣлъ, вмѣсто това, лично задържане споредъ изпълнителното производство, или пъкъ, че потърпѣвшето лице се е отказало отъ този способъ на изпълнение.

Ако е билъ осжденъ за измамливо банкрутство, той трѣбва да удостовѣри, че е платилъ пасива на несостоятелността въ капитали, лихри и разноски или че дългътъ му е билъ опростенъ.

Но, ако молителътъ удостовѣри, че не е въ състояние да плати сждебнитѣ разноски, сждътъ може да допустне възстановлението, макаръ тѣзи разноски да не сж платени или сж платени отчасти. Въ случай на солидарно осждане, сждътъ опрѣдѣля, каква частъ на суммитѣ се пада да плати молителътъ.

Ако потърпѣвшето лице не може се намѣри, или пъкъ то се отказва да го получи, то дължимото количество се влага прѣзъ нотариуса въ Българската Народна Банка. Ако въ продължение на петъ години, потърпѣвшето лице не се яви да получи дължимото, то по просто искание се връща влогодателю.

Бѣльжска. Въ случай на неизвѣстно отсъствие на потърпѣвшия, той се извѣстява чрѣзъ единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници и „Държ. Вѣстникъ“.

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 92-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 93. Прокурорътъ при окръжния сждъ изисква свѣдѣния отъ вметовѣтъ, гдѣто е живѣлъ осждениятъ: 1) колко врѣме и отъ кога до кога е живѣлъ тамъ; 2) какво е било поведението му въ това врѣме; 3) съ какво се е поминавалъ.“

Тѣзи свѣдѣния трѣбва да съдържатъ бѣлѣжка, че ще служатъ за възстановление. При това, прокурорътъ събира свѣдѣния и отъ мировия сждия и начальника въ околината, гдѣто е живѣлъ осждениятъ.

Прокурорътъ си доставя още: 1) прѣписи отъ присждата; 2) извлѣчение отъ затворническитѣ книги за поведението на осждения.“

Прѣдсѣдателствующий Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 93-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 94. Всички тия книжа, съ свое мнѣние, окръжниятъ прокуроръ прѣпровожда до прокурора при апелативния сждъ въ окръга, на който живѣе осждениятъ.“

Произнасянието трѣбва да става въ два мѣсеца, слѣдъ внасяние книжата въ апелативния сждъ чрѣзъ прокурора. Тоя послѣдния прави за това писменно мотивирано заключение. Той може да иска въ всеко врѣме, и сждътъ може, по длѣжностъ, да постанови за допълнителни издирвания. Дѣлото не трѣбва да се закъснѣва, въ всеки случай, повече отъ 6 мѣсеца.“

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 94-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 95. Апелативниятъ сѣдъ, въ общо събрание, се произнася по молбата, отъ какъ чуе заключенията на молителя или на неговия защитникъ и на прокурора.

Въ случай, че молбата се отхвърли, нова молба може да се подаде само слѣдъ двѣ години.“

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 95-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 96. Ако възстановлението се признае, опрѣдѣлението се съобщава, чрезъ прокурора при апелативния сѣдъ, на първостепенния сѣдъ, който е сѣдилъ молителя, за да се отбѣлѣжи въ оригиналната присѣда, и въ книгата на сѣдимостта. Възстановлението въ правата си може да си вземе безплатно прѣписи отъ опрѣдѣлението и извлѣчение отъ книгата на сѣдимостта.“

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 96-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: (Чете.)

„Чл. 97. Възстановлението заличава осѣждането и отмѣнява за бѣдѣще всички лишения отъ права, които сѣ били слѣдствие на това осѣждане. Условиата на търговската реабилитация се уреждатъ въ специалния търговски законъ.“

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Георги Янколовъ: Ще се гласува. Който приема чл. 4-й, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитръ Марковъ: Сега иде книга втора за прѣстѣпнитѣ дѣяния.

Михаилъ Такевъ: Прѣдлагамъ да се вдигне засѣданието.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Георги Янколовъ: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г-на Такева. Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ да се вдигне засѣданието, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се. (Гласове: Утрѣ ще имаме засѣдание! Други гласове: Другий день да имаме засѣдание.)

Моля ония г-да прѣдставители, които приематъ да имаме утрѣ засѣдание, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Значи, утрѣ ще имаме засѣдание.

Дневниятъ редъ си остава сѣщиятъ.

Засѣданието се вдига.

(Закрито въ 6 часа подиръ пладнѣ.)

Прѣдсѣдателъ: Т. Теодоровъ.

Секретари: { Дам. Цековъ.
Дим. Марковъ.
Ат. Краевъ.
Геор. Юруковъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Г. Янколовъ.
Д-ръ Ст. Даневъ.

Секретари: { Мих. Такевъ.
Никола Козаревъ.
Алекси П. Ангеловъ.
Манолъ Стефановъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Хр. П. Константиновъ.